

CARÀCTERS

ÉS UNA REVISTA DE LLIBRES

I AQUEST N'ÉS EL NÚMERO **71**

Entrevista a Núria Cadenes, per Carles Fenollosa.
Articles de Carles Cortés, Margarida Aritzeta,
M. Àngels Francés, Esperança Camps, Joan Todó...
Josep Camps: «Passatge a Nova York» (sobre *Material fotogràfic*, de Joaquim Espinós).
Maria Rossell: «Biografia d'una infància sense mitificació ni nostàlgia» (sobre *Sense nostàlgia*, de Feliu Formosa).
Gustau Muñoz: «Una responsabilitat inmensa».

Pere Calonge: «Una fi del temps» (sobre *La gran caiguda*, de Peter Handke).
Francesc Ardolino: «Idea, paraula i imatge» (sobre *Constel·lacions postmodernes*, d'Enric Balaguer).
Alba Cayón: «I al setè dia, descansà» (sobre *Les incerteses*, de Jaume Cabré).
Laura Santacruz: «El peu que les calça» (sobre *Les sabates i altres poemes*, d'Isabel Robles).
Xavier Farré tria Tomas Venclova.

Pàgines centrals dedicades a Isabel-Clara Simó

SEGONA ÈPOCA - PRIMAVERA 2015

SEGONA ÈPOCA PRIMAVERA 2015

núm. 71.

Edita:
Publicacions de la
Universitat de València

Direcció:
Begonya Pozo

Coordinació:
Francesco Ardolino, Francesc Calafat,
Pau Sanchis, Gustau Muñoz,
Mercè Picornell

Col·laboradors i Col·laboradores
Francesco Ardolino, Margarida Aritzeta,
Elisabet Armengol Gimeno, Anna Ballbona,
Francesc Bayarri, Josep Bertomeu Moll,
Ivan Brull, Nuria Cadenes, Pere Calonge,
Esperança Camps, Josep Camps Arbós,
Juli Capilla, Alba Cayón, Josep Antoni Clua,
Carles Cortés Orts, Miquel Cruz i Morente,
Maria Josep Escrivà, Xavier Farré,
Carles Fenollosa, M. Àngels Francés Diez,
Francisco Fuster, Andreu Galan,
Ivan Gisbert López, Begoña Gómez Ríos,
Manuel Guerrero, Iban L. Llop,
Moisés Llopis i Alarcón, Kathleen Mc Nerney,
Gustau Muñoz, Marc Pallarès,
Francesc Pérez i Moragón, Pau Piqueras,
Maria Planellas, Jaume C. Pons Alorda,
Jordi Puig i Ferrer, Blanca Ripoll,
Josep Lluís Roig, Maria Rossell,
Josefina Salord Ripoll, Biel Sansano,
Laura Santacruz, Maria Sevilla,
Isabel-Clara Simó, Joan Todó,
David Trashumante, Pau Vadell i Vallbona

Disseny:
Albert Ràfols-Casamada

Redacció:
C/ Arts Gràfiques, 13 - 46010 València
Tel.: 96 386 41 15 - Fax: 96 386 40 67
E-mail: caracters@uv.es
<http://caracters.uv.es> - <http://puv.uv.es>

Il·lustracions d'aquest número:
Maria Herreros

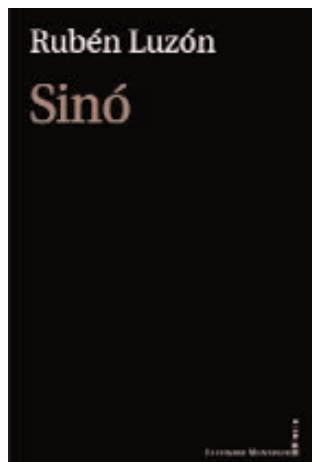
Distribució:
Gea llibres (València i Castelló),
tel. 96 166 52 56
Gaia llibres (Alacant), tel. 96 511 05 16
Midac llibres (Catalunya), tel. 93 746 41 10
Palma Distribucions (Illes Balears),
tel. 97 128 94 21

Maquetació i Impressió:
ARO/ Imprensa

PVP: 5 euros
ISSN: 1132-7820
Dipòsit legal: V. 3755-1997

CARÀCTERS

LLIBRES RECOMANATS

Sinó (Leonard Muntaner) és el quart llibre de Rubén Luzón. Cinquanta poemes numerats i sense títol escrits entre 2011 i 2013 i que continuen el camí estètic i ètic dels llibres anteriors. La proposta de Luzón és una de les més exigents i arrisques del panorama poètic català. A *Sinó*, a més de tornar a sorprendre el lector des del títol, el posa davant d'una visió del món irònica, sovint càustica, i allunyada de, i crítica amb, tota mena de banalitat. Una poesia adversativa i escèptica, mai complaent. Luzón torna a demostrar que posseeix una manera molt particular de treballar minuciosament la forma poètica i de configurar una particular manera de veure el món amb un

lèxic marcadament inusual en poesia. De Luzón, el lector valorarà la veritat del dubte que hi ha en els seus versos, la perfecció formal i l'aposta absolutament valenta i entregada a una obra en permanent construcció que es va fent més refinada, com la seua ironia.

Un «feuilleton» fora del temps? Una novel·la fracassada? Un text literari important, però destinat a ser desconegut? La nova edició d'*Un film (3000 metres)*, amb tot l'èxit de crítica i de públic que ha obtingut en tan poc temps, representa la consagració d'una obra mestra de la literatura catalana. Els lectors dels anys vint no van acceptar el repte que representava, per a una autora marcada per l'etiqueta ruralista, posar al centre de la narració un fill bord de poble que irromp a Barcelona i hi organitza les seues trames criminals. Tanmateix, més que l'estructura de tesi, les vicissituds o la psicologia d'un protagonista en formació, el que no deixa

de sorprendre és la capacitat descriptiva amb què l'autora ens deixa passejar per la capital catalana durant el primer quart del segle XX: tot resseguint Nonat Ventura, ens sembla de sentir la gatzara dels carrers, olorar la flaire dels mercats, veure el ferment d'una ciutat en ebullició. Ja ho deia Maria Aurèlia Capmany, a l'estudi que va publicar al final de les *Obres Completes* de l'escriptora de L'Escalca: «l el cert és que *Un film*, el gran fracàs de Víctor Català, espera encara una lectura seriosa i un estudi». Però una cosa és la feina filològica i interpretativa, una altra és l'esforç d'apropar el gran públic a una novel·la enterrada en l'oblit durant una norantena d'anys. Cal aplaudir l'esforç de recuperació per donar-ne una versió rigorosa i alhora no limitada als especialistes. I entenem que aquest elogi s'haurà de repartir equilibradament entre el Club Editor i Blanca Llum Vidal.

Maria Herreros treballa com a il·lustradora freelance des del seu estudi de València. El seu treball comprén des de la il·lustració comercial per a publicitat i marques, a l'editorial en còmic i llibre il·lustrat, i l'obra personal que ha exposat a Madrid, Berlín, Porto, i Xile. Paral·lelament està involucrada en projectes de gestió cultural i autoedició. El seu treball cerca la bellesa del diferent.

Núria Cadenes:

«Les llibreries no són supermercats»

Mentre la veia arribar, vaig pensar que en el fons era ja una certa derrota esperar que una llibretera estiguera a punt de parlar-me més de diners que de literatura. Derrota amarga, i més encara quan vaig comprovar que estava equivocat. I és que Núria Cadenes (Barcelona, 1970) ven llibres però se'ls estima amb una secreta veneració, i així ho deixa clar a cada paraula. Activista compromesa, política amateur, escriptora versàtil en gèneres diversos, és, des de fa més de dos anys una de les gestores de la històrica llibreria 3i4, símbol reiterat d'una ciutat possible, València, que Cadenes ha fet seua amb els anys. I amb els llibres, clar.

-Per què llibretera?

-Per casualitat, per oportunitat i per felicitat. En cert moment va sorgir la possibilitat de gestionar la llibreria 3i4 i vaig llançar-me a la piscina, sobretot perquè m'agrada la literatura i els llibres.

-Però la propietat de la llibreria és encara d'Acció Cultural.

-Sí, Jo i Eva Gisbert —l'altra llibretera— només portem la gestió diària, i això és positiu, perquè la 3i4 està per sobre de les derives personals. La llibreria depèn d'Acció Cultural. És un bé col·lectiu, un patrimoni cultural del País Valencià i del país en conjunt, i l'actuació d'una persona en particular no ho pot canviar, això.

-No decidires un moment especialment fàcil per a fer-te'n càrrec.

-D'emergència econòmica i de crisi general, de fet. Jo tenia una feina remunerada amb un sou fixe al mes i pagues a l'estiu, i ara no. De sobte sóc autònoma, cobro molt poc, i visc amb una inseguretat econòmica absoluta, però faig el que m'agrada, malgrat les hores sense dormir i la muntanya de feina. Si t'esperes a fer el que t'agrada potser arribi aquell dia i ja no tinguis energia. Recordo de mon pare, que arribava a casa amb unes migranyes terrorífiques de fer una feina que no li agradava i que era contrària a tot el que pensava. Jo, en la mesura que pugui, intentaré no fer això.

-Porteu la llibreria des de fa més de dos anys. Quin nou rumb li heu imposat?

-La llibreria 3i4 és un referent per a la ciutat, per al País Valencià i per al conjunt dels Països Catalans, per tant, més que pensar quines novetats introduïxes, intentes només estar a l'altura de la seva història i del que representa. Perquè és un mite, una llibreria perseguida, atacada, que ha resistit, sent un punt de trobada i agitació. Estar a l'altura, aquest és el nostre repte.

-Però sí que hi ha una certa manera de fer. Últimament a la 3i4 hi ha actes pràcticament totes les setmanes.

-El que intentem, simplement, és oferir un espai perquè puguin expressar-

se les iniciatives culturals i literàries que tenen lloc en la ciutat i en el país. I és una satisfacció comprovar que no donem a l'abast. Avui tenim la presentació d'un llibre, demà un recital de poemes, a l'altre... Volem que sigui un projecte col·lectiu. És el que estan fent ara les llibreries, que no són supermercats. No hem inventat res. A Barcelona hi ha un fum de llibreries mitjanes i petites que ho estan fent: presència a les xarxes socials, presentacions, recitals... Cal oferir el lloc, entrar en el ritme de la ciutat, perquè les llibreries són necessàries.

-És un intent de competir amb les grans superfícies?

-No. Nosaltres no competim amb aquestes. Són mons completament diferents. Si ens poséssim a competir amb llocs on al costat d'una novel·la de consum posen els xiclets, no guanyàriem res. És impossible. Ni ens interessa ni és el nostre model. Un exemple: l'any passat era l'Any Vinyoli i nosaltres teníem Vinyoli, i resulta que hi ha un cert tipus de lector a València que vol poesia i que vol Vinyoli. La cultura no és simple consum. Em vaig enfadar molt una vegada en demanar un llibre de Papasseit en una d'aquelles grans superfícies a què et feies referència. «¿Eso cómo se escribe?», em digueren. Disculpa, no sóc en una botiga de botifarres. Evidentment que aquí tampoc ho sabem tot, però hi ha uns mínims.

-3i4 està especialitzada en literatura en català. Demostreu que, malgrat tot, n'hi ha un públic a la capital?

Efectivament, tot i que també tenim llibres en castellà, i que en tindrem en francès i en anglès, la majoria són en català, i és bonic comprovar que sí, que n'hi ha públic. A més a més, això ja no només afecta a les llibreries, sinó també a les editorials. Abans, si editaven en castellà i català, aquesta darretera novetat arribava més tard; ara arriba alhora. Això és positiu. I nosaltres oferim novetats en les dues llengües, perquè el lector triï, i en el cas de la nostra llibreria és en català que se'n venen més. Hi ha molts prejudicis a superar, en aquest sentit. Tenim moltes idees preconcebudes...

-Sobre la ciutat de València també?

-Clar. Sant Jordi és un exemple. Jo venia del Principat, on aquesta festa és un gran esdeveniment. El primer any que vaig estar ací, però, ja veia de bon matí moltíssima gent a comprar el llibre de Sant Jordi, però sense que sigui un esdeveniment promocionat, al contrari. És com el poema: «Malgrat tot, la remor persisteix». Una remor més potent del que sembla. És aquella cosa que li ocorre a la ciutat de València i al País Valencià, que la volen fer com voldrien que fos però que és com és.

-Més enllà de dies especials com aquest, com és el client quotidià de 3i4?

-Molt més divers del que em pensava. Valencianoparlants, castellanopar-

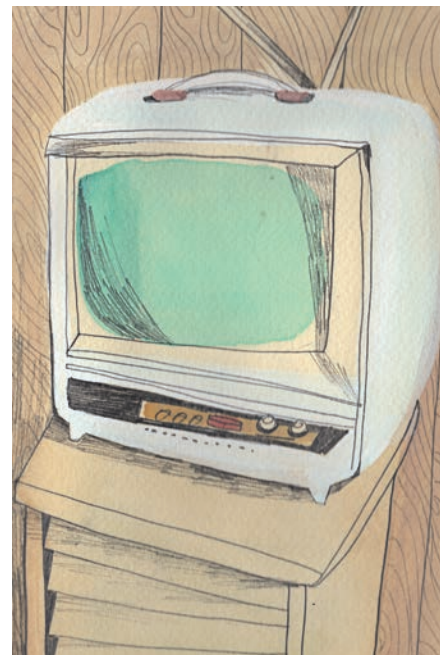
lants i fins i tot turistes estrangers. Això sí, es tracta d'un client, en general, prou exigent i de prou nivell cultural. Al mateix temps, a banda de la gent que ve d'habitud, cada setmana o cada quinze dies, de vegades entra gent simplement perquè ve al Centre Octubre a fer-se un cafè, o perquè vol visitar la llibreria. També hi ha els clients sobtats que se'n sorprenen de la nostra oferta: «¿Hay tanto en valencia-no?», ens pregunten.

-Deies que a València Sant Jordi és subterrani. La Fira del Llibre no ho és gens. Ara, penses que es tracta d'un revulsiu real per al sector o un mer brindis al sol?

-Hi ha un dia que estàs allà i veus com de sobte comença a aparèixer gent convocada pels llibres. Això està bé, fa goig. Potser sí que podem ser una societat desvetllada i culta, penses. S'hi parla de llibres, se'n signen, hi ha moviment, això és positiu. En el nostre cas concret, portem anant a la Fira dos anys, i vam decidir que allà només portaríem llibres en català. Aleshores, hi ha gent que encara se'n sorprèn, cosa que demostra fins a quin punt s'invisibilitza la cultura en valencià. Alguns adolescents se sorprenien que les novel·les de moda que solen llegir estigueren en valencià. I això és bona part responsabilitat dels gestors de les institucions que hem hagut de patir als darrers temps, contraris a la llengua del país. La conseqüència és que assimilen el valencià al llibre que els fan llegir a l'escola, no al llibre que mola. Si la Fira serveix perquè descobreixin que no, doncs mira, ha servit. La nostra presència a la Fira no ens la plantejarem com un negoci, al capdavall.

-Ara que esmentes els gestors de les institucions, la política cultural del govern valencià ajuda el sector del llibre?

-No. No és que no ajudi, és que va en contra. D'una banda hi ha els intangibles, el que tu promociones sense necessitat de fer campanya: si tu vols dominar una societat vols que sigui el menys contestatària possible, que tingui la menor capacitat de reflexió i de resposta possible. Per tant, qualsevol cosa relacionada amb la cultura els molesta. Els teatres a la ciutat de València han estat arrasats, per exemple. El sector del llibre és tres quarts del mateix. No només no es promociona, sinó que s'ataca. És vist com a suplementari, com si fos un luxe del

qual pots prescindir. I això és mentida. La cultura ens fa persones, és el que fa una societat avançada i crítica.

-Estàs parlant de manca d'inversió, per exemple?

-Manca de tot. El que caldria és ajuntar la gent involucrada en el sector del llibre: editors, escriptors, llibreters, associacions... i demanar-los un diagnòstic i un decàleg de necessitats. Això no els interessa, estan centrats en la borumballa, en el confeti i en el saqueig. I tot això quan en aquest país hi ha molts bons escriptors, que pateixen invisibilitat, perquè no surten enlloc.

-Com a llibretera ets conscient que perquè es venguen llibres calen espais on es parle de llibres. Fa poc tancà el suplement literari Quadern, i abans ja ho havia fet l'etern possible espai cultural que era RTVV. El nou mapa polític al País Valencià pot canviar les coses?

-Evidentment que pot millorar. La qüestió és que es noti. Estic en un *wait and see*. No ens podem permetre el luxe que ens passi el que ja ens va passar a la Transició. Ovidi Montllor és el símbol de tot allò. Quan van arribar al poder els qui l'animaven a fer concerts, i les televisions, ens vam trobar amb el buit absolut. No hi hagué l'estructura cultural que esperàvem i que podia permetre'ns desenvolupar-nos amb normalitat, sinó galindaines insubstancials i en castellà. Això és el que no pot passar ara.

Carles Fenollosa

En línia amb el món

Internet és una mar que ens banya per tot, a totes hores: onsevulla que sia. Tard o d'hora havia de passar i, certament, sobretot en l'àmbit de la literatura infantil i juvenil, ja hi som de ple: hem encetat l'era de les novel·les 2.0. *Xènia, tens un WhatsApp*, de Gemma Pasqual, i la que ara ressenyem, *En línia*, de Jaume Monzó, separades per pocs mesos en la data de publicació, en són un bon testimoni. *En línia* és una obra en què la narració se centra, fonamentalment, en les converses de xat entre adolescents i adults per mitjà de facebook, gmail, missatges SMS, comentaris en blogs i, sobretot, WhatsApp. No hi ha, per tant, cap narrador més que allò que ens és revelat per la reproducció del que les pantalles de mòbils i ordinadors ens mostren. El llibre, estructurat en tres trimestres, tal com marca el calendari escolar estàndard, i hàbilment guarnit amb cites de Joan Salvat-Papasseit —un poeta amb gran acollida entre el públic adolescent—, se centra en l'envitricollada xarxa de relacions virtuals entre els membres de la societat adolescent d'un institut valencià qualsevol. En primer lloc, tenim el Sergi, el professor de valencià i exalumne del mateix institut, propietari del blog *L'irradiador del port*, un espai que li serveix de dietari personal i de mostrar de les seues experiències didàctiques que, en retornar al lloc de la seua adolescència, inevitablement recorda un amor de joventut no del tot ben paït. Després hi ha els diferents grups de WhatsApp i facebook en què parlen els grups de

Jaume Monzó
En línia
Sembra llibres, Carcaixent, 2014
141 pàgs.

xics i xiques, alumnes tots de l'IES «El mercat». Així, en aquest espai virtual, tal i com qui espia per damunt del muscle el mòbil d'un altre passatger al metro, som testimonis, en primera línia, dels dubtes que assetgen la Mavi, una adolescent que inicia una relació no del tot plena; o de les reflexions que aquesta es fa en el seu blog. La narració, doncs, avança al ritme de les converses, amb creuaments estratègics per part de l'autor, entre uns i altres, cosa que ens situa en el lloc i el moment present de cada emoció, tal i com se li apareix a cada personatge: amors que comencen, sexe iniciàtic, relacions desequilibrades, rumors desagradables. En definitiva, tots els tòpics i llocs comuns que afecten aquesta època de la vida sovint convulsa i, per descomptat, no exempta de desenganys i complicacions. En l'àmbit adult vivim la colpidora descoberta de Sergi: el seu amor de joventut, l'Agnés, reapareix

com a mare d'una de les seues actuals alumnes, mentre que de l'altra veiem les sovint desficiades converses adolescents reproduïdes, siga dit de passada, amb gran versemblança, on veiem tot l'aparador de misèries i grandeses que afecten els personatges.

Sens dubte *En línia* és un producte específic, adreçat a un públic eminentment adolescent on pràcticament cap alumne —ni tan sols el més gamberro i passota— d'un institut qualsevol es negaria a traure el cap, ja que és feta, precisament, d'allò que, mai millor dit, els ajuda a «fugir d'estudi», a fer pinya i a identificar-se i diferenciar-se dels altres: el mòbil. La maquetació del llibre reproduceix fil per randa els llocs de la xarxa que més visiten els adolescents i val a dir que, en aquest sentit, els resultarà enormement estimulant i familiar. Pot funcionar molt i molt bé com a novel·la d'iniciació o, segons com, de «repeca» als estudiants dels primers cursos de l'ESO on, segons les estadístiques de gust i interès per la lectura, més es remarca la davallada d'interès per la literatura.

Potser el punt més paradoxal de la novel·la siga que, donada la seua eminent vocació virtual, no ens és presentada en un format digital, sinó precisament en un format, el paper, que les pantalles comencen a transformar en obsolet i anacrònic. En aquest sentit, resulta «frustrant» no llegir-la en una tablet i poder, així, estar «En línia», però en línia de debò.

Andreu Galan

Cremada, borda i sembrada de sal

La novel·la negra està de moda. La corrupció, per desgràcia, també. Tot apunta, per tant, que és el moment idoni per publicar —i llegir— una novel·la com *Sicília sense morts* —amb aquest títol, també, tan *trending topic*. A la novel·la, José Antonio Bergas, president del Govern balear, és un polític corrupte, un lladre de coll blanc que veu perillar el seu mandat a causa d'una sèrie d'esdeveniments que esclaten a partir d'unes amenaces en forma de rates mortes enviades anònimament en petits taüts de plom.

Bergas és, així, un president de ficció: l'autor, prudentment, ens avisa, en una nota inicial, que «el lector no hauria de cometre l'error de cercar paral·lelismes entre les situacions o els personatges de la vida real i els d'aquest relat». Malgrat això, i tot s'ha de dir, la retirada entre aquest president de ficció i José Ramón Bauzá és més que sospitosa. Amb tot, la trama, esclata a partir d'aquests enviaments. Bona part dels esdeveniments que se succeeixen, doncs, són el resultat directe d'aquesta amenaça —xantatges, venjances i més amenaces— que, al seu torn, era la conseqüència de xantatges,

Guillem Frontera
Sicília sense morts
Club Editor, Barcelona, 2015
318 pàgs.

cobdícies i rancúnies anteriors. Amb tot, res que ens vingui de nou, avesats com estem a les dinàmiques agressives del capitalisme ultraliberal.

Tot això té com a resultat una trama que avança molt a la vora de les inèrcies pròpies del gènere negre. A vegades, fins i tot, diria que la trama s'embolica d'una manera un xic propera a la que caracteritza els textos burocràtics més emprenyadors. L'acció, inevitablement, se'n ressent —i es sentirà, sobretot cap al final, a causa d'algun gir afegit amb calçador— però la prosa de Frontera, tot s'ha de dir, sap com estirar del fil i, el que és més important, sap com rescatar el lector quan les exigències de la trama el collen. Això és així, també, gràcies a la presència d'una línia paral·lela a l'estrictament política. I dic «estrictament» política però, en el fons, aquesta trama, protagonitzada per periodistes, músics estrangers i ex-integrants anestesiats de la *gauche divine*, també avança esperonada per la cobdícia i la venjança. Ingeborg Bachmann deia que en els crims privats hi ha la llavor de tots els grans delictes i, veritablement, la llavor d'alguns dels que es produeixen a *Sicília sense morts* és fruit, a vegades fortuïtament, d'un crim privat d'aquests personatges.

Amb tot, i a banda de la crítica que hi du implícita, si cal destacar alguna cosa de *Sicília sense morts* és, sens dubte, l'elaborat diàleg que s'estableix entre aquestes dues trames —la macropolítica i la micropolítica, per dir-ho així— i les reflexions que se'n deriven. A la pàgina 187, Mateu Llodrà —un dels protagonistes, si no «el protagonista», de la novel·la— confessa que «per ell es tractava d'un joc malèvol amb finalitat amorosa... sí, amorosa». S'està referint, efec-

tivament, a tots els fils que mourà, amb conseqüències tràgiques per a un dels personatges, empès per la venjança i, també, per la vanitat.

El poder corromp, sí; però corromp el poder de qualsevol mena, i de la mateixa manera que els polítics —els ficticis i els reals— són, al final, «fills de» tan insulsos com la majoria, fer-se mala sang per una herència pot precipitar un desenllaç que impliqui, quasi per atzar, polítics i éssers estimats. Els esdeveniments, així, sovint són gratuïts —i, doncs, injustos per definició—; el poder, per la seva banda, és deliberadament virtual i els que se n'aprofiten es deixen «gronxar per aquell somni, mirant d'ajornar el dia que la gravetat [els aplicarà] la seva llei sense atenuants» (pàg. 36). Curiosament, aquesta «gravetat» és la mateixa que fa possible l'existència de classes privilegiades, com la de Mateu Llodrà. La ironia, doncs, és doble, tot i que la novel·la, malauradament, indaga poc en aquestes possibles reflexions i papalloneja potser massa en una trama negra, però no sempre ben resolta.

Maria Sevilla

Passatge a Nova York

Joaquim Espinós
Material fotogràfic
Premi Ciutat de Sagunt
Onada, Benicarló, 2015
175 pàgs.

Joaquim Espinós conjumina dues tasques que, en certa manera, són complementàries: la d'investigador de la literatura catalana contemporània, com a professor a la Universitat d'Alacant, i la d'escriptor. En aquest darrer àmbit és autor del relat infantil *Joan de l'Iris i el rossinyol* (2002), premi Empar de Lanuza; la novel·la juvenil *La devastació violeta* (1991), premi Enric Valor; i de dues destinades al públic adult: *Ombres en el riu* (1995) i *El cervell de la serp* (2007), premi Ciutat d'Elx. Amb la publicació de *Material fotogràfic*, Espinós ha afegit un nou guardó a la seva breu però sòlida trajectòria novel·lística: el Ciutat de Sagunt.

Un dels punts d'interès de *Material fotogràfic* és el tema que s'hi planteja: l'emigració valenciana als Estats Units a inicis del segle passat, poc o gens tractat en la nostra literatura. Ara bé, també cal remarcar l'habilitat amb què l'autor el desplega. Vegem-ho de manera sumària. Som a l'any 1918: Ramon, Héctor i Manel, tres joves amics alacantins, d'Alcoi i d'un inexistent Llòria —tal vegada Benilloba, el poble natal de l'autor, ja present a *Ombres en el riu*—, s'embarquen al transatlàntic Montevideo amb destinació al continent americà. Una vegada arribats a la ciutat del Nova York, la vida no els serà fàcil tot i que, després de diverses experiències —no només de feina sinó també sentimentals—, hi

faran diners. Tanmateix, el tercet es disgregarà amb el retorn de Ramon i Manel al poble per tal de complir els deures militars: el primer ja té prou estalvis per a casar-se amb Carme, la seva promesa, mentre que el segon es veu obligat a fer-ho a causa dels tripijocs amb les cartes i els seus passejos per la part salvatge de la vida, per dir-ho a la manera d'un noiaorquè il·lustre, Lou Reed. Altrement, Héctor, que ha caigut sota l'influx de la gran ciutat, decideix romandre-hi ja que no el preocupa ser considerat un desertor i, a més, no té ningú que l'espera. La novel·la continua amb una sèrie de moviments narratius inesperats, que inclouen fins i tot una incursió en la Guerra del Rif, que el lector farà bé d'esbrinar pel seu compte. El cercle es tanca amb la integració, definitiva, d'Héctor a la vida americana.

Espinós, com a bon narrador que és, construeix la trama a partir de la singularització de cadascun dels tres personatges principals masculins —els femenins, com Carme o Isabel, l'únic membre de la família que va adoptar Héctor per a qui aquest sent simpatia, romanen en un segon pla. Cal no perdre de vista que el protagonisme triple és un clàssic de la narrativa popular i, més encara, en els relats de viatges: Ramon, pragmàtic i realista, a qui mou els diners per a casar-se i tornar al poble; Manel, enginyós i divertit, que no es preocupa per l'esdevenir; i Héctor, un idealista interessat per la modernitat —com les càmeres fotogràfiques i el món del cinema. D'entre els personatges masculins, potser el de

Paolo, un gàngster italià per a qui treballarà Héctor —construït a partir d'un estereotip— és massa previsible, però també s'ha de dir que serveix per a fer avançar la trama i donar-li un gir, diguem-ne, cinematogràfic.

Hi ha altres aspectes de *Material fotogràfic* que creiem que paga la pena apuntar: el contrast que experimenten els personatges entre Nova York —la riquesa— i Alcoi i, especialment, Llòria —la misèria—; els fets històrics que situen la trama i que abasten el període comprès entre 1918 i 1936 —la fi de la Primera Guerra Mundial, el desastre del Marroc, la Llei Seca, el crac del 29, les envistes de la Guerra Civil—; les descripcions dels barris noiaorquesos; la solidaritat entre compatriotes —cal llegir amb detall els capítols inicials—; o la càrrega memorialística, present ja a *Ombres en el riu*. Ara bé, aquestes intencions es podrien haver malmès si Espinós no s'hagués servit en el relat d'una prosa senzilla i sòbria, sense gran èmfasi —com segurament va ser l'aventura dels emigrants alacantins—, però d'una gran efectivitat —les pàgines en què Héctor es planteja conèixer la seva mare en són una mostra. *Material fotogràfic* és, en definitiva, una novel·la honesta, clàssica, sense massa complicacions, al servei d'una història que ja és de per si molt novel·lesca.

Josep Camps Arbós

Lluís Alcanyís és el besnét d'una família jueva que, generació rere generació, malgrat les adversitats i els perills, malda per no deixar a un costat la seua fe. De ben xicotet assisteix amb l'àvia a litúrgies celebrades en una sinagoga clandestina; tot el que veu a casa fa que vaja percebent la seua història personal —i la de tota la família— com una suma de l'experiència ancestral, justificada a partir d'elements convencionals de saga que carreguen de lleugereses i de densitats el seu dia a dia.

Això no obstant, tal com Lluís Alcanyís va creixent va integrant-se en els cercles més notables de la societat valenciana —es converteix en un metge tan prestigiós que fins i tot es fa càrrec de la salut del rei—; va entenen que, tot i els dubtes, ha d'abandonar les creences jueves, una religió que ell reconeix que sempre resta acompanyada «per la dissort; això és, un desfici nefast que arrossega i arrossegirà sempre (...) el poble jueu». Tot i contraure matrimoni amb una dona que també prové de família jueva, Lluís Alcanyís intenta reafirmar-se en les creences cristianes, perquè sap que la fidelitat al judaisme pot portar-lo cap a les flames de la Inquisició. Però no li resulta senzill: viu el pas dels anys amb l'angoixa interior d'esclarir la veritat, la seua veritat, que se li va perfilant com una ombra de desassossec, perquè no sap com trobar la coherència entre el seu món interior i la vida exterior. Ha rebut una fe religiosa que el condiona, per això viu amb l'angoixa que li reporta la col·lisió entre la raó crítica i la religiositat heretada.

A *El metge del rei* hi sura una plenitud de vida basada en la recerca

L'aventura humana

Joan Olivares
El metge del rei
Bromera, Alzira, 2015
235 pàgs.

d'una cruïlla vivencial situada entre l'existència individual i la presència social, plenitud creada amb un punyent sentit de la continuïtat, emprat amb la intenció que els fets relatats siguin capaços de transcendir el context de qualsevol època.

Així, encara que l'acció se situe en un context històric llunyà —on hi destaca la crítica aferrissada cap a l'afany recaptatori del Rei Ferran el Catòlic cada vegada que ve a València—, els codis de comunicació que es trenen no es limiten a la interpretació del moment històric, més aviat aconsegueixen elevar tot allò que se'ns narra fins a l'al·fabet intemporal i estrenu de la passió; sense oblidar la saviesa de l'humor, que serveix per enriquir l'aventura humana amb noves perspectives, de les quals en sorgeixen algunes visions dels fets tant originals com ajustades a la realitat —com, per exemple, l'escena en la qual un personatge descobreix les infidelitats de la seua muller.

De la mateixa manera que ocorre sempre que Olivares situa l'acció de les seues obres en una època pretèrita, l'essència narrativa dota la trama de tota la versemblança d'allò que és quotidià i, alhora, de l'excepcionalitat dels anhels instintivament humans. La singularitat de la proposta novel·lesca rau en la presentació dels fets i en la coherència amb què són tractats, per això hi ha pocs autors tan preparats per descriure les passions i les contradiccions a les quals s'han d'enfrontar les persones com ho fa la ploma de Joan Olivares.

L'agilitat de la prosa passa per uns diàlegs punyents i per unes descripcions i una narració que flueix i que cristal·litza en la força vital dels personatges, que no esdevenen persones adozenades per les exigències de la creació literària: tot allò que viuen s'escola per una lluisor nítida i tornassolada d'experiències vitals molt diverses. Són personatges amb l'autonomia i la força de contrast i de matís que exigeix l'acompliment magistral d'una novel·la que, tot i l'observació precisa del moment històric, podria contextualitzar-se en una altra època.

La literatura no ho deu tot a la coherència ideològica, i tampoc no necessita proposar missatges, ni validar sistemes morals ni filosòfics, pot —i «ha de»— representar la contradictòria experiència del tot i del no-res de la vida, tal com passa a *El metge del rei*, novel·la escrita amb una acurada agudesia i amb el mestratge d'un escriptor tan madur com Joan Olivares, de qui ja esperem amb avidesa la propera novel·la.

Marc Pallarès

Ja es pot consultar el contingut íntegre de Caràcters 1 a 55, en PDF, a l'adreça:

<http://caracters.uv.es>

UN NOU INSTRUMENT AL VOSTRE SERVEI!

Des de l'inici, el món oníric d'Incastruç t'atrapa amb les seues urpes. Una illa excepcional on és possible jugar a futbol o tennisbol amb pedres farrutxeres, on pots tastar el saborós vi emmelat, on no pots mantenir relacions amb el sexe contrari fins als 30 anys o, fins i tot, on pots anar a l'institut a hores tan intempestives com les 2 h de la matinada. Un indret màgic on els habitants romanen sotmesos a unes regles compilades en la famosa Norma i establertes pels seus primigenis per tal de conuiu d'acord amb les estranyes condicions que els envolten. Però també, un indret que amaga un terrible secret esdevingut en un passat ancestral i covat per un gran nombre de generacions, totes elles intimidades per les possibles conseqüències que els puguen correspondre a propòsit de la indisciplina.

Però, sobretot, Incastruç simbolitza un viatge emocionant cap als nostres subconscients, en el qual brollen una infinitat d'al·legories que trasllueixen els costums hermètics d'una societat guiada per l'influx del mar i dels astres, sobre els quals pesa una condemna eterna a causa de les seues argücies. Una estampa que recorda els paratges de qualsevol de les illes emplaçades en la Mediterrània, totes elles dotades d'elements tan místics com els penya-segats o les coves que oprimeixen amb el sotsobre de la seua foscor. Illes, com

Un homenatge a la llibertat i a la Mediterrània més fantàstica

Carles Cortés
La clau que obria tots els panys
 Bromera, Alzira, 2015
 166 pàgs.

Incastruç, en què sobreviu una col·lectivitat submissa que, mitjançant la curiositat i la gosadia d'un nen albí entestat en la recerca d'explicacions, veurà trontollar l'harmonia amb què s'escuden les seues vides. Un jove, el Toni, que s'atrevirà a irrompre en el pecat original tastant aquella meravella de vi emmelat abans de l'edat permesa, fet que desencadenarà una sèrie de terratrèmols emocionals i, alhora, un viatge cap a la llibertat.

Un viatge de rebel·lia socorregut per tota una colla d'amulets i d'elements amb reminiscències romàntiques, com ara les fades i els boscos, i amenaçat per un poder maligne que tractarà d'evitar amb la terrible mort aquesta

intromissió descarada. Una decisió indòcil del protagonista que recorda altres obres canòniques com *La clivella* de Doris Lessing on una «dona-clivella» s'atreveix a traspasar les fronteres del seu territori dominat per dones, per tractar d'esbrinar la condició d'aquelles criatures deformes que abandonaven en la Roca de la Mort. O *El senyor de les mosques* de William Golding en què un grup de xiquets naufrags en una illa desoladora del Pacífic tracten de sobreviure basant-se en unes regles imposades pel cap de la colla, fins que un d'ells es revolta, tot iniciant una insurrecció perillosa per a l'estabilitat de la convivència. De fet, en totes aquestes obres impera un esquema inalterable que ha bastit les respectives històries: «illa distant-habitants submisos-regles-rebel·lia-alliberament».

Així, impregnada subtilment pels versos estellesians, *La clau que obria tots els panys* està inclosa dins d'una col·lecció de narrativa juvenil pel seu tarannà fantàstic, oníric i aventurer, però és evident que el text inclou components d'una lectura més acurada fruits d'una investigació històrica i geogràfica centrada, sobretot, en l'illa de Mallorca. Una obra que encarna, de totes les que ha escrit, el paper d'ésser la més personal de l'autor.

Ivan Gisbert López

CARÀCTERS

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

Nom i cognoms: NIF:

Adreça: Població: País:

Codi Postal: Telèfon: e-mail:

Adreça d'enviament (si és diferent de l'adreça fiscal):

Em subscric a *Caràcters, revista de llibres* per 4 números (subscripció anual), a partir del número:....., raó per la qual:

Opció A: Domiciliació bancària

Opció B: Us tramet un xec per valor de 20 euros, a nom de: Universitat de València. *Caràcters, revista de llibres*

(Preu Europa: 24 euros. Resta del món: 30 euros).

Opció C: Targeta de crèdit (Data de caducitat) /

Número de la targeta

Signatura:

Envieu còpia d'aquesta butlleta, amb les dades corresponents, a:

Caràcters, revista de llibres. Publicacions de la Universitat de València, Arts Gràfiques, 13, 46010 València

També us podeu subscriure enviant un correu electrònic a publicacions@uv.es

El refugi d'una alba que se sap morta

Francesc Ferrandis Escrivà
Relats de llum, d'ombra i de penombra
Laertes, Barcelona, 2014
195 pàgs.

El punt de partida d'una ombra és sempre el de la llum. És el que pensem si prenem com a referència un punt de llum artificial i ens situem just al seu davant. Sense ser-ne conscients, sense ni tan sols plantejar-nos-ho, haurem creat a l'altra banda, un punt d'ombra els límits del qual, heus ací la paradoxa, els del nostre contorn corporal il·luminat. Així, als nostres ulls, llum i ombra són elements contraris i, alhora, complements d'una mateixa realitat. La interpretació en clau metafòrica d'aquesta imatge de la nostra tradició pictòrica, filosòfica, literària i cultural dóna peu a una infinitat de solucions problemàtiques que situen el personatge en una situació de conflicte no gens fàcil de resoldre.

El desamor, l'angoixa, la frustració, el desencís, la desesperança, l'obsessió o la brutalitat són símbols que intenten sucumbir l'ésser humà a l'adversitat. A través d'aquests sentiments, hom sembla visitar el racó més fosc, l'indret més amagat, la cova més subterrània precisament per tractar de conèixer aquest dolor, assumir-ne la càrrega emocional contrària a la vida i, doncs, eixir-ne victoriós. Aquest joc al·legòric és el que podem trobar també en cadascun dels *Relats de llum, d'ombra i de penombra* de Francesc Ferrandis Escrivà, un conjunt de vint-i-cinc relats i vuitanta microrelats a través dels quals l'autor explora algunes de les múltiples —gairebé infinites— cares de la foscor però també de la mort, una experiència que plana pràcticament sobre cadascuna de les narracions.

Els personatges que Ferrandis Escrivà retracta als *Relats de llum, d'ombra i de penombra* es caracteritzen tots per aquesta necessitat de fugida que no sempre es dirigeix, com

podríem pensar en un primer moment, cap a la llum o la foscor. Més aviat, es tracta d'una via intermèdia que pot no satisfer el lector però que, tanmateix, tranquil·litza el personatge i el fa estar, literalment, en pau. Només així podem entendre el rerefons que condiciona la difícil decisió de la protagonista del primer relat i, al mateix temps, celebrem l'enteresa mitjançant la qual una filla superposa la dignitat de sa mare, víctima de violència domèstica, a la mort del seu pare en «Fum negre». Perquè, sense adonar-nos-en, assistim a poc més d'un centenar de confessions marcades per un instint de supervivència punyent, mordaç i, en ocasions, fins i tot repulsiu: el d'una vella que resol la seua pervivència mitjançant l'autofàgia; el d'algú que perd el sentit de viure perquè la dona que l'ha enamorat segueix el viatge en tren més enllà de l'estació on ell ha hagut de baixar; o el de Clara, que atorga a les paraules i a les carícies de Guillem tota la llum que li cal per viure. En uns altres relats, Ferrandis Escrivà explora la complexitat de les relacions amb els altres i les conseqüències que se'n deriven, dins d'un marc que, novament, juga a ésser claror i obscuritat alhora, com el destí de Jasim, un jove de Samarcanda que enamora Kandahar, la filla dels sultans, mitjançant els relats que li conta cada nit; o com la calidessa que algú com Manuel pot trobar en un espai fred i aspre com un contenidor. Els *Relats de llum, d'ombra i de penombra* de Ferrandis Escrivà són també el retrat cru de la societat actual, una preocupació sobre la qual reflexiona en un volum anterior, *Dioses, farsantes y excluidos* (Edicions Libertarias-Prodhufo, 2011).

Aquestes primeres narracions amb què es presenta Ferrandis Escrivà, però, tenen una salabror menys combativa, que fa que els diferents marcs socials i culturals en què es mouen aquests nous personatges de ficció també s'interpreten des d'aquest component clarobscur que explica el recull. Com el paradís d'un dels relats, que es transforma de sobte en un núvol de pols —i a l'inrevés—; tot plegat, des d'una veu narrativa que comença i que ara ja, prova de descobrir l'esclatxa opaca que deixa un raig de llum en despuntar l'alba.

Moisés Llopis i Alarcón

Una fi del temps

Peter Handke
La gran caiguda
Traducció de Marta Pera Cucurell
Raig Verd, Barcelona, 2014
171 pàgs.

«El pare sempre li deia les coses directament, tal com li venien al cap. I aquelles coses no eren mai coses que l'ajudessin a tirar endavant ni que li aportessin llum, sinó que més aviat l'empetien, el limitaven i, en general, les que estaven relacionades amb el fill, eren pessimistes, invariablement. Com en aquesta citació extreta de la novel·la, el lector té sovint la impressió que *La gran caiguda* s'ha escrit directament, tal com li venia al cap a Handke. Sense un pla ni una estructura previs. Com un enfilall d'elements sense connexió aparent, que van creuant-se també sense causa ni sentit evident en el camí erràtic del protagonista. Unes «coses» —una narració, en general— que no aporten llum a un lector que, al contrari, avança a les palpentes pel discurs de l'austriac; exceptuant un cert regust pessimista, metafísic i apocalíptic.

L'obra explica el trajecte d'un actor, al llarg d'una única jornada d'estiu, des dels afores fins al centre de la ciutat on s'haurà de produir aquesta «gran caiguda» del títol. El camí d'un personatge sense nom per una ciutat sense nom. Com en una «odissea» actual —és el propi Handke qui suggereix aquesta comparació— però ni de lluny amb una meta tan clara com la d'Homer. Només sabem, de manera molt vaga, que ha d'arribar a una cerimònia que s'hi celebrarà en el seu honor, o que l'endemà començarà el rodatge d'una pel·lícula. Més enllà d'això, només alguna referència escadussera —i sense continuïtat— al camí de l'actor com una «missió secreta», en què hi hauria «alguna cosa en joc»; o fins i tot amb el to místic de qui afirma que aquest camí estava anunciat i implicava oferir-se en sacrifici.

Sense cap més trama, l'acció —la no-acció— es limita a aquest recorregut del personatge, a les trobades amb

Sobre la felicitat

individus estranys, a converses infructuoses i a alguna reflexió brillant aïllada, com aforismes fàcilment subratllables. El resultat s'assembla a un gran teatre on tots actuen, o sobreactuen; on tot sembla fals. A una immensa farsa. És indubtable que Handke s'aparta amb valentia dels cànons narratius establerts, que qüestiona les convencions i els paràmetres amb què ens acostem habitualment a una narració literària. Una proposta que desconcerta i despista qualsevol hipòtesi de lectura prèvia que ens en puguem fer. Una altra cosa és si, amb això, aconseguim res més que la pura exhibició de destresa narrativa; però, en qualsevol cas, corre el risc de resultar àrid i artificiosament extravagant. La provocació —que el tòpic associa constantment a l'austríac— sempre té la mateixa limitació: trobar a l'altra banda algú disposat a sentir-se provocat.

Un relat de vegades oníric, o surrealista; de vegades metafísic, i ben sovint absurd. La impressió és que se'ns parla d'un món devastat, habitat per morts vivents. Paisatges desolats, una societat violenta, amb tints futuristes, un món que viu a prop d'alguna gran catàstrofe: «Allò era una fi del temps. Però s'hi havien acostumat. I la fi del temps no s'acabaria mai». El recorregut té també alguna cosa de comiat: de la professió, de la vida i d'ell mateix. Un viatge exterior i interior alhora —es pot escapar dels tòpics, però no de «tots» els tòpics— en què el camí és també una introspecció; i els elements i els personatges que es creua, obstacles per a assolir la consciència de la realitat que l'envolta i d'ell mateix. Mentre juga a imposar-se prohibicions, l'actor converteix aquest camí en una «via d'aprenentatge a través de l'error»; atorga el màxim valor a la capacitat d'observació, a «la transició entre la mirada distreta i l'observació atenta». Com el propi autor, que obliga el lector a estar atent, a observar, a aprendre de l'error.

La de *La gran caiguda* és una prosa realment hipnòtica, capaç d'atrapar el lector durant molts moments com un mantra. Però, també com un mantra, és un estil que pot resultar repetitiu i, al remat, tediós. En qualsevol cas, literatura que no commou, que no provoca cap tipus d'emoció. Que llisca amb suavitat per la pell, però sense calar.

Pere Calonge

Madame de Staël
*De la influència de les passions
en la felicitat dels individus
i de les nacions*
Traducció de Yolanda Llubes Pons
i Mònica Miró Vinaixa
L'art de la memòria, Barcelona, 2014
312 pàg.

La història de la literatura francesa és plena de grans pensadors i filòsofs, i és natural que de tant en tant algun d'ells caigui en l'oblit, com en el cas d'una de les intel·lectuals *avant la lettre* més influents del s. XVIII, Germaine Necker, coneguda com a Madame de Staël arran del seu matrimoni amb l'ambaixador de Suècia a París. De fet, tothom la coneix, si bé la seva presència dins les antologies sol limitar-se a un petit fragment que explica el naixement del Romanticisme a França.

Però ara viatgem a l'any 1789 —totes les dades bibliogràfiques sobre l'autora les trobarem a l'acurada introducció. Germaine Necker es casa amb Erik Magnus Staël, adquireix una posició privilegiada a la cort i obté el nom pel qual serà recordada. Resseguint les inquietuds culturals pròpies i els passos de la seva mare, es converteix en la protagonista dels cafès de París. A poc a poc, i malgrat el seu exili, es presenta com la introductora de les idees revolucionàries al món de la literatura i la política fins al punt de ser considerada *le Voltaire féminin*. Deia Eugeni d'Ors que tot allò que no és tradició és plagi, i Madame de Staël és tradició, atès que s'ha incorporat de tal manera a la cultura moderna que fins i tot qui no ha llegit cap pàgina seva està penetrat i saturat del seu pensament.

Les edicions L'art de la memòria ens han fet un gran regal amb la traducció al català del tractat *De la influència de les passions en la felicitat dels individus i de les nacions*. Primer de tot, perquè és una forma de reivindicar el paper d'aquesta autora dins del pen-

sament occidental; i, segon, perquè l'excel·lent versió i les notes a peu de pàgina de Yolanda Llubes i Mònica Miró mantenen viu i comprensible el sentit del text original i permeten un nou acostament a una obra de la qual no només apreciarem la gran coherència de les idees, sinó també la pertinència del discurs en el nostre context.

Fullejant el volum en qüestió ens trobem amb unes notes pensades per un ample ventall de lectors, des de l'estudiant de batxillerat —que potser necessitarà saber que «Germaine de Staël era filla del banquer ginebrí Jacques Necker, el que fou tres vegades responsable de les finances de la monarquia francesa del rei Lluís XVI en els anys 1776, 1788, 1789»— fins a l'especialista que potser no sap, o no recorda, que «els *Elements* d'Euclides no s'havien traduït a les llengües romàniques fins al 1570 però havien gaudit després d'una gran difusió, fins al punt de ser el segon llibre més editat després de la Bíblia».

Ara bé, aquesta traducció al català és magistral per reivindicar la lectura del tractat i per entendre les idees de la seva autora, els raonaments de la qual ens poden ser molt útils per pensar en l'actualitat. Deixem-la parlar: «Quina època he anat a triar per escriure un tractat sobre la felicitat dels individus i les nacions! És al bell mig d'una crisi devastadora que ateny tots els destins, quan el llamp es precipita tant dins de les valls com en els indrets elevats? És en un temps on només cal viure per ser arrossegat pel moviment universal, on fins i tot en el si mateix de la tomba es pot pertorbar el descans, els morts novament jutjats, i les seves urnes populars per torns admeses o rebutjades dins del temple on les faccions creien donar la immortalitat? Sí, és en aquest segle, quan l'esperança o la necessitat de la felicitat han exaltat la raça humana; és en aquest segle sobretot quan som conduïts a reflexionar profundament sobre la naturalesa de la felicitat individual i política, sobre el seu camí, sobre els seus límits, sobre els esculls que separen d'una finalitat com aquesta». A banda de la precisió gràcies a la qual no sentim cap efecte d'estranyament davant la versió catalana, oi que sembla un text destinat a la nostra més candent contemporaneïtat?

Begoña Gómez Ríos

Carles Miralles, professor d'universitats i coneixedor de la poesia grega hel·lenística

El professor Carles Miralles (Barcelona, 25 de maig de 1944 – Barcelona, 29 de gener de 2015) fou un filòleg integral, d'una profunda *akríbeia*, amarat de *sapientia* i *scientia*, un dels homes de lletres més importants amb què compta la cultura catalana de les últimes dècades, a qui devem un grapat força extens d'estudis essencials de l'àmbit grec antic i modern, així com de la nostra historiografia literària moderna en català, de reconeguda anomenada internacional. En el seu cas, per una vegada epítets com savi, erudit o integral no resulten ditiràmics per descriure l'abast de la seva obra, a cavall entre dos segles.

Miralles va centrar la seva activitat científica en l'anàlisi dels mites i la poesia dels grecs antics —especialment Homer, l'elegia, el iambe i la poesia tràgica, però també l'hel·lenística. Havia dut a terme, així mateix, estudis molt aprofundits sobre la poesia llatina. Així mateix, va traduir textos filosòfics, tragèdia —especialment Èsquil i Sòfocles—, poesia hel·lenística, novel·la grega i poesia neogrega, sense descurar els temes de tradició clàssica i la narrativa i la poesia del segle XV i alguns poetes moderns. A més, com a crític literari va rebre nombrosos premis. N'esmentaré dos: el Josep Carner de l'Institut d'Estudis Catalans (1980) i el Crítica Serra d'Or d'Assaig (1984).

Voldria referir-me, encara que sigui de biaix, a la seva ingent aportació pel que fa a la poesia hel·lenística i imperial grega. Autors i temes objecte de publicacions en format llibre o article especialitzat com ara Herodes i el mim, la novel·la grega, Properci i els seus antecedents grecs, l'elegia romana, i tesis dirigides sobre la poesia de Cal·límac o d'Euforió de Calcis, els *Fenòmens* d'Arat, la Vida d'Isop entre el iambe, la fauna i la novel·la o l'amor estoic, o, potser, de caire més mitològic-religiós, però sempre vinculats amb la literatura grega *sensu lato*, com els mites de resistència olímpica, les festes

gregues o les imatges i figuracions del *lógos* d'Heròdot. D'aquesta experiència didàctica ens en vàrem beneficiar tots, i particularment jo mateix pel fet d'haver estat alumne directe seu en una època ja madura i, després, per haver pogut participar en el seu equip de recerca sobre tragèdia grega. Sempre recordaré la seva gran capacitat de síntesi i de saber copsar aspectes literaris que a la resta se'ns escapaven o que havien estat negligits pels estudiosos, com fou el cas específic d'alguns fragments de la poesia d'Euforió de Calcis o de mites com el de Palamedes a la Grècia antiga.

D'altra banda, tothom li reconeix la seva *sophia* i la seva dolça, ferma i «propera» personalitat i la seva ingent capacitat de comunicació. No endebades, ha estat un mestre que ha fet escola i no només a Barcelona, sinó també a les universitats italianes i d'arreu. Concretament, a la Universitat de Lleida tothom recorda la seva docència, honesta, eficient i generosa, i les seves freqüents estades acadèmiques,

entre conferències, inauguració de curs, congressos de Filologia Catalana o Filologia Clàssica. Ell mateix va dir que la Facultat de Lletres de la UdL era una de les seves llars més estimades.

Els Departaments de Filologia Clàssica, Francesa i Hispànica i el de Filologia Catalana i Comunicació Audiovisual de la UdL donaren suport a la proposta per a la concessió del doctorat honoris causa, davant el Rector, l'any 2013. L'íctus que va patir l'abril del 2014 i el seu traspàs, al cap d'uns mesos, ho van impedir i, malauradament, no es va arribar a temps per a dur a terme l'acte d'atorgament del Doctorat malgrat les gestions avançades a càrrec del Deganat de la Facultat de Lletres. De fet, i com a argument gens desdenyable per a aquesta proposta val a dir que els últims anys en què Miralles va exercir com a Vicerector d'Ordinació Acadèmica de la Universitat de Barcelona, coincidint amb els darrers anys en què el professor Badia i Margarit va ser-ne rector (1983-1986), va participar, com a representant de la UB, en el procés de trasllat de les antigues facultats de Lletres i de Dret del convent del Roser —Estudi general de Lleida— a l'actual seu de Rectorat de la UdL, llavors antic Seminari —que ell encara va veure mig derruït. Va tenir, doncs, una estreta vinculació amb la Universitat de Lleida, en la constitució actual de la qual va contribuir.

El seu compromís docent, didàctic, intel·lectual i de gestió universitària va anar lligat al compromís polític amb el seu país i amb la seva cultura —i, lògicament, amb la seva llengua, com a membre de l'Institut d'Estudis Catalans i arreu—, i se'l podria titllar de veritable «cavaller de la catalanitat». Els homenatges i les distincions atorgades són només un botó de mostra del seu *savoir faire*, i en perviurà l'obra i el reconeixement personal de deixebles, alumnes, companys i amics.

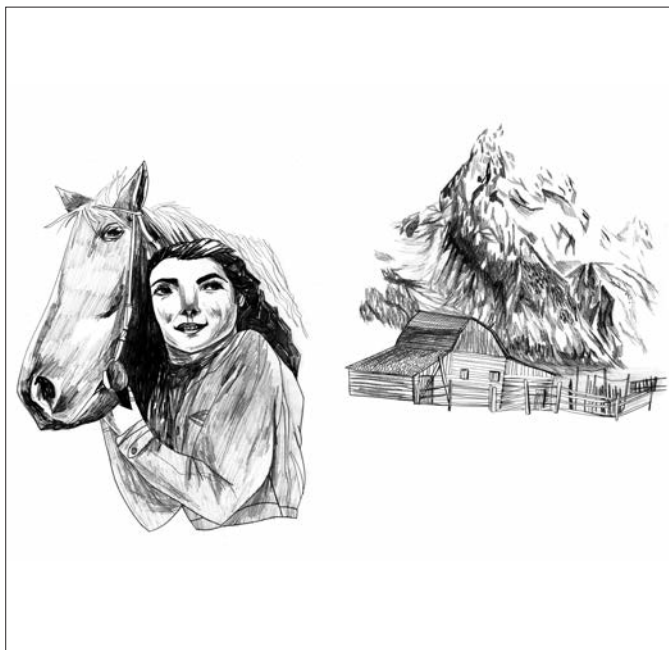

Josep Antoni Clua

Qualsevol persona té dret a defensar-se del món, del dolor, de la seva bellesa. Intentar comprendre la necessitat de respirar. Aquesta és una de les tantes particularitats iròniques de l'obra poètica del sabadellenc Francesc Garriga i Barata (Sabadell 1932–Bellaterra 2015). Tot i portar a l'esquena més d'una dotzena de títols publicats i ser el mestre i mentor de gran part de les elits culturals del país, fa pràcticament un alè de la seva descoberta com a gran escriptor. La seva obra va lligada completament a la seva vida i a l'observació de com passa, de com els fracassos ens escriuen la moral, la humitat dels ulls, la pell del rostre.

Els seus primers llibres *Entre el neguit i el silenci* (Sabadell, 1959), *Foc nostre, somni...* (Edicions Riutort, 1960), *Paraules* (Sabadell, 1962), *Paraules cap al tard* (Sabadell, 1973) marquen una primera etapa molt solitària, però perseguint clarament una idea literària molt concisa, a consciència i perpetrada. En ells ja manifesta intencionalitats, una plasticitat i estètica concreta que segueix al llarg de tota la seva vida. Ho fa en aquests primers llibres —en autoedicions o edicions molt reduïdes— i ho porta endavant posteriorment, en la represa de l'escriptura després d'una dedicació plena a l'ensenyament. Tornà amb *Els colors de la nit* (Columna, 1990) i *Setembre* (Columna, 1992) amb el coneixement i la serenor de gairebé dues dècades en silenci: «pensar-te és retrobar-te. / segueixo mil camins / que em dicta l'enyorança / i em perdo cor endins.» I encara es refugia vuit anys més, però retorna amb la publicació dels seus nous llibres a cases editores de renom, i que l'acaben situant dins una òrbita literària que l'està descobrint alhora. La trilogia *Ombres* (Proa, 2000), *Temps en blanc* (Proa, 2003) i *La nit dels peixos* (Proa, 2005) configuren la solidesa fructífera que dóna la cadència pausada, del peix dins la peixera, de la sensació de fer tard. De fet és una sensació que ha anat manifestant al llarg de la darrera dècada: els reconeixements arriben tard, quan la il·lusió ja s'ha marcit. Així és com

Un altaveu de versos per Francesc Garriga: perseguir les veritats amb les dents

ajuda a noves veus a créixer, a mantenir la llavor de la il·lusió a altres «aprenents» que hem quedat orfes amb el traspàs del gran mestre. Llavors ensopegam amb les preguntes primordials; qui ens escurçarà les paraules sobreres dels versos? Qui podarà la retòrica inútil i carrinclona dels nostres llibres? Quin altre poeta del segle XXI ens podrà dir amb tanta veracitat, i amb una ironia punyent i directa, les paraules exactes i no tan sols el que volem sentir? Es tracta d'un alquimista que va més enllà de les paraules dels llibres, s'instal·la en la forma de trepitjar el món i d'entendre'l.

En aquests darrers anys ell també es torna encara més autoexigent i es desclosca de les futilses. A *Camins de serp* (Edicions 62, 2009), *Ragtime* (la Breu Edicions, 2011), als poemes inèdits inclosos a l'antologia *Demà no és mai* (AdiA Edicions, 2014) i al pòstum

Swing (la Breu Edicions, 2015) el misatge es redimensiona. Agafa l'altaveu i crida enfadat. Està esgotat de pertànyer al món dels humans. El sentit de pèrdua s'afua: «és tard per adonar-me / que la memòria empresona, / que els dies no passaven / en va / i els ahirs més tèrbols / sempre han vetllat amb mi». Falta potser temps de vivències i en sobren de records. És potser només a través dels versos que es poden reviure amb èpica algunes sensacions de llibertat i d'alè: «de la peixera, torno el peix al mar. / viurà la llibertat?» i fins i tot pols d'esperança, potser: «com fer en el món que mor el món que viu?»; no sense deixar l'interrogant, no fos el cas de pecar de profeta.

Així quan al llibre pòstum ens diu: «què més podries esperar? / ja tot és veritat. / fins i tot la mentida» ens recorda els versos d'un dels llibres anteriors: «la veritat i la mentida, / les dues parts iguals d'un tot que se m'amaga» intentam no esperar res, sinó arribar, conquerir, captar, gaudir i sucra plenament. Les veritats —aquestes que de vegades molesten per reaccionàries però també per incòmodament reals— escenifiquen una poesia que va lligada a la vida del poeta, que el despullen i el mostren tal com és, com pensa. Podem incloure l'ús emetent i poc censurat que fa de les xarxes socials en la reflexió que he volgut anotar de la llibertat i de la veritat com a bandera. No obstant això, i cada vegada amb més accents, ens haurem de fer, potser, les mateixes preguntes que ens feia ell: «qui vol paraules en un món de sords?» intentant amplificar aquesta veu que ens escup al món amb paraules noves i energia. El poeta Marc Romera també n'és deutor d'aquest mestratge que a un bon grapat ens aplega: «Francesc Garriga ha sabut injectar en aquells que no només n'admiren l'obra sinó que a partir d'ella pateixen una urgent necessitat d'expandir-la expandint-se, de crear i de motivar fugint del bonisme cofoi i llepa i infectats de l'acidesa crítica...» i és que els mestres ho són per sempre.

Pau Vadell i Vallbona

En el dolor i en el so

Laura López Granell
Forat
Godall, Barcelona, 2014
64 pàgs.

La jove editorial Godall va encetar la col·lecció de poesia «cadup» l'any 2014. *Forat* és el segon i també el darrer volum publicat d'aquesta col·lecció. El llibre té 46 poemes i un pròleg a càrrec del poeta i narrador Joan Todó.

Laura López Granell proposa a *Forat* una trajectòria personal, una mena de viatge que inaugura la pèrdua amorosa i que cerca, mentre la vida passa, els contrapesos que retornen l'equilibri perdut. Un equilibri que, de fora estant, no existeix o sembla un miratge burleta, perquè la reobertura de la realitat talla el sentit feble dels universos contingents. I, a més, la corda fluixa dels inicis reclama sempre un prev: les caselles de sortida, quan es reviu, volen rasa la innocència, rasa la humilitat.

Però salpar dels abismes del dolor permet que et facen costat els millors mecanismes de propulsió. Al remat i en general, la vida vol viure. El dolor és la partida i és, també, l'origen de la partida: és un part i és un port. D'ençà d'*Ella*, el primer poema del llibre, López Granell s'esqueixa pam a pam en poemes que temptegen les posicions suportables, les danses improvisades que poden arribar al pètal. Per aquest motiu *Forat* és un llibre divers, en alguns moments contradictori, perquè el llibre s'eixampla, es ramifica i es mou en diferents nivells d'intenció i de propòsit, probablement també de temps.

La diversitat de *Forat* és també de forma. L'alexandrí, l'heptasil·lab, el vers blanc, el lliure, l'extensió variable dels poemes fan companyia a una pluralitat de detalls que ens deixen una impressió calidoscòpica. Les retroba-

des, el record dels estimats, els encreuats de l'amor, els diàlegs de via morta de la soledat, el discurs abissal de la metapoesia... López Granell vol escriure la vida, ens deixa en aquest *Forat* els pensaments i els enlluernaments de l'atenció, sempre capriciosos, perquè sap més que nosaltres. Tot plegat, aquest llibre ens deixa una impressió d'espontaneïtat i de «veritat» destacable. Potser és la coherència. Escric del poema *Perla*: «Com qui sap crear perles / però no collarets // se-gregó instants rodons / que m'escampen la vida».

El llibre busca certa gràcia en la sonoritat del català, juga amb les paraules i els contrasentits com una font de plaer, d'enginy o de sorpresa. També hi ha evocacions fílmiques o esportives, no exemptes d'ironia. I ho fa mentre ens deixa enlaire una mena de fatalisme que no sempre es resol en els poemes. Pense en l'imprevist de «Segona veu», i pense que mereixen ressò poemes com «Segona veu» o «Eurítmia», on més enllà de qualsevol consideració moral, l'eterna crisi entre la por i la fe, el gran tema del llibre, es descriu amb una autenticitat vital d'inconscient digerit.

Però *Forat* no defuig la moralitat. La veritat i la mentida, adlàteres del bé i del mal, conviuen en plànols poc aco-tats i algunes afirmacions poden semblar laxes o lapidàries. Actuen, això sí, com elements definidors del jo poètic, i no són irrelevantes: es percep el desig, la voluntat de fer el món d'una determinada manera i propicien l'aparició de la poeta potser més que la metàfora reeixida. Vull dir, versos com «La ment és dins la mentida» o «—El bé quan excel·leix s'assembla massa al mal—» no estan obligats a dir veritat però ens ofereixen coordenades.

Forat és el segon llibre de López Granell. Ignore el resultat d'*Itineraris* (1993) i els motius del silenci llarg, però l'autora té en aquestes pàgines un bon punt de partida i moltes direccions per seguir endavant. Perquè aquest llibre demana més llibres. Tot i que l'autora temptaja la circularitat en el darrer poema del llibre, «Sortida», *Forat* vol concretar-se i amb el pas de la lletra, més enllà de la relectura, guanyarà pes, sentit.

Ivan Brull

Carrer de fanals grocs

Víctor Obiols
Sol de lluna ple
Els Llums, Barcelona, 2015
264 pàgs.

A la «notícia al dors» d'*El croc de l'esfera*, Víctor Obiols fa referència al «fetixisme de dates i de topònims abreujats», i això pot aplicar-se no només a l'últim poemari, sinó a tot el recull. La il·lusió de l'atemporalitat de la poesia es trenca constantment en l'antologia, perquè cada selecció va introduïda per una presentació que convida a rastrejar un fil evolutiu. Ara bé, hi ha una altra manera d'enfrontar-se a *Sol de lluna ple*, i és intentant abstraure una poètica de tot el conjunt malgrat la distància que separa els textos de la primera producció dels de la darrera.

Fullejant el llibre, no és difícil constatar que tota la poesia d'Obiols és hereva directa dels clàssics en el sentit més ample de la paraula, atès que si a la primera pàgina ja cita Pier Paolo Pasolini, W. H. Auden i Joaquim Folguera, al llarg del volum ens toparem amb versos de Jaume Roig o Paul Verlaine, o amb referències a Dante i J. V. Foix, per no parlar d'una soterrada presència maragalliana que comencem a sospitar quan llegim fragments com «i no veig paisatge més bonic, avui / que visc en vestit trist, que el cel / de calç, el cel des del meu llit», «la paraula s'ha fet sola, / com dicta el miracle constant», o bé, «si em rebia, la besava».

L'amor, que és un dels temes que aquí més destaquen, no és sempre tan simple com en aquest últim vers, ans més aviat s'albira des d'una perspectiva llunyana en un passat a voltes turmentós —perquè sembla que hi ha una impossibilitat de reconstruir-se: «no ens curarem de l'espant / que ens produí la tardor primera»—; i d'altres, senzillament mig esvait per «la goma de l'oblit, la que esborra tan bé». Serà així mateix un misteri capaç de convertir la pedra en quelcom tan lleuger «com la ploma

d'un colom» i una paradoxa —«l'estimo perquè t'envejo»—, o fins i tot una antiparadoxa, escrita sobre l'elegia de Catul: «ni estimo ni odio».

Enllaçant amb això, hi ha la figura femenina, amb un imaginari que transita des de la virtut i la tendresa —«vaig descobrir la puresa / que sempre m'havies estat oferint»— a un paisatge de reminiscències bíbliques —«la dona és bruna però de pits / blancs com els liris»— que acaba condemnant a la perdició: «a mi em van trobar sense cor / en el llac, / com un bandit ofegat.» Si ens centrem en «El corc de l'esfera», la dona arriba a transformar-se en una «diablessa de cos, tota música», com per fer joc amb l'«addicció al Ritme» i el «pes del so» que protagonitzen l'apartat dedicat a Cecil Taylor.

També la mort, present a «Opus zero», és una constant que va emergint al llarg del text, com —remetent a Manrique— en el cas d'un «riu incontenible de blau i blanc d'escuma» que «envia els dies cap a la bellesa del delta». El pas d'aquesta vida a l'altra és marcat per una mena de consol —tal com s'evidencia a «Pare»: «només una cosa pot fer-me / feliç, tu mort: / sentir que et perduro»— i a la vegada una certa quotidianitat, ja que la petició expressada pel poeta en el «Testament enèsim», és que, després del seu traspàs, tot continuï igual. Malgrat això, la normalitat que sembla defensar està renyida amb la impossibilitat de copsar la tristor que queda arran de la pèrdua d'un amic mitjançant paraules: «tot això no ho vull rimar / ni ho puc cantar / i ho dic sense cap art». Aquesta reflexió que desvetlla la fragilitat de la poesia com a instrument descriptiu no queda aïllada, sinó que té a veure amb tot un discurs metapoètic on es justifica l'ús de la ploma: «si respirar és necessari, / ho és això». I és també una confessió per «fer-te veure el que sóc en total nuditat», i alhora un instrument per «xuclar realitat» i fer-ne «trenes de literatura».

Sense espai per comentar els poemes amb contingut irònic, només ens queda per apuntar que aquesta antologia, a més de tancar el període de la producció de l'autor des de 1974 ençà, sembla finalitzada a l'obertura d'una nova perspectiva, tal com l'entreveiem en el poema final, «Variació futura —Sol de Lluna ple».

Maria Planellas

Joan Navarro
El plom de l'ham
Edicions 62, Barcelona, 2014
83 pàgs.

Alberti: Wordsworth: Dante. *A ti, cárcel feliz de la retina: There are in our existence spots of time, that: Cum rhythmo in silentium cadunt.* Aquí l'hi podríem tenir tot. La poètica de Joan Navarro amb tres escorços d'autoritat. L'hi podem tenir tot. L'Alberti que dedica un sonet al *De divina proportione*: El Wordsworth hipercitat i tan poques vegades llegit del *Prelude*: El Dante del *De vulgari eloquentia*. Consecució: Equivalència. Dos punts on l'hi tindrem tot.

Entrem en aquesta presó de la «retina» —que ve de «xarxa», cal no oblidar-ho—, «retina de la zona grisa», per entendre un contagi primordial entre imatge i paraula. Des del pròleg d'*El plom de l'ham*, Navarro anuncia els marges de la partida poètica: «La pintura de la veu: La malenconia de l'essència». Pintura de la veu des de la lletra, heus aquí la peripècia. Si acceptem preliminarment la consideració aristotèlica de la veu de l'home com una *phoné engrámmatos*, la literalitat de l'expressió «home de lletres» fa més sang de la que corre per les venes. Perquè la pintura de la veu és «pintura d'allò que en ser, desapareix» —«El llamp en la frontera». «El no-res té nom», diu una bella *tenso* d'Aimerich, «així que nomenant-lo, parlev, mal que us pesi»; al segle XIII aquesta lluita heroica ja estava del tot lliurada. Avui el poeta ens clama, lacònicament: «Si podia dibuixar-te el mot que no descriu ni prescriu, que simplement és». La idea d'una sola veu humana com el tel de l'ou de l'experiència: El desig primigeni: Significar.

L'experiència temporal de Wordsworth ens ha arribat amb una traducció imperfecta. *Spots of time* poden ser «llocs en el temps», certament, però també «taques en el temps». La incertesa cinètica de la memòria hi queda

més ben expressada. Sens dubte, Navarro treballa amb taques, i no pas amb llocs. El que queda clausurat en la retina, i que el poeta furga obstinadament, és un espai per sempre sotmès a la líquefacció del llenguatge. El primer dels tres blocs d'*El plom de l'ham* tanca amb una *gradatio* entre «marca d'aigua», «aigua de memòria» i «eco de les aigües». Gairebé no cal llegir entre línies. El poema «Aeminium» comença i acaba amb un certificat de consciència: «Aquell indret inexistent [...] Aquell espai primordial». Felicitament, doncs, la *parte per se* de Navarro no cau en ingenuïtats infantiloïdes. El «retornar als pigments, com el fill pròdig que ha consumit els fluids de la vida», queda inscrit inevitablement en aquest «palimpsest raspant una vegada i una altra», travessat pel «plom d'aquesta sintaxi escorçada». La pintura de la veu no serà pregramatical, sinó pura i radicalment gramatical: «Música estanca».

Imprescindible notar la tensió entre el «tornar sense anar» —*versum*, en tant que «tornar», «girar»— i l'«anar sense anar-se'n» —*prorsus*, en tant que «avançar en línia recta»—, per entendre la forma poètica adoptada per Navarro. Per comprendre el desplaçament respecte d'aquella bellesa dantesca d'uns últims versos que cauen rimant en el silenci. L'epígraf de José Luiz Tavares que ens obre la porta al segon bloc del poemari —«o rotundo instante da queda»— es deixa tractar perfectament des d'aquest fil interpretatiu. Joan Navarro és una invitació al *legir clus*. El rotund instant de la caiguda és aquella «fi de l'origen» que musita el poema «La casa del cant». Els mariners medievals creien que seguint un rumb constant al llarg de la Terra li donarien la volta fins a tornar al punt exacte d'origen —«El punt on naix i mor la circumferència de la vida, de les vides esfèriques». Els moderns saben que la loxodròmia amaga, per contra, una derrota infinita. Ben simptomàtic el desgast semàntic que veiem al llarg dels quatre segments de «Hölderlin», que deixa la inicial «harmonia de la llum» en un definitiu «forat de llum». Una poesia que queda molt apartada de la resolució en un silenci harmoniós: Que assumeix que se li ha sostret el dret a la pròpia fi: Música no es tanca.

Jordi Puig i Ferrer

Soliloqui de la mirada

Begonya Mezquita
Parlen els ulls
Edicions del Buc, València, 2014,
69 pàgs.

Des del títol, Begonya Mezquita ens marca el camí. El poemari que acaba de publicar amb Edicions del Buc —nou segell valencià que s'estrena amb ella i Teresa Pascual; edició minimalista, elegant i agradable de llegir i de tocar— és una reivindicació i celebració de la mirada com a base constructiva del món que assagem de comprendre i de dir. L'exercici de la poeta de Sagunt, que tornem a sentir vivament després del seu últim recull —*Una illa*, 2007—, és el d'intentar posar nom —i, per tant, alçar davant dels nostres ulls— a records que s'entrellacen, el pas inexorable del temps, l'entrada a noves etapes vitals, la potència de l'erotisme i la sensualitat.

En certa manera, Mezquita traça un viatge, que es veu en l'evolució de passatges existencials, amb la infantesa de punt de partida i en la varietat de les formes que empra. La primera part, «País estranger» —quina delícia els jocs de contradiccions i contrapesos que fa, associant paraules i conceptes que semblarien que no lliguen— conté uns poemes més narratius, de pinzellada descriptiva, que juguen amb el passat per carregar-lo de força i de música. Aquest és un dels grans trets que travessen el llibre i que en aquesta primera part adquireix uns resultats excelsos. Llegint, per exemple, «Un sol record» se sent, plenament present i a cau d'orella, «el record insistent dels grills» i es veu, nítida i palpable, la «mà d'entrepà i navalla petita, pernil i gotet de vi». La poesia de l'autora de Sagunt entra pels ulls, sí, i també per l'oïda, que es delecta amb el dring autèntic, de ritme i de sonoritat valenciana —així, tal com sona, i amb accents propis— dels poemes.

La potència dels ulls —que, curiosament, en el cas de Begonya Mezquita, són un tret físic propi que no passa desapercebut— revesteix molts poemes del sentit profund d'aquesta mirada personalíssima, de la pàtina que posa sobre les coses. El fet de mirar i per tant, de dir, no és un exercici qualsevol. És metàfora, emoció i contundència: «cada cosa tenia un nom a la casa dels avis»; «el record de l'àvia, el record d'una dona que callava com callava l'aire». Més endavant, es farà més evident encara el pas a l'acció, la transmutació de coses que significa el sol fet de mirar i dir —«sé dir casa i animals, conills, fang a les ungles, sol esbatanat, greix i benzina al corral»; «Veus? Ara les coses han canviat, com el vent»; «diem les coses com si ningú les hagués dites mai». Al llarg del llibre, l'actacció d'observar té una importància obsessiva i alhora juganera. Fent només un petit aplec dels versos-mirada ens adonem dels seus multisentits i del to fulgurant d'alguns d'ells: «escric per tu i aquesta sal a la mirada»; «de seda, les paraules contra el verí, tu / que ara encens tempestes de foc amb la mirada»; «deixem que parlen els ulls i un somriure com un oceà en calma»; «i si encara fas foc, fon la neu del seu iris».

A la segona part, que dona títol al llibre, es desplega una forma tota diferent, de poemes en prosa sense puntuació, i també un univers de materials que poblen la seva poètica. És on el joc de contraposicions i contrarietats que es tiben entre si és més eloqüent, amb resolucions que no deixen de tenir una aparent senzillesa: «tens por com si fos hivern al ple de l'estiu tens fred». Efectivament, les estacions, la nit i els grills, la sal, el silenci i el desig, el desert, el mar titil·len per aquest univers propi... A la darrera part, «La flor i la pedra», es produeix una condensació de tots ells, a vegades amb versos més despullats i simbòlics. És curiós com n'arriben a ser de líquids els poemes de Begonya Mezquita. Algú dirà que són dels temps, però, reblant de paradoxa a què ens aboca, en realitat el que no podrà dir és que estan mancats de solidesa. Una solidesa que tant ve de «la casa cantonera» dels ancestres, a l'inici, com dels «teus ulls quan travesses la porta» o del «desert en flames», al final, tancant aquest soliloqui de la mirada.

Anna Ballbona

Imperi sense pàtria

Melcion Mateu
Illes lligades
LaBreu, Barcelona, 2014
72 pàgs.

El volum de Melcion Mateu va guanyar els Jocs Florals de Barcelona 2014. I el guardó és ben merescut tant per l'estil directe i penetrant que el caracteritza com per una originalitat que situa l'acció en un espai allunyat del nostre context cultural. Si bé el poeta ha viatjat per tot el món, el llibre encara desprèn l'aroma dels orígens mallorquins del seu autor. Concretament, el va escriure mentre vivia entre Nova York i Florianópolis (Brasil), i les experiències les va convertir en element poètics vius amb un rerefons temàtic clarobscur que convida a la reflexió.

L'obra, de bell nou, ens trasllada a Nova York, des d'on s'obre com un dietari de caire líric. O siga, que Mateu ha poetitzat l'estada a la ciutat per impulsar una bellesa que es fa difícil percebre sense una preparació prèvia, tot i que, ens avisa, on hi haja persones, sempre és possible fer poesia. La segona part ens envia a Manhattan, on el canvi de casa esdevé un canvi de vida; i és allí on el poeta nota que, encara que les illes siguin diferents, en totes succeeix el mateix, ja que hi ha un fil que les uneix indistriablement. La darrera part ens situa a Florianópolis, i evidencia les diferències entre el nord i el sud americà, amb la certesa que cada zona té el seu encant pel tarannà dels individus que hi habiten.

Melcion Mateu, coneixedor de com actua el pas de les estacions en la nostra manera de pensar i actuar, ha dividit el llibre en quatre parts. La primera, «Al nord de l'estiu», té poemes com la «Balada de Matt Sweeney» que interpreta el començament d'una nova etapa marcada per la brutícia d'un company de pis que viu de manera egoista i intenta arrossegar-lo al seu terreny. Arran d'aquesta situació, el

Compartint l'Instant de llum

Miquel Bauçà
En el Feu de l'Ermitatge
Empúries, Barcelona, 2014
190 pàgs.

poeta reflexiona i rebutja l'imperi de degradació que li proposa Sweeney. D'ací deriva cap a una pregunta cabdal, que no detallarem perquè és massa evident: qui no coneix el somni més profund de tot americà? La gradació de l'èxit a l'oblit acaba per desembocar en una quotidianitat que impera en les persones vençudes pel fracàs, tal com es veu a «Les tasques de Cliff Johnson». Finalment, l'autor confessa que ha acabat acceptant el dia a dia sense entrebancs amb el poema «L'adéu d'Adam Gerber», en què basteix una valoració de si mateix, com qui es mira a l'espill per fer autocrítica, valora la situació i continua endavant per no acabar pres del propi relat. En la segona part, «Al sud de l'hivern», hi ha un *dictum* sobre la poesia que malgrat que no siga del tot innovador, no deixa de tindre un cert interès per la seva aplicació. En la tercera part, «Al nord de l'hivern», la mudança de pis porta l'escriptor a reflexionar sobre les illes on ha estat vivint.

Mateu també és capaç de traure el punt graciós a algunes situacions, i sap fer servir l'element irònic, tal com ho demostra a «Cornelia St. Café», en què relata com una ballarina està coquetejant amb un amant nonagenari i acaba manifestant que «no té edat per presenciar certes coses». Altrament, a «Captain Raspberry», accepta el fet que no tota experiència l'aporta saviesa, però sí que s'aprèn a esperar, i si no tot és útil, com a mínim et fa pacient.

Amb «Al sud de l'estiu» hi ha un últim canvi de residència. I és ací on el poeta s'adona que la llar d'un individu no té més límits que els que ell mateix s'imposa: «Nou idees de pàtria» sembla que es dirigeix a la llengua o a Barcelona, però acaba convertint-se de manera excepcional en un poema d'amor, on el joc de paraules entre pàtria-Patricia serveix per definir el seu paradís personal. Mateu té un concepte transeünt de «país», segons el qual la nació no és una terra ben definida, sinó un conjunt, un sistema de pensament que va mutant segons el lloc. Aquest poemari es mereix un lloc rellevant dins l'actual panorama de la poesia catalana, tan necessitada d'un model més obert al món. Perquè *Illes lligades* és, en si mateix, una petita pàtria.

Pau Piqueras

Miquel Bauçà porta el llenguatge al límit de les seves possibilitats lèxiques —que no sintàctiques ni morfològiques— en aquest repte per al lector que és *En el Feu de l'Ermitatge* —llibre publicat pòstumament amb una bellíssima portada de Miquel Barceló i un clarividient epíleg d'Enric Casasses—, que havia rebut el premi Miquel de Palol de poesia l'any 1993, però havia romàs sense editar fins al passat 2014.

Assistim a la configuració d'un món mític, el del Feu, hostil i que desagrada al subjecte líric, però del qual no pot acabar d'escapar. Però qui és el jo poètic? Un miner? Un caçador? Sovint apareix com a propietari d'un palau, d'altres cops a la solitud d'una casa; li agrada buscar tresors ocults en coves —«espelunques»—; quan estableix relacions amb els feuencs, els acaba castigant, assotant, amb violència sovint impensable en uns versos arquitectònics, sòlidament construïts —«Els meus versos són millors / que les cases construïdes / al revolt del caminal», 300. En el poema 271, diu el subjecte: «Establert l'absurd del Feu / són encara les pastores / les que mostren molt més seny, / [...] Per això són més amigues».

Un jo misteriós —l'autor, sens dubte— en un món absurd on l'estultícia de la massa —la societat, enemiga del solitari Bauçà— repugna al subjecte. Tot i la descripció geogràfica dels primers catorze poemes, el territori del Feu no pot amidar-se i ningú no en pot sortir. A partir del poema següent observem la caracterització moral dels seus habitants, que es dividiran en dos grups: «uns que viuen en ramades, / d'altres que en són rebutjats, / i recorren indrets agres, / on ruminen sobre els déus, / o esdevenen eremites», 19.

Qui ens parla en primera persona rebutja ambdós extrems, si bé pot arribar a sentir-se més proper als eremites o les beguines; avorreix els dulers, baners, xipòtols o manyans, que solen caracteritzar-se per la barroeria, l'estupidesa, la misèria moral, o pecats capitals com l'avarícia, la luxúria, l'enveja o la supèrbia.

Volgudament solitari —«El silenci i la penombra / de l'obac on ara visc / són tan rics que ja no en surto», 228—, el subjecte se sap superior a la resta de feuencs —«Alta vida, la que meno...! / La ferum dels vianants..., / i rebota, i no em toca, / ben enfora que es dissol», 311— i s'erigeix en un ésser revolucionari, rebel contra els designis, reiteratius i sovint absurds d'uns déus malèvols. I entre el cel i el fang del Feu, el jo líric es relaciona amorosament, amistosament, amb éssers fronterers: àngels de la guarda, nimfes, napees, goges i fades, faunes i dríades; i animals que parlen amb ell, com aloses, cuques de llum, la cornella que coneix el futur, l'amfisbena —una serp amb dos caps, amable— i la cerasta —serp verinosa amb dues banyetes.

El marasme absurd d'històries que protagonitzen la vida del Feu no pot sinó fer-nos pensar en la forja d'un món moral, ètic i estètic, en el qual, potser, el subjecte s'afana a conèixer qui és, quina és la seva ànima mitjançant potències que van més enllà de la raó i la consciència —que també són importants: «L'esclat de la consciència / és fenomen ben sobrer / en el Feu de l'Ermitatge», 32—: els somnis —un dels més bells, el del poema 275, ple de fades blaves i romeguers que floren amb el tacte del poeta—, la follia —«No mestallis allò que és / per complet immestallable / la follia i la bojor», l'instint «[...] immanent i que em depassa / el que guia el meu gamba», 310. Mitjançant aquest ardu i satisfactori procés de recerca, podrà «bastir la gran piràmide / invisible, transparent, / que tindrà just la meua ànima», 233.

I en aquest camí d'autoconeixement, atès que la «Poesia és saviesa», l'escriptor ha de «practicar la paramnèsia», i llavors oblidar el sentit dels mots per forjar un idioma nou, com inconegut, per poder «sortir del cau / i pujar les sulles crestes», 213.

Blanca Ripoll 17

Al ventre de la balena

Amb el pas dels anys, els poetes que han bastit una quantitat de versos respectables, han d'enfrontar-se tant al paper en blanc com als seus anteriors llibres. Les solucions oscil·len molt: des del silenci fins la perseverança, tot passant per un llarg ventall de possibilitats.

Així, en el cas de Susanna Rafart, podem destacar-ne la coherència, la força de les imatges plàstiques, el camí constant, semblava que inaturoble, cap a la fosca. Així, l'ombra, la cendra, l'hivern, la sènia sense aigua, la set... havien esdevingut paraules, temes, símbols sovintejats i cada vegada més presents, en una tendència que pareixia que la conduiria cap al silenci per la omnipresència de la nit. Sempre amb versos d'una bellesa desoladora.

Però justament en el seu últim poemari es produeix una nova tensió: si bé és cert que continuem trobant poemes amb una càrrega molt important de reserva, de contenció, si bé és cert que despulla els versos de l'anècdota tant com pot, com si volguera despul·lar-los de l'alè vital que els motiva, alhora ha de deixar traspasar el canvi vital, en una tensió que ens dóna, al mateix temps, la Susanna Rafart anterior i la possibilitat d'una evolució futura.

Així, al seu darrer llibre de poemes, *En el teu nom* (Perifèric edicions), tot i seguir amb la simbologia desolada, ens trobem amb un poemari amorós, on la veu no pot canviar de sobte, però on la tendresa ens mostra un possible nou camí en un llibre bell, entenedor i encara parcialment contingut.

Per altra banda, Jordi Julià ha trobat la solució al problema de la repetició amb una espiral gairebé infinita d'heterònims. Si, per exemple, en *Poètica per a un ninot* el jo poètic és un titella, en aquest *L'aparent* (Perifèric edicions) busca un altre límit —ell mateix ha parlat, com a assagista, «d'assolir la llibertat a través dels límits»— en mostrar-nos un heterònim valencià que no només s'expressa en aquesta variant de la llengua, sinó que també busca una expressivitat més lligada al món estel·lesà.

Així, amb un to allunyat dels anteriors, Jordi Julià juga —amb la rima,

els mots, les imatges,...— a preguntar-nos i preguntar-se sobre el present, en un experiment que té la reflexió seriosa com a darrera finalitat i una crítica amb un cert to de sàtira com a mitjà més important.

Caldria afegir que a l'hora de llegir els llibres, hom no pot deixar de banda el fet que ens trobem davant d'un investigador de la poesia, que no només aprofita l'assaig per a reflexionar-hi, sinó també la pròpia poesia. I si a això afegim que, òbviament, s'ha allunyat de la poesia del jo, que en tot cas passaria a ésser dels jos, és lògic esperar-ne noves entregues i és lògic també fer-ne un seguiment atent per veure cap a quina proposta de renovació de la poesia vol conduir-nos.

Sempre hem pensat que Juli Capilla poeta —a més del poètic, practica amb habilitat altres llenguatges literaris: el periodístic, assaig, novel·la, nar-

rativa per a infants...— té tirada cap a un cert to èpic que no sempre s'adapta amb la mateixa fortuna a les demarcacions intensives des d'on hauria d'expandir-se, amb tota la seua llum continguda, un poema. *Els mots, i no [buit]*, però, és un llibre bastant ben mesurat, amb alguns efectes formals ben acon-

seguits, i, curiosament, aquells esclats lluminosos buscats pels qui el llegim procedeixen en aquest cas dels poemes que més incisivament diuen el dolor, la incomunicació, la decadència o la pèrdua. Tot junt: el «buit». A la segona part —«Migjorn [terra]»— ens han enlluernat en més d'un cas aquestes guspires enceses: «Com una mort sobtada, exactament / com una mort mortífera, mordaç / i mortuòria: / gèlida en la seua magnitud, / arrodonida. // De pura viva, la mort s'estranya.» El llibre metafòritza, estructurat en quatre parts, un desencís, la fi desencantada i dolorosa d'un procés vivencial, proba-

blement amorós, i la incapacitat de comunicació, les paraules fútils, inservibles quan la comunicació és impossible, i el silenci, el final, la negació, un sinònim de mort. En aquest sentit, destaquem el poema «Veu de mort, viu sens veu», inclòs dins de l'últim apartat del llibre, que duu per títol, amb tota la seua simbologia incorporada «Cap al tard [foc]». És un poema construït amb paraules monosíl·labes, punyent com un discurs expressat a pedrades. Així acaba: «Viu sens veu, que hi vinc. / Veu de mort, que hi som.» Per últim, i amb permís, una tendència que, si estiguera a les nostres mans, evitaríem: l'ús de la majúscula en paraules que expressen conceptes tan previsiblement majúsculs —i amb motiu!— com ara l'amor, la mort, la bellesa, la vida... Ho deixem a consideració de l'autor, per a possibles plantejaments futurs.

Així, doncs, com diria el mateix Jordi Julià, ens trobem amb tres propostes ben diferents que ens mostren com el cànon de la poesia catalana encara és obert, en construcció, i per tant, ben viu.

Maria Josep Escrivà
Josep Lluís Roig

El peu que les calça

L'any 1993, Isabel Robles, rebé el premi *La Forest d'Arana* pel seu primer poemari, *Espiral*, publicat l'any següent. El 2013, amb *Les sabates i altres poemes*, guanyà l'*Ibn Hazm Ciutat de Xàtiva*, editat el 2014. Entre l'un i l'altre, l'any 2009, a Perifèric edicions, aparegué el *Llibre dels adéus*.

El poema que inaugurava *Espiral* evocava la mare Virgínia com a sibil·la que transmet una pauta d'escriptura, i altra, de sibil·la, que cantava: «A més cos, més escriptura». La poeta, que havia ignorat aquests oracles perquè no comptaven ni amb la ràbia passada ni amb el cos present, albirava, aleshores, un nou punt des del qual començar a escriure.

La primera part de *Les sabates i altres poemes* l'encapçalen uns versos de May Swenson: «Un poder agradable madurà / com una nou i s'obrí dintre de mi / Allí on abans hi hagué ira / es va distendre el món sencer / cap al tranquil migdia», que donen pas al primer poema de l'obra, «El cos i l'escriptura», el qual reprèn les paraules d'aquella segona sibil·la, l'Hélène Cixous de *Le Rire de la Méduse*, a qui retrau, novament, no haver deixat espai per a la veritat del cos del jo poètic. Hi trobem,

Isabel Robles
Les sabates i altres poemes
Edicions Bromera, Alzira, 2014
63 pàgs.

doncs, aquella veu ara madura i plena que es repensarà i dirà al llarg de la resta del volum.

Així, la primera part del llibre «Aquest gènere que no és un» revisita la tòpica feminista, hi apareixen el cos i l'escriptura; la dona i l'home, la parella; la casa, la bellesa; la violència, el silenci, l'alliberament. Sembla que l'autora hi entra des de la pròpia vida, que codifica la intimitat amb les fórmules de la poesia, i, tanmateix, ho fa despulladament, de manera que mostra la complexitat de les vivències del pas del temps, de l'amor, del desig, de l'exercici de la llibertat personal i de la projecció de la pròpia veu amb la claredat i la llum de les paraules familiars i quotidianes, que conversen d'una banda, amb les veus d'altres autors com ara Gertrude Stein, Solveig von Shultz, Wallace Stevens, Adrienne Rich, els quals signifiquen des de les citacions que precedeixen els poemes, i d'altra banda, amb símbols com el de l'*Alice*, de Carroll o el mite de la medusa.

La segona part, «Més que literaris», aplega una sèrie de poemes en què aquella reflexió sobre l'escriptura és ara la vida literària: els concursos literaris, els veredictes, l'èxit aliè i el propi, i els moments d'emoció, pregons, «càrstics», provocats per la literatura.

Finalment, en la tercera part, «Incomplet i humà», hi ha les sabates. No són les primeres sabates que apareixen dins l'obra, ja que n'havíem trobades d'altres, citades, de Von Shultz, Ara, aquesta peça esdevé central en els primers poemes de la darrera part, amb els quals l'autora «pinta» una sèrie, fa un recorregut ple de significats.

Les sabates que, com en la cita de Von Shultz, vol comprar el jo poètic, i les que aquest recorda que feia servir de jove, davant de les sabates abandonades o

representades de les víctimes de guerres diverses. Les sabates, ja símbol, memorial o objecte artístic, i no funcional, com les que hom fa servir sempre, encara que també el destrien de l'altre.

Un recorregut poètic, doncs, que va de la metonímia a la metàfora, que rememora un debat clàssic; es vincula explícitament a les «Velles sabates amb cordons» de Van Gogh, obra que va generar tota una sèrie de teoritzacions sobre l'art i la «veritat» en la pintura a Heidegger, Meyer Sachpiro i Jacques Derrida.

I tota aquesta càrrega simbòlica i acadèmica de les sabates precedeix els poemes que clouen l'obra: poemes del camí, ja fet —o no— i, amb un cert misteri, del que encara s'ha de fer.

Fa poc, Ramon Ramon es meravellava de la maduresa i la «versemblança» de la trajectòria de les dones poetes en general i de la d'Isabel Robles en particular. Pensem que és cert que *Les sabates i altres poemes* en dona compte i que s'erigeix en un cos poètic ple de la pròpia veritat i d'un pensament pregon.

Laura Santacruz

Després de l'estimulant *Via Bàltica* (Denes, 2012), un dels poemaris més sòlids d'Hilari de Cara, va arribar un decebedor *Nunc* (Moll, 2012) que no estava a l'alçada. De la duresa dels versos, de la grandesa d'una sèrie d'imatges que quedaven incrustades a la retina, vàrem passar a un sentimentalisme quasi banalitzant. *Nunc* semblava més un quadern de sastre mal revisat que no pas un poemari. Una veritable llàstima, perquè de Cara sempre és capaç de mostrar el vers, el sexe i l'amor d'una manera allunyada dels tòpics, com ja demostrà *Bolero* (Quaderns Crema, 1998). Mentre esperem l'arribada de *Refraccions*, amb què l'autor ha rebut el premi Carles Riba de poesia, podem afirmar que *Carrer d'Artà* no té res a envejar a *Via Bàltica* i que, al seu costat, s'erigeix com la millor obra fins ara editada d'aquest *outsider* de les lletres catalanes. *Carrer d'Artà*, publicat dins la ja emblemàtica col·lecció La Fosca de Lleonard Muntaner, és un d'aquests llibres que tenen tanta energia que provoquen i marquen espasmes, un volum sorprenent i magnífic que indaga entre la tenebrositat d'un passat en guerra perpètua i un present marcat per una batalla entre genitals epilèptics. Ja des del primer poema la contundència es nota, i és frenètica: «aquest miracle atroç de ser de carn.» Construït com si fos un orgasme, o

Vies de sang, d'alga, de sexe, de cendra

com la respiració d'un tuberculós, *Carrer d'Artà* es perpetua a través d'una violència que paralitza, però també amb mostres d'un lirisme que converteix la realitat en un mirall quasi deformat de la blasfèmia i de la salvatgeia, així com de la tendresa més feréstega. El ritme, *in crescendo* constant, no amolla en cap moment, i quasi no deixa temps perquè el lector respiri. Això, més que un defecte, és un convit a no abandonar la lectura en cap moment, de tan intensa que és. Hi ha versos que arriben com explosions: «quantas rialles de càncer.» La repetició de mots fa que la sonoritat l'acosti més a una litúrgia que no a una pregària: basteix una melodia mortuòria on Eros i Tànatos es fustiguen en el coit extremauncial. Per aquesta radicalitat encomanadissa circula un verí ferm, de fel i mala llet. I tot això sense renunciar en cap moment a un llenguatge inventiu i a unes quantes transformacions vitals i permeables dels mots: «Devia ser març, tot i que abriljava.» Hilari de Cara, talment un presocràtic, condensa la saviesa del món en instants apoteòsics. Tal és el poder dels versos, i la seva rotunditat sense barres. A tot això s'hi afegeix el mapa psicogeogràfic dels poemes. El conjunt es basteix com una radiografia d'un poble tacat de sang i esperma, Manacor, amb els seus fantasmes miserables, els seus déus castigats i els seus personatges estrafolaris, així com les seves dones incommensurables de tan pansexuals. Això connecta el llibre amb la vessant novel·lística de l'autor, que actualment està acabant una trilo-

gia que es va iniciar amb *Un llac en flames* (Quaderns Crema, 2009). O sigui, el poemari acaba erigint-se com una celebració de l'espai de vida però també una enyorança *in extremis* del passat —viscut i no viscut—, així com una celebració rabiosa del record. Cap lector segurament no ha llegit mai res que mostri l'escaldament carnal d'una forma tan veraç i arriscada. El poemari invoca tot un univers i la seva força desfeta, desferrada, habitar els teus versos és com viure dins d'una casa. Una casa de carn, la vulva, l'únic lloc on es pot tornar sense por. Amb aquest poemari Hilari de Cara recupera la història secreta del desastre. Com *Els miralls negres*, d'Antoni Vidal Ferrando, Hilari de Cara duu a terme una felicitat recuperació del passat, felicitat en quant a necessitat literària de rememorar uns fets dramàtics concrets, però no en quant al que explica, que és atroç. Jordi Galves ha dit que Hilari de Cara és un «gran mestre poc conegut». Tant de bo *Carrer d'Artà* l'ajudi a arribar a lectors que trobin en ell un autor de capçalera, d'aquests que sacsegen per sempre, que emocionen i que t'acompanyen durant tota la vida. La grandesa dels seus poemes sols és una primera, de moltes, constatacions felices.

Jaume C. Pons Alorda

Hilari de Cara
Carrer d'Artà
Premi de Poesia Pare Colom 2014
Lleonard Muntaner Ed., Palma, 2014
80 pàgs.

Sònia Moll Gamboa, *I Déu en algun lloc: la poesia que és*

I Déu en algun lloc pren el nom del poema dedicat a Àngel Mifsud, encapçalat pel seu vers «recorda que no t'és donat saber-ho tot». Entre el poc que la poeta confessa saber i que arrengrera al prestatge dels llibres, trobem l'essència d'aquest poemari, que *no parla de* sinó que és absències i presències, pèrdues i guanys, tristeses i joies, desorientacions i camins, abatiments i conquestes, desamor i amor, soledat i companyia, qüestionament i afirmació de la pròpia individualitat. Aquesta és la força de Sònia Moll: la de convertir les paraules i els ritmes en «mèdiu» per accedir, des de la passió però també des de la ironia, a la realitat profunda de la vida, la que només pot manifestar-se en gestos, fets, vivències i sentiments de cada dia.

D'aquí l'impacte del títol: *Déu*, el que té de sagrat la vida, guaita i, tanmateix, s'esmuny en el viure quotidià. La transcendència ens sotja en l'arriscat ofici de viure, sense poder-la o voler-la abastar perquè són els límits els que defineixen la condició humana. I, amb ells, la consciència i la dignitat que converteixen el laberint de la vida en un camí de coneixement, tot assumint que vivim sempre a la intempèrie, a les fosques, però que, més enllà de «les parets del laberint», hi ha tots els blaus de cel i mar que ens il·luminen i ens pertanyen.

La citació inicial de Tadeusz Różewicz és represa i contestada al primer dels quatre breus poemes d'obertura per mostrar-nos no només el protagonisme de la mare malalta d'Alzheimer sinó, sobretot, la relació de la filla amb ella, amb tot el que la mare és i que la interpel·la, des del present cap al passat i el futur, sobre el sentit de la pròpia vida, en què els extrems es reclamen per cosir els forats de les absències. Després d'aquesta obertura, tancada, circularment, al final del llibre amb un altre breu poema adreçat a la mare, l'obra s'estructura en tres parts, amb poemes més llargs però no menys colpidors. L'impacte neix de la naturalitat de la veu poètica, que defuig tot artifici per emprar el llenguatge més proper de

l'autodiàleg, i fins del diàleg, sempre des de la quotidianitat, de la qual extreu imatges amb una força insòlita, com la de la nina amb el cap que li penja d'un fil. De vegades, és un sol vers, el final, que obliga a rellegir tot el poema perquè hi concentra i il·lumina de cop tot el sentit.

La primera part, «El cel del laberint», expressa, amb aquest oxímoron, la complexitat de l'experiència humana, centrada en el laberint de l'Alzheimer, «sense fils d'Ariadna», en què les morts múltiples de la malaltia són conjurades per la força de l'amor i dels records. Així, l'oblit de la mare és contrarestat per la recuperació que, des de la «Tristes», fa la filla de la història materna en un desig d'assumpció i de salvació conjunta. Hi ha la tendresa dolorosa de qui compra a la mare el jersei que li hauria agradat, però també la impotència per no poder sostenir-ne el silenci, la feixugor de saber que «les filles no poden alimentar les mares» i la tristesa closa a la residència en què les finestres «només s'obren endins». Aquesta primera part, desolada, es resol, tanmateix, amb la força dolorosa i vital expressada al poema «Yo voy a ver por mí», títol extret de la mexicana Ángeles Mastretta.

La segona part, «Guants de llana sense dits», s'obre a les pèrdues de la pròpia experiència amorosa. Ara, el laberint troba també el seu cel, el de l'afirmació personal, partint de l'assumpció dels desafinaments de la vida. Així, al primer poema, pot afirmar: «desafino sovint / estimo / encara», i a «Tots els arbres», malgrat l'amor perdut, sap que «Tinc a les mans tota l'aigua d'ahir, / tots els arbres d'avui». Fins i tot, a «Pont de pedra», pot capgirar la des-

coberta que «la vida era això»: retrobar «la meva meitat al fons del riu, / trencada» amb un impressionant vers final: «l voler tornar a néixer». L'experiència amorosa és, a més, indestriable de les paraules que l'expressen o que aquesta ofega: d'aquí la temàtica metapoètica a «Suïcidi passional», a «Paraules (I)» i a «Paraules (II)», en què el desig, a la manera cernudiana, esdevé una pregunta sense resposta. Tot i la sensació final d'irreversibilitat al darer poema «31 d'octubre», domina en aquesta part el triomf del jo poètic des de l'assumpció del propi coratge i fins de l'autodefensa.

La tercera part, «l Déu en algun lloc», és un *crescendo* i una síntesi. Els dos primers poemes situen l'experiència personal en la soledat radical de qui sap «que no es pot encabir Déu / en la ment humana», d'un Déu «tan sol, potser / com jo», mentre que els dos següents enllacen amb la primera part, centrada en la mare, des de «l'esperança infantil / de retornar-te el que ets / —la llum, / el verd, / la teva vida a punt d'obrir-se com una papallona.», però també l'esqueixament entre la mort lenta de la mare i la vida que la reclama. Després del poema «l Déu en algun lloc», els poemes es trenen entre Xile i Menorca, entre l'oceà i el mar, com a blau dins del laberint esdevingut camí. A «Terratrèmol a Xile», la mort és el retorn, mentre que Menorca esdevé «la terra / sòlida i rica» a «Deserts» i fins el lloc on es fa possible d'imaginar la pròpia mort. Per això, els dos darers poemes són tot un emblema del recorregut dut a terme al llarg del poemari. Al laberint fet camí, el jo poètic reneix de nou a la vida des de la força de la pròpia individualitat i la consciència dels límits i de les pèrdues de la mateixa aventura vital. D'aquí que, encara que finalment hagi trobat Déu, un Déu somrient, no s'hagi atrevit a pujar a «La casa dalt l'arbre», perquè els camins humans sempre es fan arran de terra, amb la mirada, això sí, girada cap a tots els blaus.

Sònia Moll
I Déu en algun lloc
Cafè Central/Eumo, Barcelona, 2014
80 pàgs.

Josefina Salord Ripoll

Festivals de festivals

Que València és una ciutat que bull de talent i creativitat pels quatre costats, és, avui en dia, innegable. Centenars de propostes: exposicions, projeccions, concerts, funcions teatrals, recitals de poesia, presentacions editorials, xerrades, tallers, seminaris, encontres, congressos. etc. omplen l'agenda mensual de la ciutat.

Des de fora, podria dir-se que València té un teixit cultural fort, però només és així en aparença. En realitat, la cultura valenciana s'enfonsa en la precarietat més absoluta gràcies a la incompetència i inoperativitat de les polítiques culturals públiques, en concret, de la Diputació, la Generalitat Valenciana i l'Ajuntament de València, que porten dècades advocant pels grans esdeveniments, tan visibles mediàticament, tant del gust del turisme i del negoci gentrificador, amb els seus edificis espectacle i les seues infraestructures tipus circuit de Fórmula 1, que han dilapidat els pressuposts i arruïnats per complet el patrimoni cultural de la ciutat. I ho han fet barrant l'accés als espais a aquelles propostes que, d'una o altra manera, poguessen visibilitzar el treball dels nostres artistes, sobretot dels joves talents, per possibilitar-los una justa projecció, com la que tenen altres artistes dels Països Catalans, d'Espanya i d'Europa.

Un gran *eventisme* en detriment de polítiques culturals de base que ajuden a desenvolupar i promocionar tot el talent dels nostres creadors. Amb el SARC pràcticament desarticulat, un CulturArts fart de ser pura propaganda, molts teatres tancats, museus hipotecats, festivals desapareguts o greument minvats i, en general, espais-carroça per a la cultura arruïnats per culpa de la seua pèssima gestió, basada en el negoci i el malbaratament —n'hi ha prou a atendre a la gestió de Consol Císcar de l'IVAM, institució que ha deixat tremolant; o el desfalc del Teatre El Musical per part de José Luís Moreno, magnat de la caspa; o al tancament de sales de concerts i petites sales de teatre com ara el Carme Teatre, emparant-se en l'absència d'una legislació específica per a aquest tipus d'espais—, avui en dia podem dir que la cultura institucionalitzada brilla per la seua absència.

És en aquest context que nombrosos gestors culturals, comissaris, productors, galeries, espais, locals, associacions, plataformes i artistes decideixen començar a generar dispositius que permeten visibilitzar el seu treball. Són els festivals «autogestionats» valencians: Russafa escènica, Cabanyal Íntim, Russafart, Cabanyal Portes Obertes, Ciutat Vella Oberta, Intramurs, Ciutat Vella Batega, Distrito 008, Benimaclet conFusión —apareixia de diverses maneres— Festival, Incubarte, Mostra Viva i, més recentment, el circuit d'actuacions promogut pel Festival de les Arts a Russafa, El Carme i La Patacona.

És impossible en aquest article aprofundir en cadascun d'aquests, però sí que podem esbossar les diferents coincidències i els possibles debats que plantegen les seues divergències.

Per començar, tots neixen, com hem dit, de la necessitat de mostrar propostes artístiques emergents davant la incompetència institucional. Una institució que intenta d'alguna manera apropiar-se d'ells a través d'escanyolides partides dineràries, pagament de cartells i fulletons, cessió d'espais públics i lliurament d'autoritzacions i permisos per realitzar esdeveniments en el carrer. És a dir, els entrega allò que hauria de ser seu per dret.

F. Ardolino, E. Balaguer, A. Esteve,
J. V. Garcia Raffi, N. Pellisser
Prosa i creació literària en Joan Fuster

Salvador Ortells Miralles (coord.)
Joan Fuster, llibre a llibre. Diccionari bibliogràfic

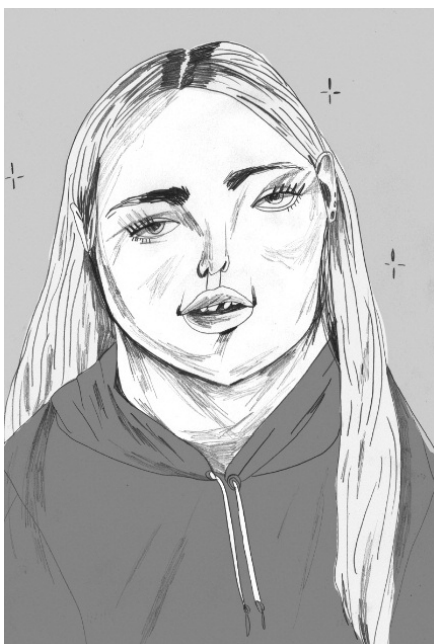
joan fuster
CÀTEDRA
UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

És per això que la majoria de les propostes cerquen finançar-se a través de sistemes alternatius de finançament: *crowdfunding* —Cabanyal Íntim i Benimaclet conFusión Festival—; festes solidàries —Incubarte—, pagament d'entrades anticipades —Russafa escènica—, micropatrocinis de locals comercials o mecenatge en espècie de diverses marques —Intramurs, Distrito 008, Circuito de les Arts— i tots externalitzant les despeses de producció: això és, essent els mateixos artistes i promotors els que aporten el seu treball per poc o per no-res, o fins i tot posant diners de la pròpia butxaca perquè puguem gaudir de tot tipus d'èmfemèrides. A tot això cal afegir l'aportació material i energètica de veïns, locals comercials, associacions de veïns, plataformes socials, assemblees, col·lectius i molts dels integrants del teixit social de cada barriada.

I és en aquesta problemàtica on s'aguditza l'enginy per tirar endavant els festivals, mentre les institucions observen perplexes com es programen i es celebren quan aquestes no tenen ni per mantenir els serveis de neteja dels seus sumptuosos edificis. Terroritzats per la poca aflluència a les seues exposicions de cuines de famosos i de fotografies de premis de cinema o de motos. Mancats d'imaginació, burocratitzats, atrapats per les seues antiquades formes de gestionar la cultura, allunyats del tot del que succeeix, venuts a l'art de prestigi, en recerca de la foto, però que pateix d'una ignorància i manca de criteri escandaloses.

Quant a encarnar a la perfecció el terme «autogestió», mereix una menció Benimaclet conFusión Festival. Un festival que només col·labora amb les associacions i locals socials del barri. Un festival en el qual s'impliquen gran part dels veïns i on artistes, promotors, espais i públic aporten el seu granet d'arena per fer-lo possible. Aquest any preparen la segona edició mitjançant *crowdfunding*, vist l'èxit que ha tingut el Cabanyal Íntim en la seua última edició.

Fa un temps, el Consell Valencià de Cultura, aquell limb institucional, va convocar una mesa per debatre sobre noves formes de gestió cultural, és a dir, com fer una cultura sense diners. No dubte de la bona intenció d'Ana Noguera, però el resultat d'aquella mesa fou que ningú està disposat a justificar amb el seu esforç i gratuïtament el

càrrec del director de torn d'una institució sens dubte ineficaç.

Perquè alguna cosa se'ls escapa, com diem. Se'ls escapa tot: allò que és viu, allò emergent, allò que està succeint, el carrer, allò que batega, allò que és petit en la seua grandesa, aquella «riuà» de talent i amor que demana pas, que supera els seus discs secs, els arrossega i, poc a poc, els farà fora de les seves poltrones junt amb els seus tècnics de cultura i els seus tripijocs.

Ja tenim la nostra primera fissura en el seu mur: el nou director de l'IVAM i les seues polítiques de proximitat amb la barriada d'El Carme i, sobretot, el seu responsable d'activitats culturals, Álvaro de los Ángeles, que ha tornat a omplir el museu amb cada convocatòria. Per exemple, obrint el seu solar del darrere, el que ha deixat la mai executada ampliació del museu, al barri i a col·lectius com ara «Desayuno con Viandantes», en el que fou una declaració de principis del que és fer amb poc —el que deixen els minvats presuposts i la inquilina de la Consellera d'Educació, Cultura i Esport— molt: omplir un museu d'art viu.

Omplir de vida artística és el que fa com pot l'Octubre Centre de Cultura Contemporània, una de les entitats privades més obertes a les propostes de la ciutadania de tota València. Diem «com pot», perquè a dia d'avui, i després de

guanyar en el Suprem el primer recurs contra una de les multes interposades per la Generalitat en el famós cas del repetidor de TV3, no se'ls tornen els diners en totalitat, cosa que els obliga a treballar en mode «guerrilla» en les seues produccions culturals.

Per tant, els festivals autogestionats valencians reivindiquen amb la seua mera existència, una gestió més horitzontal de la cultura pública, es rebel·len contra la destrucció de les nostres barriades, venudes a l'especulació urbanística i al turisme, i aposten per la pluralitat de propostes artístiques i de les formes d'acostar-s'hi.

Per això treballen sense descans amb l'entorn, aconsegueixen l'impossible i produeixen el que poden. Vénen a omplir l'enorme forat de la desídia política, però sobretot a nodrir la necessitat que té la ciutadania de poder gaudir de la cultura amb majúscules. Aquesta cultura que et fa sentir, pensar i créixer, i no únicament l'entreté.

També evidencien la manca de mitjans materials i econòmics per a una correcta professionalització dels diferents agents culturals. Podríem dir que, igual que en la repressió, ells tenen les armes i nosaltres les pedres i els pals; en l'àrea de la cultura, ells tenen tots els mitjans tècnics i nosaltres dos PA's, un micròfon, un poc de fil de coco i un parell de claus. Algú té un endoll i un martell a mà?

Bromes a part, a iniciativa de Salvia Ferrer, Directora del Festival Intramurs, es començaren a reunir els diferents festivals per parlar sobre les seues problemàtiques i organitzar-se, sobretot a l'hora de compartir recursos, coordinar dates per no solapar-se, etc... Conscients que la unió no només els farà més forts sinó a més els ajudarà a ser més eficaços. Perquè és tal l'erm cultural, que hi ha ciutat i públic per a tothom.

Abans de res, ens queda un repte. Que tots els artistes i promotors puguen viure dignament del seu treball. I per aconseguir-ho, fins que les polítiques culturals no canvien, necessitem un públic implicat al màxim: bé aportant més diners, més mitjans materials, més força de treball i col·laboració. Perquè només amb l'horitzontalitat cultural aconseguirem acabar amb l'etern pa i circ de la cultura oficial.

ISABEL-CLARA SIMÓ

Fotografia: Carme Esteve/AELC

BIBLIOGRAFIA

Llibres de creació literària

És quan miro que hi veig clar. Barcelona: Selecta, 1979.
Júlia. Barcelona: La Magrana, 1983.
Ídols. Barcelona: La Magrana, 1985.
Bresca. Barcelona: Laia, 1985.
T'estimo, Marta. Barcelona: La Magrana, 1986.
El secret d'en Toni Trull. Barcelona: Barcanova, 1986.
Alcoi-Nova York. Barcelona: Edicions 62, 1987.
El Mossèn. Barcelona: Plaza & Janés, 1987.
Món de Toni Miró. València: Edicions de La Guerra, 1989.
La veïna. Barcelona: Àrea, 1990.
Els ulls de Clídice. Barcelona: Edicions 62, 1990.
Una ombra fosca com un núvol de tempesta. Barcelona: Àrea, 1991.
La Natí. Barcelona: Àrea, 1991.
Històries perverses. Barcelona: Edicions 62, 1992.
El Mas del Diable. Barcelona: Àrea, 1992.
Raquel. Barcelona: Columna, 1992.
La Salvatge. Barcelona: Columna, 1994.
La Innocent. Barcelona: Columna, 1995.
Plaer de Dona. Barcelona: Edicions 62, 1995.
ABCDARI. Alcoi: Marfil, 1995.
Perfils cruels. Barcelona: Edicions 62, 1995.
Joel. Barcelona: Columna, 1996.
Dones. Barcelona: Columna, 1997.
El professor de música. Barcelona: Columna, 1998.
De nom, Emili. Barcelona: Columna, 1998.
El gust amarg de la cervesa. Barcelona: Columna, 1999.
En Jordi i la sargantana. Barcelona: Columna, 1999.
Contes d'Isabel (antologia a cura de Carles Cortès). Barcelona: Columna, 1999.
T'imagines la vida sense ell? Barcelona: Columna, 2000.
Carta al meu nét. Sobre el nacionalisme Barcelona: Columna, 2000.

Estimats homes. Barcelona: Columna, 2001.
Tria de contes (antologia juvenil a cura de Carles Cortès). Barcelona: Columna, 2001.
Hum...Rita! L'home que ensumava dones. València: 3i4, 2001.
L'home que volava en el trapezi. Barcelona: Columna, 2002.
En legítima defensa. Barcelona: Columna, 2003.
Angelets. Barcelona: Edicions 62, 2004.
Còmplices. Alzira: Edicions Bromera, 2004.
Si em necessites, xiula). Barcelona: Edicions 62, 2005.
Dora diu que no. Alzira: Editorial Bromera, 2005.
Adéu-suau. Barcelona: Edicions 62, 2006.
Els ulls de l'assassí. València/Alzira: Levante/ Bromera, 2006.
La Ruta de les Dones. Ajuntament de Barcelona, 2006.
El Caníbal. Barcelona: Edicions Columna, 2007.
Bons Desitjos. Barcelona: Ara Llibres, 2008.
Adéu, Boadella. Barcelona: Editorial Mina, 2008.
El meu germà Pol. Alzira: Editorial Bromera, 2008.
Els racons de la memòria. Barcelona: Edicions 62, 2009.
El Conjur. Barcelona: Edicions 62, 2009.
Homes. Alzira: Edicions Bromera, 2010.
Amor meva. Barcelona: Edicions 62, 2010.
Un tros de cel. Alzira: Edicions Bromera, 2012.
La visita. Premi de Teatre Ciutat d'Alcoi. Alzira: Bromera, 2012.
La vida sense ell. Alzira: Edicions Bromera, 2014.
Tota aquesta gent. Barcelona: Edicions 62, 2014.

Traduccions de la seva obra

Ídolos (versió en Braille). Barcelona: O.N.C.E., 1984.
Julia. Barcelona: Plaza & Janés, 1985; Barcelona: Bronce, 1998.
Es cuando miro que veo claro (versió Braille). Barcelona: ONCE, 1991.
Historias perversas. Barcelona: Península, 1993.
A Corpse of one's own. Ed. Peter Lang, U.S.A., 1993.
Raquel. Barcelona: Alba Editorial, 1994; Barcelona: Círculo de Lectores, 1996; Alzira: Algar, 2003.
La salvaje (versió Braille). Barcelona: ONCE, 1994.
La salvaje. Barcelona: Plaza & Janés, 1995.
La selvaggia. Roma: Edizioni Anabasi, 1995.
Het Wilde meisje. Amsterdam: Bert Bakker, 1995.
Vildinnan: Elegi over Dolores Mendoza. Estocolm: Trevi, 1995.
Raquel. Donostia: ELKAR, 1995.
Die Wilde. Frankfurt: Frankfurter Verlagsanstalt, 1996.
Raquel. Vigo: Xerais, 1996.
Perverse vertellingen. L'Haia: Bakker, 1996.
La Sauvageonne: élégie pour Dolores Mendoza. París: Calmann-Lévy, 1996. Québec-Livres, 1997.
Joel. Barcelona: Alba, 1997; Círculo de Lectores, 1997.
Xoel. Vigo: Xerais, 1997.
Mujeres (versió en Braille). O.N.C.E., 1997.
Julia. Barcelona: Ediciones del Bronce, 1998.
Julia. New Orleans: University Press of the South, 1998.
Mujeres. Madrid: Alfaguara, 1998.
Joel. Donostia: Elkarlanean, 1999.
El sabor amargo de la cerveza. Barcelona: Seix Barral, 2001.
Mi hermano y yo. Alzira: Algar joven, 2009.

UNA NOVEL·LA ÉS EL TEXT DELS TEXTOS

Una vegada un crític va dir que jo era partidària de la «ficció pura». Mai tan ben dit. En narrativa, m'incline per la ficció pura, excepte en aquells treballs en què he fet biografies novel·lades o, fins i tot, un pèl d'autobiografia. Encara més: pel que fa als personatges, preferisc que siguin inventats que no copiats, i he procurat no sortir mai jo mateixa en les narracions. De fet tinc mala opinió de l'autobiografia; un autor esplèndid com Julian Barnes ho diu d'una manera incontestable a la seua magnífica novel·la *The sense of an ending*: «The things literature was all about: love, sex, morality, friendship, happiness, suffering, betrayal, adultery, good and evil, heroes and villains, guilt and innocence, ambition, power, justice, revolution, war, fathers and sons, mothers and daughters, the individual against the society, success and failure, murder, suicide, death, God. And barn owls. Of course, there were other sorts of literatura —theoretical, self-referential, lachrymosely autobiographical— but they were just dry wanks». Per suposat, la referència a les òlibes rau en el context.

Considere que el conte és literatura de primera, més difícil de conrear i tot que la novel·la. El conte ve a ser una forma d'expressionisme en pintura, i no n'hi ha prou en tenir els elements narratius —enunciació, punt de vista, discurs, actants, narrataris, focalització, etc.— perfectament estructurats. El conte sempre és una mena de *trompe-l'oeil* amb el lector. Tanmateix jo em trobe més còmoda en la novel·la, en la qual supedite l'argument a l'estructura. Em fascina l'arquitectura literària de determinats autors i intente trobar les formes estructurals que s'avenen a l'objectiu del joc narratiu.

Sempre em sorprenç quan hom diu que sóc sobretot una narradora de l'univers femení. Si ho sóc, no és intencionadament. La veritat és que tinc força protagonistes homes i em fascina transvestir-me en ancians, homes joves, infants, gent d'una altra època o qualsevol personatge aliè a mi mateixa. I, encara més, em preocupa què és el que vull dir. No accepte que una novel·la siga un argument, i deteste que hom parles de novel·les que «enganxen», o que no te les pots deixar, o, encara pitjor, que han tingut èxit perquè se n'han venut molts exemplars.

I tanmateix, si tantes persones creuen que escric des d'uns ulls de dona, alguna cosa deuen veure en els meus llibres que els ho fa pensar. Crec en el lector. Crec que és l'interpret final de qualsevol narració, i crec que la seua opinió és fins i tot tan vàlida com la de l'autor. A més, feminista de pedra picada com sóc, fins i tot m'afalaga que em diguen «autora de dones». En secret, sempre he pensat que es tracta d'una confusió entre l'autor i la seua obra, de la mateixa manera que hom confon el parer de l'autor amb la dels seus personatges. En aquest sentit m'han passat sucoses i divertides anècdotes.

El que considere més important de la meua novel·lística és que continua essent un templeig, una agònica manera de trobar la forma, l'estructura, la distància, la veu narrativa, la presència dinàmica dels personatges. M'afanye molt davant del meu ordinador. I intente obtenir-hi resultats. Cada obra, doncs, l'acabe com una aprenent que ha avançat uns centímetres.

La literatura és una de les coses més serioses de la creativitat humana —i també és un joc. I és extremadament difícil encertarla. L'experiència dona ofici, com en totes les altres coses, però no és la clau de res. La literatura s'ha de saber respirar. I s'ha de saber gaudir-la i patir-la. És frondosa i fragant, profunda i divertida, enginyosa i reflexiva. Una novel·la és el text dels textos.

**Pàgines patrocinades per la Institució
de les Lletres Catalanes**

La presència dinàmica de personatges: el conte com a gènesi de la novel·la

Isabel-Clara Simó és una autora que ha desenvolupat la narrativa breu de manera ben prolífica i de manera paral·lela al conreu de la novel·la. Així, des del primer recull, *És quan miro que hi veig clar* (1979), ha mantingut una producció constant de relats: *Bresca* (1985), *Alcoi-Nova York* (1987), *Històries perverses* (1992), *Perfils cruels* (1995), *Dones* (1997) i l'antologia *Contes d'Isabel* (1999). Darrerament, podem destriar *Estimats homes (una caricatura)* (2001), *Angelets* (2004) o *Homes* (2010) on el sentit crític cap als homes o els infants esdevé la base narrativa. Un dels elements generals és però, la construcció psicològica de la dona dins de la seua actuació en la societat urbana. Uns relats que es mouen dins dels límits de la literatura psicologista, on apareixen personatges centrals sobre els quals es construeix la seua veu pròpia. Una estructura recurrent que servirà a l'autora per denunciar la difícil condició de la dona en la societat actual, després dels canvis de rols i d'actituds que s'han produït en les últimes dècades.

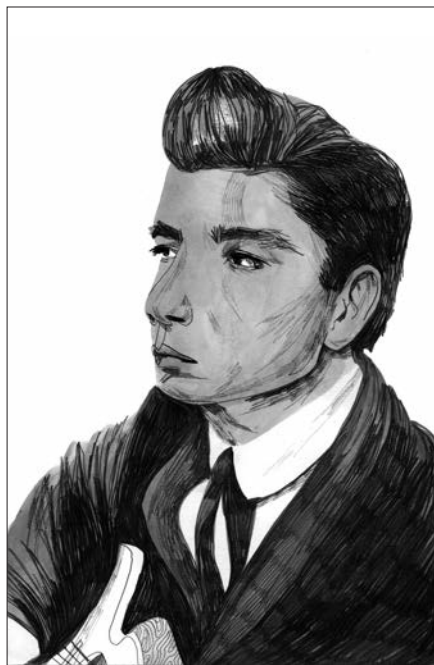
Com en altres autors de la seua generació, hi ha un progressiu allunyament del model psicologista més tradicional envers discursos més innovadors, bé marcats per la temàtica —com el cas del relat eròtic—, bé per la forma —amb la destrucció del sentit lògic del relat, amb la incorporació del monòleg interior com a transcripció del pensament del personatge. El monòleg en primera persona, una de les veus més utilitzades, aporta la immediatesa d'un discurs que cerca un destinatari intern del relat o un lector extern sobre el qual es crea una relació de confiança, això és, de revelació del secret. Així esdevenim, com a lectors, còmplices d'un conflicte generat en l'entorn d'un personatge que troba, amb la seua confiança, un alleugeriment en la plasmació d'aquesta crisi. Podem destriar molts exemples dins de la seua narrativa breu, encara que cal destacar els relats inclosos al volum *Dones*, on trobem històries construïdes

a partir del testimoni íntim d'unes protagonistes que aporten una denúncia clara —sovint amb caràcter irònic— sobre la seua situació en la societat, com veiem en relats com: «Nike-air», on una mare abnegada fa tot el possible per aconseguir els desitjos del fill; «Ja t'ho deia jo», un peculiar monòleg de la mare de la protagonista on retreu les noves actituds de les dones joves actuals; «Amor de mare», una denúncia en primera persona dels patiments d'una dona casada que lluita en tot moment per la supervivència de la família; o, finalment, «Passa-t'ho bé, Reme», una narració en primera persona que ens acostava a la nuesa absoluta dels pensaments d'una dona jove i innocent, enamorada d'un dels seus clients. En general, en diversos relats de les nostres autores, es fa patent aquest sentiment d'aïllament de la societat, amb unes relacions familiars difícils que construeixen personalitats femenines desorientades i amb una manca de decisió per actuar davant dels problemes plantejats. La voluntat

de reproduir de manera immediata la veu de les protagonistes aboca a l'ús del registre col·loquial, amb les estratègies discursives pròpies del relat conversacional, això és, desordre expositiu, interrupcions habituals del discurs, perífrasis innecessàries, exclamacions o interrogacions retòriques, entre altres.

La crisi de parella o del seu model tradicional esdevé un altre dels elements recurrents, com en els relats «El naixement de Gorgona —tragèdia en un quadre—» (*Bresca*), «La felicitat d'Èdip» (*Bresca*), «La foto» —*Contes d'Isabel*—, «Amor de mare» —*Dones*—, «Plaer de dona» —*Alcoi-Nova York*—, «La ganivetada» —*Contes d'Isabel*—, «Alfonso» —*Perfils cruels*— o «L'intocable» —*Històries perverses*—. Un esperit crític que també impregna situacions plantejades on la maternitat no és un fet positiu per a la dona i motiu de crisi per a la protagonista.

Comptat i debatut, cal ressaltar la comoditat amb què es mou Simó en el gènere. La brevetat del relat li permet condensar un efecte únic que impregna el lector d'atenció i d'impressions al voltant d'un conflicte recurrent, el de dona-societat, que representa el fet de portar al límit a personatges davant de situacions inesperades on es trenquen els límits establerts per tal de provocar la seua demanda de llibertat. Així mateix, la narrativa breu esdevé un banc de proves, d'experimentació envers nous gèneres temàtics, com ara l'erotisme o el policíac, entre altres, que li permetrà desenvolupar amb més profusió en la novel·la. Simó ofereix una visió innovadora de la realitat en tant que la sotmet a la ironia i al sarcasme, amb la voluntat de fer arribar amb més insistència el valor de denúncia de la situació plantejada. Un factor de protesta que esdevé general en una autora compromesa en la crítica de les injustícies socials i en el desenvolupament d'una cultura pròpia que cerca una expressió literària a l'alçada de la resta de les europees.

Carles Cortés Orts

Isabel-Clara Simó, la passió d'escriure

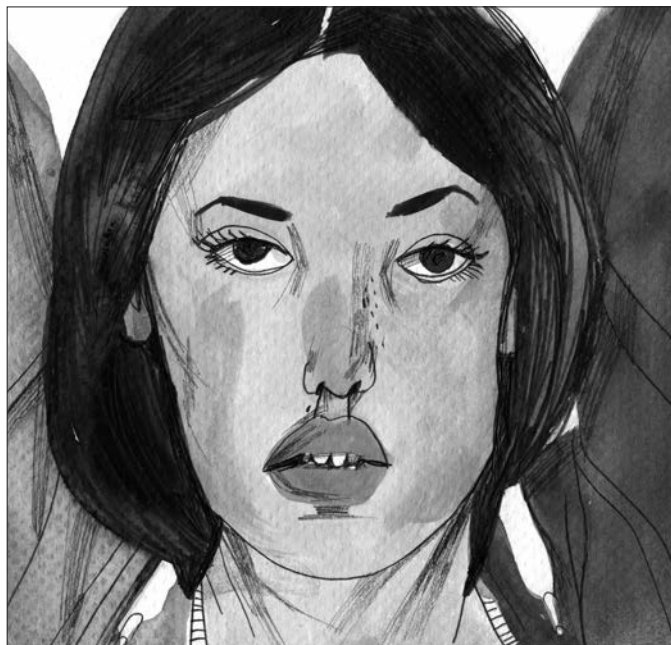
Isabel-Clara Simó i Monllor va néixer a Alcoi l'any 1943 en un ambient refinat i culte, amb llibres i diaris, quan la cultura i la raó comptaven poc. Diu que hi va ser molt feliç.

A la Universitat va descobrir la València d'Ausiàs March, de Joanot Martorell i del Tirant, de Raimon, de Joan Fuster. Com la ciutat de les *Meravelles* de Vicent Andrés Estellés, va ser un indret on malgrat les mancances i les estretors del franquisme podia sentir la força de la joventut, l'exuberància de la terra, la fam de saber i el deler de tocar la vida amb els dits. A València aprenen que té un país i una llengua. I de sobte la llengua ja no era una cosa de la família, els jocs i el veïnat, sinó un idioma antic i ple de tradició que s'estenia de Fraga a Maó i de Salses a Guardamar, les fites d'un país ple i sencer que reivindicava Joan Fuster.

En Joan Fuster és la persona més important de la meua vida, diu.

Després va obtenir una plaça de professora de filosofia a Figueres. La ciutat la sedueix amb la seva abundància i modernitat quan tot era escàs, tancat i antic. La sorprèn el vent furiós, la proximitat de Josep Pla, de Dalí, de tants artistes genials per metre quadrat. S'hi menjava i s'hi bevia molt bé, a Figueres, i hi havia França allà mateix, diu. A la llibreria Canet va conèixer l'home de la seva vida i s'hi va casar al cap de menys d'un any. Era en Xavier Dalfó, director i editor de *Canigó*.

«*Canigó* li dona molta feina, però li ensenya disciplina i ofici i la perfila com una dona valenta i lluitadora. S'aboca a la causa feminista, amb la Montserrat Roig i la Maria Aurèlia Capmany. El 1973, ja amb dos fills, van a viure a Barcelona, on va néixer la tercera filla. La feina es multiplica i no li deixa temps per a la creació literària. Molts joves de la seva edat escriuen i publiquen, col·laboren a *Canigó*, es presenten a premis, els guanyen, reivindiquen la figura de l'escriptor professional i es llancen de ple a l'acció del que pensen que pot ser una activitat normal en un país normal. I ella no té temps. I, tot i així, se sent des

de sempre, i per damunt de tot, escriptora. Encara ara, quan hi pensa, li fa mal aquest temps ocupat fent dobles jornades i tocant mil teclades. Però en realitat sí que escriu: d'amagat, en hores robades. Fins que li fan veure que ha de trobar el coratge per treure els relats del calaix. Llavors es presenta al premi Víctor Català i el guanya. Des d'aquell 1978 que no ha parat.

Ha dedicat tota la vida a la literatura, l'ensenyament i el periodisme, ha combinat sempre diverses tasques, vida pública, privada, familiar. Això vol dir que ha treballat molt. Amb amb passió i un somriure. Amb llum a la mirada.

És una comunicadora extraordinària. Ara, les meves jornades són ordenades, explica. Al matí em dedico a fer articles, feines d'encàrrec... I en canvi, a la tarda, que són les seves hores bones, escriu obra de creació. He com-

provat que el dia que no escriu em sento molt desgraciada.

Té un munt de llibres publicats i això és fruit de la constància. Jo escriu cada dia, diu, faig entre una i tres pàgines... hi ha dies que en fas deu i hi ha dies que et costen molt deu línies, però la mitjana és aquesta. Ja podem anar comptant... surt un llibre per any. Als meus alumnes sempre els ho he dit, constància i cada dia a escriure, si no, es perd l'ofici. En un escriptor, l'ofici és més d'un vuitanta per cent, com un arquitecte, que si no té ofici li surt un bunyol. L'ofici és la *garra*. Tal com diu Hemingway, literatura és arquitectura i no decoració d'interiors.

Es defineix com una persona tímida, però la veureu forta, segura, contundent. Una dona que sap el que es diu, que s'ha treballat a si mateixa, que s'ho ha guanyat tot a pols. I de vegades una dona així fa por on l'afalac i la capelleta triomfen, on ser independent té un preu. Reconeguda? Diu que no. No crec ser reconeguda ni com a intel·lectual ni com a escriptora.

Em sento infravalorada. Segurament perquè sóc dona, o perquè sóc valenciana, o perquè no ho faig tan malament. Li dol un país on es practica l'antropofàgia cultural i la necrofilia literària. Que no et perdona que ho facis bé, siguis viu i demostris que ets feliç.

Se la veu feliç, malgrat les urpades de la vida. I pot semblar que aquell Alcoi de la infantesa s'ha eclipsat darrere la potència de l'Empordà, de Barcelona, on li han arribat tants premis i ha fet tanta feina, de l'Ametlla del Vallès. Però al cap dels anys Alcoi li retorna amb la força del mite. Sent que és l'inici i el retorn d'un bucle vital i literari. I el retorn és joiós. Diu que ser-ne filla predilecta i que li atorguessin la Medalla d'Or de la ciutat és l'honor més gran que li han fet mai.

Ens recorda que només se sent feliç quan té un projecte entre mans. I s'aplica tossudament a la tasca meravellosa d'edificar mons amb paraules, a descobrir camins per explicar-los. Com si encara n'estigués aprenent i cada dia fos el primer dia.

Assaig i periodisme en l'obra d'Isabel-Clara Simó: pensament i evolució

La consciència catalana de la periodista i escriptora Isabel-Clara Simó queda ben palesa al llarg de tota la seua trajectòria, però especialment s'origina a la segona part de la revista literària *Canigó*. La publicació que va nàixer a Figueres ens ofereix a través dels editorials i col·laboracions una mostra de la resistència de la cultura catalana un cop es va traslladar a Barcelona. Una revista que va esdevenir una publicació catalana setmanal, nacionalista i independentista als tres territoris de parla catalana: el Principat, les Illes i el País Valencià fins al seu tancament l'any 1983.

En aquest breu recorregut, ens referim als editorials que han marcat la seua línia programàtica. Així, el primer editorial que enceta la nova etapa de l'any 75 porta com a títol «Optimistes?». Aquest editorial correspon al número 378. A partir d'aquest exemplar i gràcies a la donació del matrimoni Simó-Dalfó, l'Arxiu de la Democràcia de la Universitat d'Alacant ha digitalitzat la segona part del setmanari, que comprèn des del 4 de gener de 1975 fins al 26 de març de 1983, disponible al web del mateix Arxiu.

D'altra banda, la nostra cultura, la cultura catalana, va fent via, lentament, amb molts d'entrebancs, però encara això, rutila de mica en mica. I si no, vet aquí com exemple, l'esforç immens i de resultats tan òptims com és la publicació del primer volum de la *Història Gràfica de la Catalunya Contemporània*, d'Edmon Vallès [...] i la *Gran Enciclopèdia Catalana* que, vés a saber com, continua sortint.

Una evolució de la Cultura Catalana que es produeix de forma paral·lela a la de la pròpia revista, tal com reconeix l'autora: «de fet, podem afirmar que si *Canigó* va arribar a ser una publicació completament en català, va ser sense permís de cap mena i de mica en mica, com qui no

fa la cosa» —en paraules de Simó-Dalfó. Quant el procés de catalanització de la revista va ser lent i accidentat però, tal i com relaten els seus directors en «Els trenta anys de *Canigó*» va ser l'any 1968 quan la revista va fer esforços més profunds i continuats per catalanitzar definitivament les seues pàgines.

Per tant, observem en aquesta segona etapa de *Canigó* l'evolució d'un discurs periodístic agosarat, en defensa de la normalització de la cultura catalana i la recuperació d'uns drets arrabassats pel triomf del bàndol franquista: «Per a Catalunya el franquisme acabarà quan recuperem allò que ens van prendre per la força: els drets explicitats en l'Estatut del 32 [...]. Qualsevol que utilitzi els equilibris semàntics l'Estatut per intentar convèncer-nos d'un programa inferior al de l'Estatut, està atemptant greument contra la democràcia, car l'Estatut és del poble de Catalunya.»

No obstant això, el sobtat tancament de la revista el 1983 no suposà una ruptura amb la tasca que havia anat elaborant l'escriptora alcoiana. Per una banda, inicià el seu camí com a

escriptora —especialment de narrativa— i, per l'altra, tot i un parèntesi necessari, accentuà el seu paper de periodista i assagista, aprofitant l'experiència assolida en aquest àmbit i les noves portes que se li obrien dins del mercat literari. La trajectòria com a escriptora s'inicia amb la publicació del recull de contes *És quan miro que hi veig clar* (1979), amb la qual va aconseguir el Premi Víctor Català l'any anterior. El parèntesi en l'articulisme durà fins el 1999 quan tornà a emprendre aquesta aventura a les pàgines del diari *Avui* a la columna diària «De fil de vent». Fent ús de la llibertat d'expressió que el mitjà de comunicació li ha brindat des de sempre, Simó accentua el seu paper com a estandard de l'independentisme, de la dona lluitadora i de les minories socials. Tot això, sense oblidar el seu passat com a valenciana i la seua convivència amb la bohèmia artística de renom empordanesa, fet que la durà a homenatjar constantment el món de les arts.

Com hem comentat, el tracte fluid amb el món editorial fou decisiu per tal que Simó es decantés per publicar algunes obres assagístiques que reflexionen sobre els punts vitals que basixeixen la seua ideologia: l'independentisme amb *Sobre el nacionalisme*

—*Carta al meu nét*— (2000), *Adéu, Boadella* (2008) i *Cartes d'independència a la vora d'una tassa de te* (2011); la veneració a amics estimats i alhora a les arts, com ara *El món de Toni Miró* (1989) i *Si em necessites, xiula* (2005), homenatge a Montserrat Roig, escriptora i especialista en el món televisiu; o el feminisme i paisatgisme amb *Ciutadanes: ruta de les dones de Barcelona, l'Hospitalet, Sant Adrià* (2006). Una trajectòria sense fi que es manté més viva que mai.

Miquel Cruz i Morente
Ivan Gisbert López

Isabel-Clara Simó i la rebel·lió de gènere: una aproximació

Per a aventurar algunes de les coordenades que sostenen la personalitat d'Isabel Clara Simó, podríem partir dels famosos versos de Maria Mercè Marçal sobre la felicitació a l'atzar d'haver nascut dona, de classe baixa i de nació oprimida. Perquè no crec que a la rebel escriptora que ens ocupa li importara que la relacione amb aquests tres àmbits de reivindicació i actuació: aquell que lluita per l'alliberament de la dona, aquell que lluita per una societat millor des de la política d'esquerres i aquell que lluita per la defensa de la identitat històrica, cultural i lingüística catalana. Aquest article se centra en el primer dels dons esmentats: la postura de Simó envers el feminisme i la rebel·lia que, com en altres camps d'actuació, ostenta envers totes les pràctiques que coarten la llibertat dels individus.

En un dels pocs textos teòrics centrats en la condició de la dona signats per ella, titulat «La dona i la política», l'autora ja afirma que «la dona no assolirà la igualtat moral amb l'home sense una profunda revolució social. [...] En efecte, l'alliberament de la dona no consisteix a aconseguir unes lleis iguals a les de l'home, ni una mateixa moral. Aquestes són, si de cas, les conseqüències de l'alliberament.» (Simó 1978: 161). De llavors ençà, i des de qualsevol de les diverses tribunes on s'ha fet escoltar, Isabel Clara Simó ha contribuït a eixa revolució social que, malauradament, encara està a mig construir. Començant per un dels àmbits que ella coneix bé, el de les lletres: «Diguin el que diguin els ben intencionats o els maliciosos que prefereixen el somriure i el silenci quan es tracta de valorar dones intel·lectuals, la societat literària catalana no accepta dones» (Simó 2005: 92).

El compromís de Simó amb la reivindicació dels drets de les dones es manifesta també o, millor, sobretot, en la seua literatura. Però no hi busqueu, sempre, models positius, dones fortes que imitar, en què emmi-

rallar-se; no hi trobareu, invariablement, dones triomfadores que acaben vençant homes maltractadors. Isabel Clara Simó és implacable, també, amb elles: a propòsit del volum de relats curts *Dones* (1997), l'autora deia que hi havia, en les seues pàgines, dones víctimes i dones «victimàries», tan o més perverses que els seus oponents masculins.

De la seua extensa obra literària, doncs, i per raons d'espai, destacarem només dos memorables protagonistes femenines, que poden servir com a exemple d'aquesta mirada crítica, que no perdona. En primer lloc, la que dóna nom a la novel·la *Júlia* (1983, l'última edició és del 2010), l'obra que ascendeix socialment i acaba assumint el control d'una fàbrica en l'Alcoi industrial de finals del segle XIX. Aquest exponent de la rebel·lió de gènere, de la transgressió dels rols imposats, és també una amarga reflexió sobre el paper de les dones en una Història, amb majúscules, escrita per

homes: l'única via d'ascens social, l'única possibilitat d'adquisició d'autonomia intel·lectual i moral passa per la crua renúncia a la pròpia condició i tarannà femenins, perquè no hi ha èxit sense fracàs, ni dogmes ni termes absoluts.

En segon lloc, la Dorothy de *La salvatge* (1994; 18a edició del 2003), que s'inspira en el vell mite clàssic de l'escultor Pigmalí, encarnat ara en Joaquim Simon, burgès barceloní que acull una jove vinguda d'un barri marginal nord-americà. Dorothy esdevé fàcilment Dolores Mendoza sota el cisell de Quim, que es proposa fer-la un model de perfecció segons els seus ideals maçònics, en un procés ascendent de domini i enamorament per part del protector i una progressiva dissolució de la personalitat de Dolores, perduda i alienada en algun punt entre el seu passat i la moderna figura d'ivori que n'ha fet Quim. La seua fugida final, però, no és possible sense el pagament d'un preu molt alt, perquè els finals feliços no abunden entre les víctimes d'aquesta mena de violència de gènere.

Altres novel·les, com ara *Ídols* (1985), *Els ulls de Clídice* (1990), *Raquel* (1992; última edició del 2007), *T'imagines la vida sense ell?* (2000) —revisada i reeditada com *La vida sense ell* (2013)—, *Hum... Rita! L'home que ensumava les dones* (2001), *Amor meva* (2010) i la recent *L'amant de Picasso* (2015), entre d'altres, s'interroguen també, des de diversos punts de vista, sobre el paper de les dones en el present i en el passat, i ens ofereixen una extensa galeria de personatges femenins ara apassionats i rebels, ara submisos, ara perversos, que configuren un mosaic provocador amb què, mitjançant la seua mirada lúcida i incisiva, Simó ens força a prendre una postura crítica envers el masclisme infiltrat en la societat actual.

La poeta Maria-Mercè Marçal descriu perfectament els temes d'Isabel-Clara Simó en la seva divisa, tan citada: «A l'atzar agraeixo tres dons: haver nascut dona, de classe baixa i nació oprimida. I el tèrbol atzur de ser tres voltes rebel.» En efecte, Simó és eloqüent tant si parla de la situació de dones, dels treballadors, de la gent de cultura minoritària dins d'un estat opressiu. Un exemple clar és la seva novel·la més coneguda i més traduïda: *Júlia*, història d'una noia de fàbrica que, com Ventafocs, es casa amb l'amo. La Júlia té èxit —acaba com amo ella mateixa, envoltada de gent que la respecta, però el preu que paga és enorme i, a la vegada, resultat del seu origen humil i sexe. La vida de Júlia coincideix amb uns moments històrics molt importants a Alcoi, on va ocórrer la Revolució del Petrol de 1873, i l'autora combina amb gran habilitat les històries paral·leles d'opressió de classe i gènere dins d'un món perifèric, sempre utilitzant un llenguatge propi de la gent de qui parla.

Les dues novel·les traduïdes a l'anglès de Simó són treball de Patricia Hart; l'altre, *Una ombra fosca com un núvol de tempesta*, literalment seria «A Dark Shadow Like a Storm Cloud» però la traductora internacionalitza el text amb un títol que suggereix Virginia Woolf: *A Corpse of One's Own*. La protagonista, Sara, després d'un matrimoni brutal, vol prendre el control del

Isabel-Clara Simó i Monllor: Panorama Internacional

que li queda de vida: és una lluita que pot representar la dels Països Catalans dins de l'Estat Espanyol. Simó desafia les expectacions tradicionals i valors burgesos, tot utilitzant un gènere tan típic com la novel·la negra. I el títol en anglès li dona encara més força. Obra també de Patricia Hart son les introduccions a les dues traduccions, que formen uns estudis molt penetrants a les ficcions de Simó.

Les obres de Simó tenen traduccions, a part de tots els idiomes de l'estat espanyol, a l'holandès, turc, italià, francès, suec, alemany, amb preponderància del castellà amb mitja dotzena de novel·les. Però per tornar a l'anglès, també existeixen tres contes: «A Crumb of Nothing» i «Melodrama in Alcoi» que formen part d'*On Our Own Behalf*, llibre publicada per University of Nebraska Press, que, per tant, té una bona distribució en els països de parla

anglesa i ressenyes en revistes com *The New York Times Review of Books*, *Hispania* i *World Literature Today*. Amb temes típics de l'autora, parlen de la situació d'una dona molt alienada, i una altra assassinada pel marit. Però el tercer conte és de to, estil, i contingut molt diferent, i per emfasitzar la versatilitat de Simó, cito un paràgraf de «Womanpleasure»: «Rebeca smiles again, she turns to her side, puts her hands together and sticks them between her knees. She closes her eyes, and with a lingering smile she thinks how great it is to be a woman. And she falls asleep, her breathing like a breeze and her skin still slightly damp... Rebeca dreams she is travelling by boat and slowly, as if her body were weightless, she dives into the water, so blue, so fresh, so subtle one could drown in it still breathing.»

L'obra de l'Isabel-Clara Simó ha merescut articles a les enciclopèdies de Bleiberg (1993), de McNerney (1994), de Pérez i Iherie (2002); i ressenyes en *World Literature Today* (4) i *Catalan Writing* (4), i moltes presentacions a col·loquis internacionals i universitats als Estats Units i Europa. Falten encara uns estudis més profunds i detallats, cosa del tot possible amb la difusió que ha tingut fins ara la ficció d'una autora tan extraordinària.

Kathleen McNerney

Novetats

MÉS DE 700 ENTRADES NOVES

Versió actualitzada i ampliada de l'obra *Valencià en perill d'extinció*, una obra clau per al coneixement de la nostra llengua.

EL MILLOR DE MARC GRANELL

Selecció representativa de les millors obres d'un gran poeta, autor de poemaris inoblidables com *Versos per a Anna*.

PREMI ALFONS EL MAGNÀNIM

L'arribada d'un taüt de grans dimensions implicarà una jove forense en els successos que sacsejaren la societat parisenca a finals del segle XIX.

PREMI CIUTAT D'ALZIRA

Intrigues, delictes de sang i baixes passions en una obra que implica tots els estaments de la societat valenciana del s. XVII.

www.bromera.com
bromera

Ara no fa molt un amic em demanava si no tenia prou de material escrit i si no m'abellia publicar-lo. Abans de respondre-li vaig pensar en les dues accepcions del verb publicar segons el DGLC. És a dir, la primera: «fer públic, portar a coneixement de tothom; i la segona: difondre entre el públic —un llibre, una revista, un disc, etc.—, posar-los a la venda.»

Sobre la primera accepció, cap problema, ja fa més de dos anys que publico cada dia una tanka, com a mínim, en el meu mur de facebook. Dit això, podria haver-li contestat que des de fa dos anys aboque tot el material que vaig escrivint a les xarxes socials. Ara bé, ha estat la segona accepció la que més m'ha fet cavil·lar sobre la condició de l'escriptura —en tots els gèneres i aspectes. Difondre entre el públic, vendre. I què vol dir vendre? Reproduesc textualment, sempre del DGLC: «Fer passar (qualcom) a la propietat d'altri a canvi d'una quantitat de diner.»

Sí, tinc prou de material, fins i tot podria bastir un llibret de versos accep-

Un jove mecànic

table i sí, m'abellix cedir la meua propietat intel·lectual a canvi d'una quantitat justa de diner. Mentre rumie sobre aquestes coses dirigesc els meus passos cap al mecànic del poble per veure quin problema tenia l'eixugaparabrises. En arribar-hi, un mecànic un poc més jove que jo escodriya el motor del cotxe. Jure que he estat a punt de recitar-li els versos de Foix, però he callat, covard, sé que no m'hauria entès. He pensat que si haguera estat poeta, algú hauria dit d'ell que era un jove poeta. S'ha de canviar el motor de l'eixugaparabrises, 300 euros si el posem nou,

si en trobe un de segona mà, potser 150; diu.

Faig un càlcul ràpid. Amb el *Batalles de Sardenya*, gràcies al premi Ibn Jafadja, el poema m'ix, aproximadament, a 150 euros. Caldrà afegir com a mínim un parell de poemes més per cobrir la mà d'obra, la bateria nova i una neteja de no sé què. Mentre reflexione sobre aquestes coses observe com treballa el jove mecànic. Es nota que li agrada el seu treball, i la veritat, de vegades no et cobra. Em va confessar que ho feia per ajudar els clients, que la crisi ens afecta a tots per igual, però que ell també té una família que mantenir i quan el treball és més complicat o requereix més temps, cobra.

Passem una bona estona parlant d'açò i d'allò, i de sobte, diu que enveja les meues mans, que quina sort que el meu treball no me les faça malbé. Me les mire mentre em demane a quin preu ha d'anar avui la tanka o el sonet.

Iban L. Llop

Mètode
UNIVERSITAT D'VALÈNCIA
Revista de Difusió de la Investigació • Primavera 2013
85

HERBARI
VIURE AMB LES PLANTES
DIEGO CORTI I FERRAN TORRADA

CIENTÍFICS LLETRAFERITS
JORDI VI, MARCEL I SALVADOR MARIP (JULI)

VIURE AMB EL CANVI CLIMÀTIC
EL REpte D'UN NOU CANVI CULTURAL

Subscriu-te a Mètode
i aprofita aquesta oferta: 2 monografies de regal!

Revista de referència de la **Xarxa Vives** d'universitats

Subscripcions (4 números l'any):
25€ per a Espanya, 40€ per a l'estranger.
www.metode.cat

Un país, amb llibres

Santi Cortés
*El compromís amb la cultura. La
història de Tres i Quatre*
Edicions 3i4, València, 2014
318 pàgs.

Un país amb llibres és un país en marxa, que funciona. I amb llibres vull dir escrits o traduïts en la llengua pròpia. Perquè els llibres són encara indicació de civilitat, de cultura; de país. Això, que és determinant per a qualsevol llengua de cultura, ho ha estat de manera definitiva per als pobles que ens expressem en una llengua minoritzada i postergada pels poders fàctics, com és el cas de la llengua catalana. No podem oblidar que les publicacions en català al País Valencià van ser molt escasses durant segles.

Ara com ara, però, ens trobem en una situació molt més pròspera, per bé que no òptima. Però almenys tenim llibres, unes editorials serioses, i uns lectors! —val a dir que pocs, però en tenim. I això ha estat així gràcies a editorials capdavanteres com ara Tres i Quatre; i a la voluntat d'uns quants senyors i senyores que es van entestar a crear, pràcticament del no-res, unes empreses productores de llibres en català quan no n'hi havia pràcticament cap lector, i en unes circumstàncies polítiques, com les del franquisme, completament adverses.

L'editorial Tres i Quatre va ser constituïda davant notari el 24 de desembre de 1967. Els fundadors van ser Joan Senent Anaya, Joan Senent Moreno, Joan Fuster, Santiago Ninet, Rosa Raga i Eliseu Climent. I, per la seua banda, la llibreria fou inaugurada el 12 de març de 1968, al carrer Pérez Bayer, número 7, de València, amb la presentació del primer volum de les *Obres Completes* de Joan Fuster. En la inauguració, comptaven amb tants pocs llibres, que van haver de demanar-li'n a Fuster, qui els en prestà amb la condició que els col·locaren en les lleixes més altes per tal que ningú hi pogués accedir. Aquell dia,

Josep Maria Castellet els va assegurar que «els *progres* són els que roben llibres». I per a demostra-ho ell mateix els en furtà un. Bromes a banda, la intenció, tant de l'editorial com de la llibreria, era clara: dotar els valencians de llibres en català per tal de redreçar nacionalment el País Valencià. Tal era, llavors, la confiança en la lletra impresa.

Són vora cinquanta anys d'aventura editorial durant els quals Tres i Quatre ha hagut de bregar contra l'hostilitat visceral de les autoritats locals i contra les «inspeccions» estatals. Vora cinc dècades en què Tres i Quatre s'ha adaptat a les circumstàncies de cada període, i ha prosperat fins a consolidar-se com un referent cultural indiscutible. I això ha estat així gràcies a les persones que n'han dut la gestió i els comptes, i sobretot al tracte personal amb els lectors. En aquest sentit, i primer de tot, cal destacar a Rosa Raga i Eliseu Climent, qui van dotar la llibreria i l'editorial d'una estructura empresarial, van fer front a tota mena d'adversitats —escorcolls policials i atemptats inclosos— i van fer possible el projecte, des del punt de vista econòmic i de producció de títols. Com també cal fer esment de Carles Jorro, que a més d'ésser una persona amable, d'un tracte exquisit amb els clients, era i és un dels bibliòfils més competents de la ciutat de València. I a tantes altres persones que han treballat o han col·laborat amb Tres i Quatre: Paco Sellés, Emili Payà, Rosa Soldevila, Rubén Benavent, Enric Satué, Joan Francesc Mira, Vicent Alonso, Heike van Lawick, etc., etc., etc.

Des de fa uns pocs anys, és Laia Climent Raga, la filla d'Eliseu i de Rosa, qui dirigeix l'editorial; mentre que la llibreria pertany a Les Dues Llibreteres, SL, formada per Núria Cadenes i Eva Gisbert. Són persones d'una qualitat humana i d'una professionalitat impecable, la qual cosa, a banda de ser una garantia ferma de continuïtat de l'editorial i de la llibreria, ens assegura no només el redreçament nacional que pretenien els fundadors, sinó la normalitat a què aspirem els habitants de tot el País Valencià.

El treball que ha fet Santi Cortés, de documentació, recopilació d'entrevistes i ordenació dels materials i redacció final de la història de 3i4 és encomiable.

Juli Capilla

Idea, paraula i imatge

Enric Balaguer
Constel·lacions postmodernes
Publicacions de la Universitat de
València, València, 2015
200 pàgs.

... | potser l'arrel quadrada de tot el volum ens la dona l'article final. Balaguer hi presenta «una de les figures inclassificables del panorama intel·lectual europeu actual», això és, John Berger. Remarca «l'abolició de fronteres entre gèneres literaris», «el llegat híbrid de la cultura», l'heterodòxia i el «pensament nòmada» de l'autor de *Photocopies*. I s'hi emmiralla. La fasciació cap al model converteix aquesta contribució en una mena de *mise en abyme*, on Balaguer reconduïx tots els seus *sparsa fragmenta* anteriors —*scilicet*: els altres deu capítols que formen el conjunt— a una lògica centrípeta.

Fa massa temps que arrosseguem les mateixes preguntes: hi ha intel·lectuals a l'època postmoderna?, encara ens trobem dins la Postmodernitat?, podem finalment oblidar-nos d'aquesta paraula maleïda o hi haurà sempre un heideggerià rere la porta que ens parlarà d'*An-denken* o, en el millor dels casos, d'*anamnesis*? Si ara tornem a fullejar el llibre a l'inrevés, la multiplicitat dels temes tractats ja no ens semblarà tan aleatòria com l'havíem jutjada en un primer moment. De fet, aquí *tout se tient*, i les constel·lacions balaguerianes són visions —a vegades centrades, a vegades d'escorç— que copsen la nostra més candent actualitat social, artística o literària. Tanmateix, el paper de l'intel·lectual ha anat extingint-se, i intentar ocupar-ne la funció només representaria una demostració d'arrogància. L'autor ho sap, i mira el seu univers semiòtic en expansió a través d'unes ulleres graduades segons l'optometria del crític literari. Sense fer-se enrere davant de qüestions que toquen la sociologia, la psicologia o l'ecologia política. Sense que el to del cau-

Persones amb paisatge

seur passi mai els límits de l'elegància per desviar-se cap a l'academicisme.

El lector es troba entre les mans una lectura agradable que toca punts neuràlgics dels debats contemporanis; participa a les interpretacions dels *reality shows*; reviu les icones de la utopia verda amb la perspectiva d'un neohumanisme; i sobretot, s'enfronta als propis fantasmes més interiors declinats segons les pautes de la intel·ligència emocional. Sí, perquè el volum és impregnat d'una hipòtesi vertebradora: si ja hem entès que les emocions influeixen en el coneixement, també hem de recuperar la idea que el coneixement alhora influeix sobre les emocions —i que el triomf de l'hedonisme sobre el pudor no ens ha fet més lliures. Que és una resposta velada al *dictum* que Baudrillard va disfressar com una pregunta: *Que faire après l'orgie?* —I, si hi reflexionem, es tracta d'un plantejament ètic més que no pas d'una formulació behaviorista. He dit «hipòtesi», i no pas «postulat» o «tesi». Perquè la cosa que més sorprèn d'aquest diàleg íntim és la posició de l'autor: no amaga les seves inclinacions personals, però no ens les imposa mai. Mai una ratlla reivindicativa, mai una declaració gratuïta de principis. Tampoc no cal coincidir sempre amb ell: la xerrada és tan plaent que constatem, després de poques pàgines, que hem trobat un interlocutor perfecte. Així, doncs, ens traiem els cascos de l'mp3, i encetem una conversa d'allò més profitosa. Al final, les referències bibliogràfiques ens revelaran allò que, en part, ja sospitàvem: el que domina la base ideològica d'aquests escrits és la dialèctica entre individu i col·lectivitat. I els noms de Lipovetski i Todorov, de Maffesoli i Lyotard, de Bauman i Sartori ressalten a la vista com a conjuntures elàstiques per la reconstrucció del trencaclosques.

No he parlat de les anàlisis sobre les obres de Josep Lozano, Houellebecq, Francesc Bodí, Joan Margarit o Isabel Coixet: qui vulgui desmembrar el volum amb secretes finalitats acadèmiques serà lliure de fer-ho. Més aviat, m'inquieta un altre dubte: aquest text vol reconstruir un teixit de lectors o s'adreça a uns *happy few*? O bé: encara hi ha lectors per a un llibre com aquest?

Francesco Ardolino

Joan Dolç
Balanç d'existències
In Púribus Llibres, Tavernes
Blanques, 2015
183 pàgs.

Aquest volum, primer que posa en circulació l'editorial In Púribus Llibres, és constituït per una sèrie de ben sòlids assaigs literaris, que es despleguen al costat d'una atractiva galeria d'imatges fotogràfiques de diversos orígens i èpoques.

L'autor dels textos, Joan Dolç (Alboraia, l'Horta, 1956), posseeix un prestigi ben guanyat en diverses activitats professionals, que parcialment conflueixen en l'obra: narrador, assagista, director de documentals cinematogràfics, fotògraf i editor.

En *Balanç d'existències*, acara fotos datades entre finals del XIX i la dècada de 1960 amb una successió d'escrits seus, densos i exigents, que se'n deriven o que només ho semblen. L'operació combinatòria entre paraula i imatge hi és rigorosament practicada. De tal manera que, tot acceptant l'explicació de Dolç sobre el procés —«m'he situat enfront de cada una de les imatges fins que he vist aguar el cap d'una madeixa. Llavors he estirat el fil a veure on em duia»—, el lector pot abrigar la idea que els textos, més o menys formulats, ja estaven formats en algun racó de la consciència, de la reflexió, o de la memòria sensitiva i reclamaven imatges com a il·lustració, asseveració o contrast.

Per la seua banda, les fotos compleixen amb eficàcia admirable el propòsit de crear en qui les mire amb lentitud d'observador metòdic una sensació que oscil·la entre la sorpresa, la curiositat, el rebuig o la crida sobtada cap a algun tall oblidat de la memòria personal. L'edat i les informacions prèvies que posseeix el lector determinaran el que obtindrà de les imatges.

Al seguit d'impressions que ha rebut analitzant-les amb la cura de qui cerca i troba espècimens singulars i caracte-

rístics, Joan Dolç ha enfrontat o sobreposat petits assaigs, punyents i aguts, que cal resseguir també amb calma, amb la morositat que demana la simetria creada en l'obra. Ni comentaris, ni digressions: textos nascuts d'una imaginació sagaç i afinada.

En el llibre, imatge i paraula mantenen els seus drets. Els escrits interpreten les fotografies —la guspira que els han engegat— o bé s'hi relacionen amb independència, n'amplien el sentit, el deslliuren o el fabriquen, més enllà de la contextualització i la cronologia, fixen i amplien un detall o un personatge, principals o subalterns. De vegades busquen el punt central de la narració que les imatges insinuaven durant anys, oblidades en la foscor d'un calaix. O bé es distrauen per les vores, pels cantons, es concentren en aquell element imprevisible que el fotògraf no hauria volgut immortalitzar —per dir-ho en termes d'època—, ni podia esborrar després.

I què contaven aquestes fotografies? Parlaven de vides. En la pràctica totalitat, contenen figures de persones, protagonistes d'unes biografies que Dolç renuncia a inventar o reconstruir. Són homes, dones, xiquetes i xiquets que resten anònims —en una ocasió apareix un militar que podria ser Franco, però no se li pot veure el rostre— figures convocades a desfilar, de tal manera que s'incorporen al discurs de l'escriptor, materials silenciosos que li permeten parlar dels grans temes que la peripècia humana origina, enmig dels condicionants socials.

Balanç d'existències és un llibre per llegir i mirar. I per llegir-lo a través dels claroscurs i les zones a ple sol que presenta, afirmacions en blanc i negre —més una àmplia gamma de grisos— i insinuacions enlluernadores. Se sustenta sobre un rerefons cultural —literari i visual— sàviament integrat i un pensament que s'orienta per si sol i es manifesta fent que s'encavellen la ironia, la compassió, el pessimisme radical i racional, la reacció revoltada, el sarcasme i la poderosa voluntat d'identificar, amb observacions que no pretenen ser imparcials, una vasta panoràmica de vides reals o possibles, de sensacions i pensaments aliens, descoberts, fabulats, o traduïts i interpretats a través de l'experiència de qui n'ha sabut fer un conjunt de gran força creativa.

Francesc Pérez i Moragón

Un matí de diumenge ventós acompanyes la teua mare als encants de la vora del Mestalla. No vol comprar res, diu, però té una certa curiositat per saber què es ven i com. L'espectacle és deliciós. No series gens original si ara feres la llista d'andròmines que s'hi poden trobar. Podries parlar de comandaments a distància, d'ordinadors, de bicicletes, de taules i cadires. De trastos. Tu et fixes, és clar, en les desenes de paradetes que exposen llibres. Llibres vells. Llibres escampats a terra. Llibres sencers i llibres amb fulles arrencades. Llibres que volen amb la ventada. Llibres que probablement no ha llegit ningú. Llibres que formen part d'un llegat que els hereus no volen ni veure. I tu construeixes els gestos del faedor d'aquesta col·lecció anàrquica i el veus cuidant cada un dels volums que ara s'arrosseguen per l'asfalt demanant clèmencia a un euro. Hi ha també un parell de venedors que exposen màquines d'escriure antigues. D'aquelles de ferro que quedarien tan bé al teu estudi si no fos que el teu estudi fa dos metres

Un tipus de plom (antimoni i estany)

per quatre. Camineu entre la gernació. La teua mare s'entreté observant una vaixel·la de porcellana. Està completa, s'admira, amb totes les tasses, i la sucre i tot. Dotze serveis. Però tu no veus una vaixel·la delicada, sinó la decadència d'una família benestant que en algun moment va prendre te i pastes en un saló d'un pisàs de l'eixample amb habitació per a la criada amb còfia que escurava amb cura les tasses i la lletera i la cafetera mentre el senyor l'observava des de dalt per guaitar dins l'escot però la criada va tenir sort i allò no va anar a més perquè van entrar els dos xitxarel·los de la casa que volien berenar i passeu de llarg per davant les eines rovellades, els carregadors de mòbil, els bòtils de la Casera o les

gomes per a cafeteres Oroley. Tornes a l'home de les màquines d'escriure que et té clissada. Et diu cent euros i escriu i tot. Tu te'l mires i li dius allò de l'espai. Ell et mira i et diu, tornaràs. Somrius i quan ja esteu cansades i despenitades i assedegades, topeu amb una taula que suporta una caixa de fusta amb llistons horitzontals i paral·lels que acullen un bon grapat de caràcters de plom —amb antimoni i estany. De diverses mides. Majúscules i minúscules. Diferents tipus de lletra. Preguntes si allò es ven en conjunt o per separat. El mercader et diu que com vulgues, a euro el tipus. Sense pensar-s'ho, la teua mare remena fins que troba una C trencada i te la regala. Una C trencada majúscula. Arial. Està bruta i desgastada. La tens a la taula mentre escrius això i et fa gràcia pensar que ha imprès algun dels llibres que tens a casa, o alguna bona notícia al diari. O, potser, un vers que conté mots com ara cançó, dolç o abraçada.

Esperança Camps

La culpa de tot és de Walt Whitman. Va ser ell qui va trencar l'hegemonia aparentment perpètua de la mètrica basada en la combinació dels accents en favor d'allò que s'ha acabat anomenant vers lliure. I ell mateix, en el prefaci d'una de les últimes edicions de *Fulles d'herba* es referia així als poemes d'Edgar Allan Poe: «la seva limitada gamma melòdica —com un perpetu repic de campanetes, de Si bemoll a sol—». Whitman, en canvi, va crear un ritme nou, sense agafadors fonològics rígids ni esquemes previs. I alhora, una ressenya apareguda a Londres el primer dia d'abril de 1856, en la qual es deia que els poemes whitmanians «desconeixen la rima, i a res no es pareixen tant com als crits de guerra dels pells-roges», engegava la discussió entre partidaris del vers lliure i defensors de la mètrica, una de les discussions més divertidament absurdes que existeixen.

Des de Janko Poli Kamov fins a García Lorca, des d'Alvaro de

L'escriptura i el metrònom

Campos fins a Charles Olson, la proposta va anar estenent-se per tot de literatures, cada vegada més alienes a la idea whitmaniana de crear una poesia intrínsecament nord-americana. Una història que excedeix les possibilitats d'aquest humil paper. Pel camí, anava deixant un rastre de defenses i d'atacs més o menys enginyosos: si Ezra Pound recomanava als poetes que escriguessin sense metrònom, Robert Frost afirmava que escriure sense mètrica és com jugar a tennis amb la xarxa abaixada. I entremig la idea, en el fons prou salomònica, de T. S. Eliot: si hi ha vers, no és lliure.

Tot plegat va arribar a misses dites: la nova versificació creada per

Whitman s'anava disseminant, amb una ona expansiva similar, i paral·lela, a la de l'acord de Tristany wagnerià. Sempre resta, però, un llogaret irreductible a l'invasor, i en aquest cas és la poesia russa. Allà no només segueix vigent —com a mínim fins fa quatre dies— la mètrica, sinó fins i tot la rima. Joseph Brodsky, justament, va ser qui va reprendre la frase de Frost tot afegint-hi: «A mi m'agrada escriure quan la xarxa està molt tensada». Una tensió, però, que no evita ruptures internes, subtils dissonàncies i variacions de l'esquema prefixat: tots els refinaments que deuen haver-li provocat més d'un maldecap a Jaume Creus a l'hora de traduir la poesia completa d'Óssip Mandelstam.

Perquè, tornant a Walt Whitman, ell mateix afirma això, unes línies més avall de la colzada a Poe: «El territori de la Poesia és força espaiós: hi ha lloc per a tothom, i tantes mansions!»

Joan Todó

Quan escric aquestes ratlles tot són encara incògnites quant al resultat de les eleccions autonòmiques de maig del 2015. L'única certesa és que seran un moment cabdal en la història recent dels valencians. El relat de l'èxit econòmic que tants rèdits va donar a Zaplana i a Camps ha fet aigües per tots costats. El temps d'Alberto Fabra ha estat percebut com una interinitat, mentre que, atònita, la societat valenciana feia cabal de la magnitud de la desfeta, de l'empobriment, del balafament, de la corrupció, de la destrucció d'eines bàsiques de l'autogovern, de la reculada en tots els àmbits relacionats amb la llengua i la cultura, de la temptativa de degradar una identitat col·lectiva dels valencians basada en valors civils i en el reconeixement de les evidències científiques, en l'acord, el pacte, i la sensatesa.

Una situació agònica, en efecte, però percebuda amb data de caducitat. Si tanmateix esdevenia, mitjançant tripijocs i pactes amb forces que amaguen cartes, o en solitari, una nova etapa assentada i refrendada per les urnes, s'obriria un altre capítol, ben trist, per a la societat valenciana. Si triomfa el Canvi, la tasca de reconstrucció serà immensa, però pagarà la pena.

Una responsabilitat immensa

Farem la hipòtesi, ben versemblant a la llum dels esdeveniments polítics i de les manifestacions de la ciutadania en tot d'enquestes i sondejos, i del que es pot percebre ran de carrer, que triomfarà el Canvi. Amb quins components? Això sí que és molt difícil de preveure.

En tot cas, qui governe des de l'esquerra i el valencianisme haurà de bastir un programa seriós i realista, engrescador i amb visió de futur. També en el camp de la cultura. I malgrat les mil i una limitacions financeres d'una herència funesta. La hipoteca que deixa la dreta del PP que ha governat durant 20 anys el País Valencià és descomunal. Però no és només econòmica. La fallida també és, i potser sobretot, moral, d'expectatives de futur. I de prestigi col·lectiu, que, no ens enganyem, aquesta etapa horrorosa ha deixat sota mínims.

Caldrà molta sang freda per a teixir de nou aliances àmplies amb el món de la cultura, amb els creadors, amb els protagonistes de l'activitat cultural, amb les generacions ascendents, amb el públic, amb els ciutadans. Esborrar la imatge funesta de la cultura com a espectacle i aparador de llüïment social, i redirigir els esforços a racionalitzar i donar viabilitat a les infraestructures ja existents, a les diferents institucions i agències de la Generalitat i les Diputacions, que hauran de redefinir les relacions en bé de la claredat i la coherència. Caldrà superar tota una època de malbaratament i absurds somnis megalòmans, i treballar amb rigor i alhora amb ambició. Amb uns objectius precisos: retornar la dignitat al quefer cultural, impulsar les arts i les indústries culturals, establir un programa realista en tots els sectors de la cultura, que tinga en compte les possibilitats latents de la nostra societat i la responsabilitat i ambició de dur-la als nivells de rigor i projecció que, temps era temps, havia assolit, o podia haver assolit.

I així caldrà —en faig esment només a títol de recordatori de la magnitud de la tasca a fer— recuperar RTVV i el sector audiovisual, redefinir els continguts i els usos del Museu de la Ciència i del Palau de les Arts i de tants altres equipaments, potenciar la Biblioteca Valenciana i el sistema bibliotecari en general. Caldrà promocionar amb energia l'ús social del valencià, reorganitzar la Conselleria de Cultura i les funcions de CulturArts, derogar lleis retrògrades i aprovar noves normes. Caldrà definir una política de museus. Caldrà impulsar una nova política teatral que pose al seu lloc el teatre públic i done suport les petites iniciatives que han sorgit arreu com a auto-defensa d'una professió malmesa. Caldrà parlar de la música i de les societats musicals. Caldrà parlar amb els editors i llibreters, recuperar la indústria editorial. Caldrà potenciar el llibre, la lectura, els autors... Caldrà, caldrà...

Hi haurà temps per a tot. Però sobretot qui dirigirà l'esforç si de debò hi ha un Canvi, haurà d'estar a l'alçada d'una responsabilitat immensa, històrica. I mai aquesta paraula, sovint banalitzada, havia estat més al seu lloc.

Gustau Muñoz

Conversió o exili

Manuel Forcano
Els jueus catalans
Angle Editorial, Barcelona, 2014
381 pàgs.

«Si un individu compra una casa en una ciutat, és considerat immediatament habitant d'aquella ciutat» —Talmud babilí, *Baba batra* 7b. 1, si bé en un inici els jueus catalans van viure conjuntament amb la resta de la població cristiana, més endavant, malgrat formar part del magma de la nostra societat, no se'ls va considerar pròpiament ciutadans del lloc on habitaven. A despit d'aquesta premissa tan evident del Talmud, el poble d'Israel també va viure perseguit a casa nostra.

Manuel Forcano ens proposa una obra de caràcter divulgatiu que ressegueix la història dels jueus en territori català, des de l'època romana i els temps dels visigots fins a dia d'avui. Un dels objectius del volum és descobrir de manera cronològica, al llarg de dotze capítols, el seu llegat històric i cultural —en hebreu i per tant, poc conegut— i a la vegada, en paraules de l'autor, «homenatjar aquells ciutadans als quals mai no es va considerar habitants d'aquest país, per bé que, certament, ho eren».

El llibre és un compendi de moltes referències recollides on apareixen noms destacats i representatius del món jueu català de diferents períodes —com el rabí Salomó ben Adret o el savi Abraham bar Hiyya de Barcelona, per citar-ne tan sols un parell— anècdotes i referències històriques, totes elles combinades amb breus citacions del Talmud i altres fragments de corpus literari i filosòfic, encapçalades per titulars atractius que, en definitiva, obren les portes a conèixer el seu món. Per tant, funciona també com a iniciació al lector. Tanmateix, pel fet de ser un recull tan exhaustiu, està expressament mancat d'un relat-guia, d'una tesi explícita, especialment en els primers capítols.

Si es revisen les arrels de la identitat dels jueus catalans, la imatge que els va ser imposada per les autoritats cristianes al llarg dels anys ha estat la del jueu vist com un criminal, un malfactor, com una nafra. Què s'amaga darrere aquest estereotip? Un aspecte rellevant de l'obra de Forcano és veure com aquests tòpics s'intenten trencar a través d'explicacions fonamentades. Els jueus catalans es dedicaven al préstec amb usura, entre altres coses perquè s'hi van veure abocats per les circumstàncies: l'Església prohibia als cristians el profit mercantil dels diners. D'altra banda, queda més constància dels jueus que robaven que no pas dels que feien una vida corrent: aquest sector de la població quotidiana com barbers, sabaters, artesans passava més desapercebut perquè no en quedava constància en els documents notariais, protocolaris i de deutes.

El segle XIII és considerat un dels moments de màxima esplendor dels jueus catalans, el seu «cim del poder», gràcies a la benvolença i també interès propi de Jaume I. Va ser, altrament, un segle prolífic pel pensament i la ciència, en el qual destaquen poetes, cabalistes, metges, teòlegs i savis de renom. Després, però, a partir del segle XIV —«el segle del diable»—, la bonança d'aquests anys va veure's esfondrada: l'odi i el rebuig es feren cada cop més evidents. De la creixent marginació i dels avalots anti jueus de l'any 1391 que van causar la destrucció dels calls i les conversions massives, fins al decret d'expulsió de 1492, només quedava lloc a la conversió o a l'exili.

El ric i excepcional llegat del poble jueu detallat aquí per Manuel Forcano amb tantes referències és present en els nostres dies, en els nostres autors. El món jueu, però, no està exempt d'una dolorosa realitat, causant de tantes vides perdudes, fruit d'un mal banal que parteix de la irreflexió de qui el comet, que diria Hannah Arendt. Després d'anys d'odi, menyspreu, humiliacions, antisemitisme mortífer i pràctiques cristianes forçades per no caure en mans de la Inquisició —com bé s'aprecia en els jueus conversos de Mallorca que tan bé retrata Carme Riera en la seva obra *Dins el darrer blau*— els jueus catalans deixen de ser perseguits per finalment poder ser lliures, o com a mínim, intentar-ho.

Elisabet Armengol Gimeno

al setè dia, descansà

Jaume Cabré
Les incerteses
Proa, Barcelona, 2015
188 pàgs.

Bé, en realitat poc importa si va ser al setè dia, o després dels vuit anys que Jaume Cabré va esmerçar a compondre la magnànima *Jo confesso*. Allunyar-se del deixant de la novel·la és, segons l'autor, la raó de ser de *Les incerteses*, com també naixien amb vel de dol *El sentit de la ficció* i *La matèria de l'esperit*. Un descans ben romàntic, si atenem a l'afirmació que «l'escriptor escriu perquè, si no, es trobaria malament; escriu perquè no pot no fer-ho». No llancem cap pedra, perquè de somnis romàntics tots en som pecadors. Tanmateix, allò que fa possible beneir el dia setè i santificar-lo, és a dir, que aquest sojorn no resti en el silenci, necessita alguna altra fortuna, ja no tan a l'abast de la resta dels déus mortals.

L'assaig *post festum* transita amb orgull d'ofici pel convenciment que art i religió tenen en comú, com a mínim, que «ambdós asseguruen —algun cop, imprudentment, prometen— felicitat o, si més no, alegria; i, si no, consol». L'epifania ve amb l'assumpció d'un pacte de ficció. Aquell que ha de celebrar l'aliança entre autor i lector per tal de guanyar «la batalla de les aparences» i combregar en el poder empàtic i afectiu de la literatura. Benaventurades les criatures marítimes que naveguen en l'escriptura i la lectura a la deriva i sense port marcat, abillades només amb la fe que atracaran de ben segur a la riba del conhort, perquè elles heretaran *Les incerteses*.

Del *poiein* grec les preceptives clàssiques en van fer arguments a favor i en contra de la poesia, ja que l'equiparació a Déu, implícita en el crear del no-res, bé podia entendre's com una virtut o com un sacrilegi. «Se li ha donat a l'home el més perillós dels béns, el llenguatge, perquè amb ell

creï i destrueixi», va ser com Hölderlin ens ho recordà. Tenim, per tant, Déu creador. Tenim feligresos, tenim cosmogonia i, fins i tot, tenim terra santa —amb peregrinacions allà on les obres han sigut concebudes. Entre Sant Pere del Burgal i *Jo confesso* no hi haurà mai més desconeixença. Tenim promesa i tenim alguna resposta a l'inefable. Tenim l'ètica en forma d'afectació i tenim l'estètica en forma d'estil. Curioses incerteses, les que deixen més contestes que preguntes.

I si arribem fins aquí disposats a acceptar el joc que comptem amb tots els elements necessaris per parlar amb propietat de comunitat religiosa —i admetent-ne com a ètim *relegere*, «rellegir-se»— és l'hora ja de preguntar-nos quin lloc ha quedat reservat dins la constel·lació sagrada, si és que n'ha quedat, per a l'exercici crític. Fa setze anys, a *El sentit de la ficció* el cicle creatiu era definit com un tamboret que s'aguanta per tres potes, «totes tres creatives»: la del creador, la del lector i la del crític, i prescindir-ne d'una és deixar el tamboret coix. Cabré s'afanyava a subratllar la injusta relació que s'estableix quan aquella obra que ha requerit cuina a foc tan lent és santificada o maleïda, «amb un article escrit en una sola tarda» que no va més enllà d'una ressenya comentada. Sens dubte, al desterrament d'aquests profetes sense fe de la república religiosa hi ajuda molt que el temps que li és permès avui a la crítica no passi d'algunes parets acadèmiques amb més valentia —si volem, romàntica— que veu, i d'abocadors mediàtics de periodisme cultural. Però si es tracta de parlar en termes de justícia, a mal port ens amarrem afirmant sense escrúpols que «l'obra d'art és l'enigma que cap raó pot dominar», i cantant, amb Rilke, que «les obres d'art són solituds infinites i amb el que menys es poden tocar és amb la crítica. Sols l'amor pot copsar-les, celebrar-les i ser-hi just». Per sort, això no funciona així. Altrament, quantes obres meravelloses ens hauríem perdut, perquè a l'amor, per si sol, li hagueren passat del tot desapercebudes. Podem admetre l'estima com a condició, mai com a guia, si entenem que la fruïció és el motiu últim pel qual llegim —fins i tot, de vegades, els crítics.

Alba Cayón

editorial alers

Afers 77
Qui són? Qui són?
Indrets i vincles socials a l'època moderna
304 pp.

Afers 78
L'arqueologia del món modern i contemporani
Noves perspectives
308 pp.

Afers 79
De país a comunitat. Valencianisme polític i regionalisme
797 pp.

Jordi CASANOVES YMBERT
La nació dels catalans. El difícil procés històric de la nacionalització de Catalunya
182 pp.

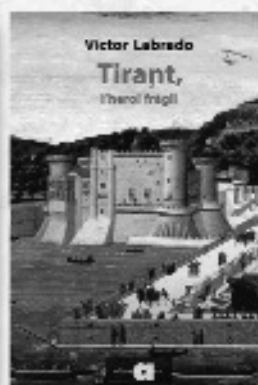
Teresa ARCHILÉS (ed.)
La persistència de la nació. Estudi sobre nacionalisme
298 pp.

Teresa AMELÓ, Agustí CERDÀ (eds.)
Josep Termes. Catalanisme, obrerisme, civisme
256 pp.

Francesc MASSOT, Montserrat PATAT (eds.)
Teatralitat popular i tradició
376 pp.

Víctor LABRADO
Tirant, l'heroi fràgil
142 pp.

Rosa RODRÍGUEZ BRANCINAT
La construcció d'un mite. Cultura i franquisme a Lleida, 1936-1975
188 pp.

Informació i subscripcions: Editorial Alers, s.L / Apartat de Correus 267
46470 Catarroja (País Valencià) / tel. 961 26 93 94
E-mail: alers@editorialalers.cat / <http://www.editorialalers.cat>

Periodisme a la deriva

Mònica Parreño

El camp periodístic valencià. L'estructura mediàtica i la pràctica dels periodistes

Universitats de València, Jaume I,

Autònoma de Barcelona

i Pompeu Fabra

178 pàgs.

Els periodistes valencians d'actualitat —els que trepitgen el carrer i els despatxos en busca d'exclusives, i que tornen a unes redaccions cada volta menys poblades, i tot per salaris minvants, i enmig d'una precarietat creixent— no acostumen a teoritzar. A repensar quin paper juguen en la societat. A reflexionar i posar per escrit el perquè de la seua raó de ser, l'impuls que els porta a trepitjar els carrers i suportar interminables esperes a les portes dels despatxos emmoquetats. Per la seua banda, pocs teòrics de la comunicació —aquells que sí repensen i sí escriuen i publiquen— han viscut una sola jornada enmig de les emboïdats redaccions periodístiques locals. Enmig dels crits, les presses, les amenaces d'EROS, les pressions de tot tipus —ara més fortes per ser més febles els mitjans—, l'embull de missatges contradictoris... a l'hora del tancament de l'edició en paper —i ara, amb les noves tecnologies, tota la jornada està en el límit del tancament. Naturalment, un diàleg entre els primers —els periodistes de batalla— i els segons —els teòrics de la comunicació— porta el risc intrínsec de no compartir el mateix codi. Més o menys, això li ha ocorregut a la teòrica Mònica Parreño quan ha entrevistat un grapat de periodistes de batalla per tal d'analitzar l'ecosistema periodístic valencià actual. Parreño ha publicat el resultat de tan difícil diàleg amb el títol *El camp periodístic valencià. L'estructura mediàtica i la pràctica dels periodistes* que impulsen les universitats de València, Jaume I, Autònoma de Barcelona i Pompeu Fabra.

El títol, primerament, requereix una explicació. El concepte «camp perio-

dístic», promogut pel sociòleg Pierre Bourdieu, intenta examinar com les estructures socials influeixen en la rutina dels periodistes d'un determinat lloc —en com trepitgen els carrers, per què aquells carrers i no uns altres, com són els carrers, i com són els despatxos, i per què aquests i no altres despatxos—, i, sobretot, com els periodistes han interioritzat totes les seues rutines, i teclegen uns determinats textos, i no uns altres, com si les coses foren tan naturals com el vent de Llevant.

Per tal d'aconseguir apropar-se al «camp periodístic» valencià, l'autora fa servir una excel·lent preparació teòrica i una bona anàlisi de l'estructura comunicativa indígena —el marc polític, legal, econòmic, cultural, la propietat dels mitjans, les audiències, etc. I amb tot, com no podia ser d'una altra manera, arriba a la conclusió que la valenciana és una societat provincial, i dependent, situada en la perifèria de la perifèria. En aquesta primera part, Mònica Parreño repassa aspectes com la política cultural i comunicativa dels darrers anys, el mercat publicitari en crisi o el sempitern conflicte lingüístic valencià. També dedica pàgines a la trista història i tragicòmic final de la Ràdio Televisió Valenciana.

Totes aquestes dades calia contrastar-les a continuació amb l'opinió dels periodistes trepitjadors de carrers. I ací, com no podia ocórrer d'una altra forma, el contrast és notable. Mentre, al llarg de tota l'obra, l'autora escull amb intel·ligència les citacions d'autors de referència, i presenta gràfics i quadres ben pertinents, les intervencions dels periodistes locals, tan poc amants de la teoria, no passen d'una lletania de tòpics poc aprofitables en un assaig. O bé resulta que això també serveix per presentar com és, en realitat, el camp periodístic local.

Al remat, les conclusions del llibre no poden dibuixar un futur més negre de l'ecosistema local. Mitjans sense recursos, pèrdua de llocs de treball, precarietat laboral, manca de grups comunicatius autòctons, pèrdua de qualitat periodística en tots els suports, discriminació per a la llengua pròpia, esclat generacional... A la fi, *El camp periodístic valencià. L'estructura mediàtica i la pràctica dels periodistes* retrata la profunda crisi d'un sector, enmig de la no menys profunda crisi de tota una societat.

Francesc Bayarri

Pla en esborrany

Josep Pla

La vida lenta. Notes per a tres dietaris (1956, 1957 i 1964)

Edició i pròleg de Xavier Pla

Destino, Barcelona, 2014

416 pàgs.

Que Josep Pla i Casadevall (Palafrugell, 1897–Llofríu, 1981) és, possiblement, el millor escriptor de dietaris que ha donat la literatura catalana contemporània és una apreciació que gairebé ningú discutiria després d'haver llegit volums com ara *Madrid, 1921. Un dietari* (1929), *Cabotatge mediterrani* (1956) (1971), *Notes disperses* (1969), *Notes per a Sílvia* (1976) i, sobretot, eixa obra mestra de l'escriptura diarística que és *El quadern gris* (1966). Tanmateix, és més probable que no hi haja la mateixa unanimitat a l'hora de jutjar els textos inèdits que, sota el rètol de *La vida lenta. Notes per a tres dietaris (1956, 1957 i 1964)*, podem gaudir ara en una acurada edició a càrrec del professor de la Universitat de Girona i màxima autoritat planiana, Xavier Pla, responsable així mateix de l'extens i documentat pròleg que completa aquest volum, recentment publicat —tant en la seua llengua original com en una traducció al castellà.

Si sospite que la crítica i el públic no coincidiran en la seua valoració d'aquesta novetat és perquè intuïsc que algú es pot sentir decebut en comprovar que allò que ens han «venut» no és, exactament, el que tots hauríem volgut que fos. Faig aquesta precisió perquè, en realitat, el que acaba de publicar Destino no són uns dietaris en el sentit estricte del terme, sinó més aviat unes anotacions en brut que Pla va consignar en tres agendes corresponents als anys 1956, 1957 —dos mesos— i 1964. Notes disperses i aparentment intranscendents que, si bé podrien haver servit per a, una vegada reelaborades i ampliades, compondre un hipotètic llibre, mai no arribaren a

veure la llum en vida de l'autor i, per això mateix, es publiquen —i així les hauríem de llegir— en el ben entès de no presentar-se al lector com una obra acabada, sinó com una mena d'esborrany que ens permet accedir a una fase del seu procés d'escriptura que als lectors més fidels de l'empordanès no ens hauria de resultar del tot desconeguda. De fet, el contingut de *La vida lenta* s'assembla molt més a les observacions sobre quatre anys de la seva vida (1965-1968) que Pla va deixar escrites i que l'editor català Josep Vergés va incloure en dos volums de l'*Obra Completa* —*El viatge s'acaba* (1981) i *Per acabar* (1992)— amb el títol genèric de «Notes per un diari», que no pas a eixos altres dietaris que he citat al principi i que, com s'infereix de la seva lectura, són el fruit madur d'una contínua i meditada reelaboració.

No obstant l'escassa qualitat literària o estètica d'aquests apunts, d'un to bastant monòton i repetitiu —la majoria es limiten a constatar les condicions climatològiques del dia, els àpats, les lectures i, de tant en tant, les opinions de l'autor sobre la realitat política o algun pensament de tipus eròtic que li inspira una antiga amant—, el seu valor resideix en el fet que, com explica Xavier Pla, construeixen un autoretrat moral de l'escriptor i reflecteixen una mena de catarsi quotidiana que posava ordre i equilibri en un quefer diari sovint desordenat i desequilibrat. En aquest sentit, no convé desestimar o rebutjar per complet el que aquestes notes descobertes a l'inesgotable arxiu de manuscrits que guarden els seus hereus ens poden aportar. Perquè, si acceptem com un fet evident que no tot el publicat per Josep Pla té el mateix pes literari —no hem d'oblidar que parlem d'una obra completa que cobreix al voltant d'unes 30.000 pàgines, repartides en 46 volums—, convé reconèixer també que ens trobem davant d'un document que, tot i les seues innegables mancances, ens ajuda a conèixer millor la intimitat d'un escriptor l'obra del qual marca un punt d'inflexió en la història de la prosa catalana; un home desdoblant en un personatge —eixa imatge mítica del pagès amb la boina calada i la cigarreta a la boca— que, de vegades, sembla haver eclipsat la persona.

Francisco Fuster

NOVETATS DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

Memoria y desmemoria del MuVIM
Política cultural, museo y patrimonio inmaterial

Román de la Calle

María Cambrils

El despertar del feminismo socialista
(Biografía, textos y contextos)

*Rosa Solbes, Ana Aguado,
Joan M. Almela*

El far de Løndstrup
Assaig sobre la memòria moral dels espais

Antoni Martí Montende

Joan Fuster, llibre a llibre
Diccionari bibliogràfic
Salvador Ortells Minalles, coord.

**Mercados del lujo,
mercados del arte**

**El gusto de la élites mediterráneas
en los siglos XIV y XV**

*Sophie Brouquet,
Juan V. García Marsilla, eds.*

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA
PUBLICACIONS **PUV**

c/Arts Gràfiques, 13 - 46101 València - Tel. 963 864 115 - <http://puc.uv.es> - publicacions@uv.es

Dossier titulat «De país a comunitat. Valencianisme polític i regionalisme», amb articles de Vicent Flor —coordinador del dossier—, Andrea Geniola sobre regionalisme i anticatalanisme durant el franquisme, Vega Rodríguez sobre la política del PSPV-PSOE en la preautonomia, Borja Ribera sobre la violència anticatalanista a València (1976-1982), Joan Tormo sobre les actituds polítiques de Manuel Broseta, J. C. Colomer sobre Miguel Ramon Izquierdo, el darrer alcalde franquista de València i la seua actuació durant la transició, Antoni Rico sobre el valencianisme d'esquerres (1977-1982), Ignasi Escandell sobre el PNPV i la UPV, i Carles Senso sobre la revista *Valencia Semanal* i la transició. Un bon conjunt de treballs que il·luminen aspectes no sempre ben coneguts d'una etapa decisiva de la història recent del País Valencià, que ha marcat amb les frustracions consegüents el destí posterior dels valencians. La recerca sobre els com i els per què del que s'esdevingué llavors és del tot imprescindible. D'altra banda, en la secció «Miscel·lània», hi trobem un article de Carles Miret i Vicent Olasso sobre l'evolució urbana de Gandia fins al segle XVI. (Núm. 79, 2014, Dr. Gómez Ferrer 55, 46470 Catarroja, www.editorialafers.cat).

Quaderns de Filosofia

Monogràfic sobre Nietzsche, la cultura i la subjectivitat, amb articles d'especialistes com Paolo Stellino i Pietro Gori —coordinadors del monogràfic—, de Maria Cristina Fornari, de Joan B. Llinares, de Jesús Conill i de Diego

Revista de revistes

Sánchez Meca, que presenten noves investigacions i aproximacions renovadores al pensament nietzscheà. La secció «Brúixola filosòfica» inclou l'article de Josep Artés Gil «Foucault, trenta anys després: vigència i potencialitats de la microfísica del poder». A més, ressenyes de llibres d'Adela Cortina i Tzvetan Todorov, entre altres. Aquesta publicació, dirigida per Tobies Grimaltos, es defineix com «una revista de periodicitat semestral dedicada a temes de filosofia i la seua didàctica», adreçada a interessants en aquesta disciplina, professors i acadèmics. Una iniciativa valuosa. (Vol. II: 1, 2015, Societat de Filosofia del País Valencià, Avgda. Blasco Ibáñez, 30, 46010 València, www.uv.es/sfpv).

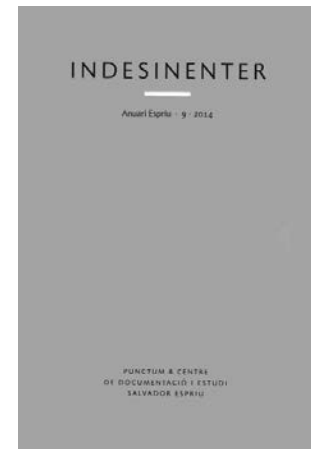
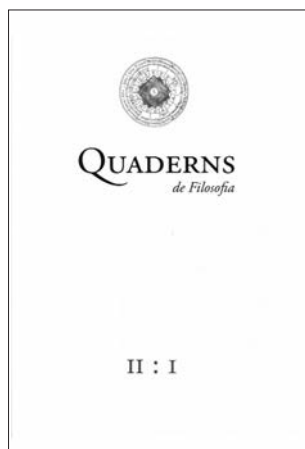
L'Avenç

El número de maig de 2015 d'aquesta «revista de cultura» s'obre amb un editorial molt crític al voltant de la situació creada al MACBA, que reclama una reflexió urgent sobre el paper dels museus pel que fa a l'art contemporani. L'entrevista amb Antoni Llena, tan suggeridora, aborda tant la subjectivitat i la trajectòria de l'artista com la seua visió de l'art avui. Marta Vallverdú signa un article sobre la Nova Cançó,

vista en perspectiva històrica. Julià Guillamon prolonga la seua evocació del Barri de la Plata. La revista, com sempre, atén a una diversitat de manifestacions culturals, música, art, literatura, cinema, però amb un ull posat en les realitats socials —el cas de Ca n'Anglada, i la immigració—i la història —Genís Barnosell. Les ressenyes de literatura a càrrec de crítics com Maria Campillo, Manel Ollé, Vicenç Pagès o Simona Skrabec, ofereixen lectures estimulants. Una panoràmica de la cultura contemporània en català, oberta als vents del món. (Núm. 412, maig 2015, Passeig de Sant Joan 26, 08010 Barcelona, www.lavenc.cat).

Indesinenter

L'Anuari Espriu, d'edició tan pulcra, ofereix «estudis, edicions, ressenyes i informacions que tinguin relació amb la figura, l'obra i l'època de Salvador Espriu». En aquest lliurament, Enric Gallén escriu sobre «Primera història d'Ester en el seu temps», Josep Miquel Ramis aporta una edició de la Correspondència Salvador Espriu-Sebastià Juan Arbó, i Francesc Foguet i Boreu ofereix una reproducció completa del «dossier informatiu» dedicat a Salvador Espriu pel «Gabinete de Enlace» (1963-1977), un departament d'informació franquista al servei de la represiò. Finalment, estudiosos com Jordi Malé, Francesco Ardolino i Agustí Pons signen ressenyes de publicacions recents d'obres espriuanes, en català o en traducció. (Núm. 9, 2014, Centre de Documentació i Estudi Salvador Espriu, Ajuntament d'Arenys de Mar, Pavelló Sert, 08350 Arenys de Mar, www.indesinenter.cat).

Aquestes pàgines de novetats bibliogràfiques són patrocinades pel Servei de Política Lingüística de la Universitat de València:

ADESIARA EDITORIAL

Bello, Xuan: *Unes quantes coses boniques*, 120 pàgs.

Suñol, Cèlia: *Primera part*, 400 pàgs.

Swift, Jonathan: *Viatges de Gulliver*, 384 pàgs.

EDITORIAL AFERS

Archilés, Ferran (ed.): *La persistència de la nació. Estudis sobre nacionalisme*, en coedició amb la Universitat de València, 298 pàgs.

Casassas Ymbert, Jordi: *La nació dels catalans. El difícil procés històric de la nacionalització de Catalunya*, 182 pàgs.

Flor, Vicent (coord.): *De país a comunitat. Valencianisme polític i regionalisme*, «Afers», XXIX:79 (2014), 285 pàgs.

Labrado, Víctor: *Tirant, l'heroi fràgil*, 142 pàgs.

Massip, Francesc, Navarro, Pere i Palau, Montserrat (eds.): *Teatralitat popular i tradició. II Congrés Internacional de Balls Parlats*, 376 pàgs.

ANGLE EDITORIAL

Oliveres, Arcadi i González, Itziar: *La força per canviar les coses*, 176 pàgs.

Palomar, Cristina: *Això és una dona! Retrat no autoritzat de Marta Ferrusola*, 192 pàgs.

Roger, Maiol: *Jordi Pujol, la gran família*, 280 pàgs.

Schmid, Wilhelm: *Serenitat. Viure el regal de fer-se gran*, 96 pàgs.

Torrallba, Francesc: *Córrer per pensar i sentir*, 176 pàgs.

ARA LLIBRES

Burton, Jessie: *La casa de les miniatures*, 448 pàgs.

Conde, Laura: *Fet a casa*, 176 pàgs.

Läckberg, Camilla: *El domador de lleons*, 464 pàgs.

Molinero, Justo i Junqueras, Oriol: *Revolats*, 240 pàgs.

L'AVENÇ

Andreu Acebal, Marc: *Barris, veïns i democràcia. Els moviments populars i la reconstrucció de Barcelona (1968-1986)*, 368 pàgs.

Balzac, Honoré de: *L'hostal vermell*, 64 pàgs.

BALANDRA EDICIONS

Beltran, Adolf: *Estribord*, 150 pàgs.

Castro, Francisco: *El cor de la blancaneu*, 142 pàgs.

EDICIONS DEL BUC

Camps Mundó, Carles: *Cap nom del món*, 90 pàgs.

Sampere, Màrius: *123*, 180 pàgs.

CLUB EDITOR

Català, Víctor: *Un film (3000 metres)*, 416 pàgs.

Dostoievski, Fiódor: *Els germans Karamàzov*, traducció de J. Sales, 996 pàgs.

Frontera, Guillem: *Sicília sense morts*, 320 pàgs.

EDICIONS DE 1984

Chalandon, Sorj: *La quarta paret*, 304 pàgs.

Robinson, Marilynne: *Lila*, 304 pàgs.

Zweig, Stefan: *Amerigo. La crònica d'un error històric*, 128 pàgs.

Werfel, Franz: *Els quaranta dies del Musa Dagh*, 960 pàgs.

EDICIONS 96

Botella i Soler, Vicent: *La llàstima*, 36 pàgs.

Català Castello, Josep Carles: *Mare*, 36 pàgs.

Espí Cardona, Antoni: *Alcohol de romer*, 98 pàgs.

Fernández, José Manuel, Bataller, Josep Vicent i Rodríguez, Fernando: *La Vieta*, 160 pàgs.

Reig Ferrer, Ana M. i Espí Vidal, Rafael: *Els quaderns escolars de Maria*, 208 pàgs.

EDICIONS DEL BULLENT

Cambrils Miralles, Elvira: *Tot el que tinc per ballar amb tu*, 416 pàgs.

Camps Valero, Enric: *Tot interior*, 144 pàgs.

Picó, Lliris: *Moisés estigues quiet*, 160 pàgs.

EDICIONS BROMERA

Baulenas, Lluís-Anton: *La vostra Anita*, 128 pàgs.

Black, Benjami: *L'altre nom de Laura*, trad. d'Eduard Castanyo, 320 pàgs.

Cervera, Jordi: *La música dels camaleons*, 448 pàgs.

Cucarella, Vicent: *El finançament valencià, de la submissió al canvi necessari*, 176 pàgs.

Lemaitre, Pierre: *Irène*, traducció d'Albert Pejó, 320 pàgs.

Moner, Anna: *El retorn de l'hongarès*, 256 pàgs.

Murail, Marie-Aude: *Caçadors d'enigmes*, 192 pàgs.

COLUMNA EDICIONS

Camps, Joaquín: *L'última confidència de l'escriptor Hugo Mendoza*, 992 pàgs.

Juste, Tània: *L'hospital dels pobres*, 336 pàgs.

Pladevall Arumí, Antoni: *El dia que vaig fer vuit anys*, 304 pàgs.

Redondo, Dolores: *Ofrena a la tempesta*, 592 pàgs.

Smith, Keri: *Destrossa aquest diari*, 224 pàgs.

Solé, Jordi: *La nit de Damballah*, 352 pàgs.

Tost Faus, Gina i Boira Ricart. Oriol: *Vida extra. Els videojocs com no els has vist mai*, 176 pàgs.

COSSETÀNIA EDICIONS

Borrego, Juan Carlos: *Anoia. 17 excursions a peu*, 120 pàgs.

Buch, Roger: *100 motius per ser independentista*, 192 pàgs.

Cort, Aleix: *Avions de paper*, 168 pàgs.

Dalmau, Alba: *Bategant*, 96 pàgs.
Guirro Sabaté, Jordi: *Documents de l'Ajuntament*, 280 pàgs.
Núñez, Iñaki: *Excursions per la història de Collserola. 24 itineraris*, 180 pàgs

EL GALL EDITOR

Nin, Anais: *Ocellons*, 168 pàgs.
Vidal Ferrando, Antoni: *Cicle d'Almandaia*, 819 pàgs.
Vibot, Tomàs: *Guillem Sagrera. De la pedra al cisell*, 153 pàgs.

EL PETIT EDITOR

Alfonso, Pep: *Caòtica Versemblança*, 76 pàgs.
Bessó, Pere: *La mort del pare*, 160 pàgs.
Canet, Domènec: *Blanca Doble i d'altres cançons*, 86 pàgs.
Crespo, Pau: *La erradicación de la violencia de género en la prensa escrita*, 260 pàgs.

IN PÚRIBÚS LLIBRES

Dolç, Joan: *Balanç d'existències*, 276 pàgs.
Viana, Amadeu: *Passeres*, 230 pàgs.

LLIBRES DEL DELICTE

Clot, Damià del: *Una novel·la pulp*, 331 pàgs.
Aritzeta, Margarida: *L'amant xinès*, 286 pàgs.

METEORA EDITORIAL

Capellà, Llorenç: *El carro de Selene*, 256 pàgs.
Carré-Pons, Antònia: *Relotges en temps de pluja*, 240 pàgs.
Luján, Nèstor: *La Barcelona dels tramvies i altres textos*, 256 pàgs.

PERIFÈRIC EDICIONS

Fabregat, Amadeu: *Carn Fresca. Poesia valenciana jove*, 312 pàgs.

PROA

Axl Sund, Erik: *Trauma (Les cares de Victoria Bergman 2)*, 456 pàgs.
Bozzo, Joan Lluís: *Memòries trobades en una furgoneta*, 352 pàgs.
Cabré, Jaume: *La teranyina*, 224 pàgs.

Cirici Alomar, David: *El lladre del Guernica*, 376 pàgs.

Hayes, Alfred: *Una cara coneguda*, 144 pàgs.

Juan Arbó, Sebastià: *Els homes de la terra i el mar*, 448 pàgs.

Kelman, Stephen: *Els consells del colom*, 272 pàgs.

Llobregat, Jordi: *El secret de Vesalius*, 544 pàgs.

Puig Mas, Valentí: *Dones que dormen*, 496 pàgs.

PUBLICACIONS DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

AADD: *Prosa i creació literària en Joan Fuster*, «Càtedra Joan Fuster», 204 pàgs.

Barona Vilar, Josep Lluís: *Sanidad internacional y transferencia de conocimiento científico*, 196 pàgs.

Cañete Blanco, Pablo: *Los rostros del islam*, «Prismas», 242 pàgs.

Capdevila, Pol: *El relat polític*, «Aldea Global», 392 pàgs.

De Azcárraga Feliu, José Adolfo: *Albert Einstein. El seu segle i la seua ciència*, 176 pàgs.

De la Calle de la Calle, Román: *Memoria y desmemoria del MuVIM*, «Oberta», 282 pàgs.

Feller, Laurent: *Campesinos y señores en la Edad Media*, «Història», 356 pàgs.

Ferrer Abárzuza, Antoni: *Captius i senyors de captius a Eivissa*, «Història», 594 pàgs.

García Ferrandis, Xavier: *L'assistència sanitària a la ciutat de València durant la Guerra Civil*, «Història», 292 pàgs.

Gros Lladós, Sònia: *Aquella dolçor amarga*, «Oberta», 346 pàgs.

Hume, David: *Assaigs d'ètica i estètica*, «Breviaris», 116 pàgs.

Martí Monterde, Antoni: *El far de Løndstrup*, «Assaig», 326 pàgs.

Ortells Miralles, Salvador, ed.: *Joan Fuster, llibre a llibre*, «Càtedra Joan Fuster», 186 pàgs.

Rial García, Antonio: *Descobrint el cervell*, «Sense Fronteres», 160 pàgs.

Viadel, Francesc: *La gran depuració*, «Assaig», 252 pàgs.

RAIG VERD

Barry, Kevin: *Ciutat de Bohane*. Traducció de Ferran Ràfols. 312 pàgs.

Flanagan, Richard: *Mort d'un guia de riu*. Traducció de Josefina Caball, 300 pàgs.

Terrin, Peter: *El vigilant*. Traducció de Maria Rosich. 224 pàgs.

EDICIONS DEL PERISCOPI

Foster, David: *L'aigua és això*, 152 pàgs.

Hamid, Mohsin: *Com fer-se fastigosament ric a l'Àsia emergent*, 176 pàgs.

Juvany i Blanch, Albert: *El silenci del far*, 238 pàgs.

Mouawad, Wajdi: *Ànima*, 448 pàgs.

Rosa, Manel de la: *Cada color d'un riu*, 248 pàgs.

EDICIONS SALDONAR

Bertran, Pep: *Una vida regalada*, 128 pàgs.

Foradada, Mercè: *La Casa Verda*, 120 pàgs.

Vendrell, Òscar: *La zombi espina*, 160 pàgs.

SEMBRA LLIBRES

Llull, Ramon. Edició a càrrec de Roc Casagran: *Llibres de les bèsties*, 112 pàgs.

De Luca, Erri: *La paraula contrària*, 80 pàgs.

Rojals, Marta: *No ens calia estudiar tant*, 264 pàgs.

Tormo, Jordi: *Ovidi Montllor. Un obrer de la paraula*, 208 pàgs.

TRES I QUATRE

Durbà, Sergi: *Costumari de records*, 176 pàgs.

Alandes, Juli: *Trencatenebres*, 228 pàgs.

Mitjans, M. Brugués: *El ventall finès*, 252 pàgs.

VIENA EDICIONS

Alcover, Jordi, Naranjo, Silvia i Abellan, Jordi: *Vi català*, 176 pàgs.

Armangué i Ribas, Joan: *Gent de l'Empordà*, 184 pàgs.

Proust, Marcel: *El cantó de Guermentes II*, 352 pàgs.

Vallès, Josep M. (coordinador): *Polítics a la carta*, 296 pàgs.

Zambrano, Xavier: *Marxarà el circ*, 56 pàgs.

Biografia d'una infància sense mitificació ni nostàlgia

Malgrat la transcendència que tindrà en la conformació del que som, l'època de la infància no sol ocupar les pàgines de la literatura de memòries. No és el cas del poeta, dramaturg i traductor Feliu Formosa (Sabadell, 1934), qui sí que ha volgut endinsar-se en els seus records infantils. Ho ha fet per tal de recuperar els fets, les coses i les persones significatives de la seua experiència vital durant la postguerra, viscuda al nucli d'una família devotament franquista amb un pare díscol primer, al vell casal sabadellenc dels Formosa i, després de la guerra, a la ciutat de Barcelona.

Inspirat per *Visión de la memoria* de Tranströmer, i també per les memòries de Gorki, Tolstoi i Goethe, el català s'ha llançat cap a una introspecció en els anys del racionament, de les nits d'una truita escassa mullada en pa negre per a sopar; uns anys de no saber per què el pare, militant del Partit Obrer d'Unificació Marxista (POUM)? tancat al camp d'Argelers i posteriorment al de Reus, no hi era a casa, ni tampoc per què de sobte va a aparèixer tres anys després d'haver marxat, explica l'escriptor, qui ha evocat sense aparent tristesa aquella època d'iniciació al món de la literatura, de la política i de l'amistat en les 206 pàgines de *Sense nostàlgia*.

El relat assossegat d'aquest període de 17 anys abasta els orígens d'una família influent en la ciutat, des que un rebesavi va fundar, l'any 1839, una de les primeres fàbriques de vapor de Sabadell, la terra que va veure trastejar la «Colla» de Joan Oliver, Armand Obiols i Francesc Trabal en l'època de joventut del pare.

Detinguda per moments en els orígens, la història del protagonista arriba fins a 1951, data en què es produí una remarcable vaga dels tramvies a Barcelona a causa de la pujada del preu del bitllet. Formosa, aleshores, ja era un adolescent addicte a la lectura d'Stefan Zweig, de Pearl S. Buck, de Lorca, de Thomas Mann i

d'Honoré de Balzac, aficionat també aleshores a la música, al cinema i al teatre; entreteniments que encoratjaven un estudiant fastiguejat pel tedi intel·lectual i sexual del col·legi masculí de la Immaculada, gràcies, en bona mesura, a l'amistat, entre 1945 i 1951, del dibuixant represaliat Josep Narro (Barcelona, 1902-Guadalajara, Mèxic, 1994), a qui dedica, una vegada més, un clar homenatge en el present llibre.

Els lectors de Formosa trobaran en *Sense nostàlgia* l'ampliació de temes que havia recreat d'una manera més

distanciada al poemari *Raval* (1975), i que ara es detallen amenament als onze capítols que configuren aquesta continuació autobiogràfica de les memòries incloses en *A contra-temps* (2005) i en la primera part del diari *El present vulnerable. Diaris I (1973-1978)* (1979), que va obtenir el Premi de la Crítica Serra d'Or. Un

entre tants, ja que Formosa ha estat guardonat, entre d'altres, amb el Premi Carles Riba de Poesia, el Premi Ciutat de Barcelona, el Premi Nacional de Cultura de Teatre, la Creu de Sant Jordi i el Premi Nacional de Traducció del Ministerio de Cultura.

En aquest cas, Formosa teixeix la seua història a partir d'un exercici íntim de memòria sovint entremesclat amb referents d'una dimensió més pública, provinents de materials i fonts heterogènies. És el cas de les notícies extretes del llibre *Mi ciudad y yo*, de Josep M. Marcet (1963), sobre una «Batuda contra el joc» en què es va veure

embolicat l'avi de l'escriptor, alcohòlic i jugador; o les notícies sobre l'exitosa participació del pare en la Volta a Catalunya de 1929, sobre la qual hi ha testimoni en llibres i premsa; a més del *Diccionari biogràfic del moviment obrer als Països Catalans*, on apareixen retratats alguns episodis i informacions narrades posteriorment pel pare, tants anys absent per haver estat republicà manifest.

A banda d'oferir peces biogràfiques del puzzle que és tota existència, el llibre ens il·lustra sobre la formació lírica de l'autor, a través del detall sobre les primeres temptatives poètiques d'un àvid lector de Machado i dels poetes del 27, fascinat pel *Romancero gitano* de Lorca, a qui emulà en les primeres composicions de 1951 de *romances* i *coplas*.

Tot plegat, *Sense nostàlgia* no reivindica amb enyorança la misèria ni la claustrofòbia cultural del franquisme, però, com tot capbussament en el passat, històric i personal, no està exempta de la constatació d'un sentiment de pèrdua.

Feliu Formosa
Sense nostàlgia
Proa, Barcelona, 2015
206 pàgs.

John Banville i Benjamin Blake

No estem parlant del Doctor Jekyll i Mister Hyde, parlem d'un escriptor irlandès nat a Wexford a les darreries del 1945. Un escriptor que vol separar la seua obra més literària, per dir-ho d'alguna manera, amb el seu nom real, John Banville, de la seua vessant comercial com a autor de novel·les negres, on escriu amb el pseudònim de Benjamin Blake. Des de la meua opinió la separació és injusta, ja que la qualitat literària del nostre escriptor es manifesta amb totes les seues personalitats, així com també amb els seus dal·tabaixos. Potser cal mencionar que John Banville va ser nomenat Premi Príncep d'Astúries de les Lletres 2014. Vull comentar primerament la novel·la *El mar* (2005), una novel·la que m'ha impressionat per dues raons: pel seu estil literari i per la seua profunda humanitat. Es tracta d'una història en la qual un home madur, a qui se li ha mort la seua dona de càncer, intenta superar la seua angoixa fent un viatge en solitari. Un viatge suggerit per un somni que el remet a una infància que fita amb l'adolescència.

Com no podia ser d'una altra manera el catolicisme clerical més estret impregna moltes pàgines dels llibres de l'escriptor, el qual rebutja clarament aquestes influències seculares i retardatòries, no obstant ser l'ànima del seu país en aquella època. En *El mar*, John Banville, amb una prosa literària exquisida, proclama que el millor que ens passa a les persones durant la vida no és més que una llarga preparació per a abandonar-la: «Portem als morts amb nosaltres fins que també ens morim». Ell pensa que els morts es transformen en pols, però que és un gran misteri que la gent que tractem tots els dies s'esfumen de repent. Un misteri enorme que desboca la fantasia quan no la vigilem. El viatge que fa el protagonista de la novel·la, Max, és al poble on anava a estiu quan era petit. L'escriptor ens transporta a un ambient en què es mesclen els sentiments que produeix la mort de la seua dona amb els records del seu primer amor, quan estiuava. El primer bes, el descobriment de les dones, un espai

en el qual la seua pròpia mare va perdent terreny... També recorda l'afany d'obrir-se un lloc al món. I el que semblava un viatge per a oblidar la dona que s'ha mort es converteix en una indagació de les seues pròpies rels, l'origen de la seua personalitat. Uns anys en els quals el personatge no dubta en espionar la família dels seus amics: Déus o classes més altes. Eixos records, potser més forts que els records de la mort de la seua dona, l'atavellaven. Quan Max retorna a eixe poble contra la voluntat de la seua única filla, va a viure a la pensió on estiuaven antigament els seus amics adolescents amb els seus pares, ja que el protagonista d'*El mar* estava enamorat realment de la mare del seu primer amor. Eixe motiu es repeteix en un llibre posterior *Antiga llum* (2012), on les relacions amb la mare del seu millor amic són reals i no li manquen escenes eròtiques. Però John Banville es pregunta que és la vida i contesta que es tracta d'un naufragi gradual. *Antiga llum* és un viatge sense destinació que s'enceta a la infància, continua amb l'adolescència i acaba amb la senectut que és dipositària de totes les contradiccions de la vida d'una perso-

na. Una bona novel·la, com *El mar*, difícil de llegir si no se li presta dedicació. Abans, als anys 80 del segle passat, John Banville havia escrit una molt bona novel·la històrica sobre la figura de Copèrnic. Però resulta molt difícil referir en un article tota la producció d'aquest rellevant escriptor, i més quan encara no hem dit res sobre Benjamin Blake que també té dret a opinar, ja que es tracta del seu alter ego literari. *El secret de Christine* és la seua novel·la més emblemàtica, que avui circula com a molt bon llibre als clubs de lectura. I, efectivament, es tracta d'un bon llibre de misteri que posa amb evidència les estructures de l'església catòlica irlandesa, creant un personatge com *Quirque*, metge forense que resol tots els casos furgant els cadàvers de les víctimes. El mateix personatge apareix amb *Mort a l'estiu* i *Buscant a April*. *El lèmur* és una excepció brillant: una novel·la negra sense més consideracions que ens aclareix quina vida portem i el que ens espera, dintre un món egoista i corrupte que tan sols es sustenta amb l'afany dels diners i els plaers fàcils pagats. Moltes històries de Benjamin Blake han passat a la pantalla mercè a la BBC. També John Banville ha estat guanyador dels Premis Broke i Kafka, antecedents gairebé necessaris per guanyar el Premi Nobel de literatura. Però des del meu punt de vista Benjamin Blake ha fet una patinada el 2014, en acceptar complir un encàrrec de la família de Raymond Chandler: ressuscitar el detectiu Philip Marlow en una altra novel·la, *La rossa d'ulls negres*. I és que les comandes sempre són perilloses i Philip Marlow, per a mi tan sols n'hi ha un: Humphrey Bogart. L'editorial Bromera ha publicat en català tots els llibres de Benjamin Blake, i els més importants de John Banville. Ara mateix acaba de publicar *Ordres sagrades*, 2015, on Quirque, el forense detectiu de Benjamin Blake intenta resoldre una nova investigació mentre es pregunta sobre la salut de la seua pròpia ment amb molta contenció literària, la qual cosa cal agrair-li.

Josep Bertomeu Moll

Cirici abans de Cirici

Coincidint amb el centenari del naixement d'Alexandre Cirici, l'aparició d'una àmplia selecció dels diaris personals inèdits que va escriure del 1946 al 1961, amb el títol *Diari d'un funàmbul. Les llibretes d'Alexandre Cirici Pellicer*, en acurada edició de Glòria Soler, publicada per Comanegra, amb la col·laboració de l'Ajuntament de Barcelona, és un veritable esdeveniment cultural que va molt més enllà d'un simple testimoni personal.

Per bé que hi ha una part important dels diaris dedicada a la vida íntima, amorosa i religiosa, la part més substancial de les anotacions constitueix un complet testimoni de la vida cultural i artística catalana durant el franquisme, d'uns anys, entre el 1946 i el 1961, sobre els quals no existeixen molts testimonis de la riquesa i de la precisió sobre la vida social i intel·lectual que tenen els de Cirici. Les cent trenta-quatre llibretes que conformen el diari, s'inicien quan apareix *Picasso antes de Picasso* (1946), el seu primer gran assaig, a la recerca de les arrels catalanes de Picasso, en una línia després aprofundida per Palau i Fabre, i s'acaben quan Cirici inicia, el 1960, les col·laboracions a *Serra d'Or*, que esdevindrà una de les grans plataformes de divulgació de la seva obra com a gran teòric i crític de l'art més nou.

Les anotacions dels diaris no tenen desperdici. Vet aquí alguns dels conflictes que va aixecar el primer dels assaigs de Cirici: «Dissabte, 5-VII-47 - [...] Ahir a la nit Verrié va dir-me que havia rellegit el *Picasso* meu i que era dolent. Tot és literatura.» Les últimes anotacions ja ens parlen del projecte i les tensions dins de *Serra d'Or*: «Dilluns, 19-VI-61 - Faig conferència al Centre Excursionista sobre 'Art català actual'. Sopo a l'Or del Rhin per parlar de *Serra d'Or*, amb Benet, Cahner, Bastardes, Bohigas. Problema del monjo que se'n vol apoderar.»

Poc a poc, la figura intel·lectual, política i humana d'Alexandre Cirici Pellicer (1914-1983) comença a prendre la dimensió completa i central que va tenir en la cultura i la societat catalana de la segona meitat del segle XX, al costat d'altres mestres pensadors i homes d'acció imprescindibles com Jaume Vicens Vives o Joan Fuster, que, justament, amb tants i tants d'altres escriptors, artistes i personatges, apareixen d'una manera quotidiana en no poques pàgines del *Diari d'un funàmbul. Les llibretes*

d'Alexandre Cirici Pellicer. Però, són molts els noms cabdals, de diferents generacions, de la cultura catalana d'aquells anys que conviuen i comparteixen inquietuds polítiques, socials i creatives amb Cirici, com Josep Benet, Oriol Bohigas, Joan Brossa, J. V. Foix, Joaquim Gomis, Joan Miró, Miquel Porter, Pere Portabella, Joan Prats, Carles Riba, Jordi Sarsanedas, Maurici Serrahima, Josep M. Subirachs, Antoni Tàpies, Joan Teixidor, Joan-Josep Tharrats, Joan Triadó o Joan Vinyoli, entre molts d'altres. Impossible de sinte-

Diari d'un funàmbul.
Les llibretes d'Alexandre Cirici Pellicer
Edició de Glòria Soler
Editorial Comanegra, Barcelona, 2014
510 pàgs.

fitzar en poc espai la quantitat ingent d'informació i de reflexions personals que contenen les més de 450 pàgines de lletra menuda.

Malgrat la producció extensíssima de llibres i d'articles d'història de l'art, i de teoria i crítica d'art, que Cirici va arribar a escriure, tant en castellà com en català, gran part de la seva obra publicada en llibres es troba descatalogada o, en el cas d'articles estampats en revistes, simplement inèdita i colgada a les hemeroteques. Bé és cert que Cirici va haver de fer molta feina de divulgació simplement com a *modus vivendi*, per necessitats pecuniàries, i que al llarg dels anys el seu pensament i les seves teories estètiques van anar evolucionant no sempre amb resultats igual d'interessants avui. Però és indiscutible el paper fonamental de Cirici com a renovador de la historiografia de l'art catalana amb la introducció de la sociologia, l'estructuralisme i la semiòtica en el camp de les idees estètiques, de l'art i el disseny, d'una manera continuada i incisiva.

Des que Narcís Selles va publicar la biografia d'Alexandre Cirici Pellicer a l'editorial Afers, el 2007, primera visió completa de la seva evolució personal i intel·lectual, són diverses les reedicions i revisions d'algunes de les seves obres més conegudes les que han vingut a refermar la importància de la seva obra assagística, teòrica i historiogràfica. El 2009, Narcís Selles presentava l'esplèndida reedició d'*Art i societat*, a Obrador edèndum. El 2010, el mateix Narcís Selles, sens dubte una de les persones que més ha perseverat i aprofundit en l'estudi i la divulgació de l'obra de Cirici, va tenir cura del volum d'articles *Viure l'art, transformar la vida*, a l'editorial Afers. Finalment, el 2012, Itziar González Virós va revisar, actualitzar i complementar, un llibre divulgatiu i alhora singular com és *Barcelona pam a pam*, potser el seu llibre més popular, en una completa i impecable reedició publicada per Comanegra.

A partir d'ara, sens dubte, caldrà comptar amb *Diari d'un funàmbul. Les llibretes d'Alexandre Cirici Pellicer* com a llibre de referència per a conèixer i estudiar uns anys de resistència que van fer possible la pervivència de la cultura catalana en els temps negres de la dictadura franquista.

Una nova generació ja és aquí

Carles Mallol
Mata al teu alumne
Arola Editors, Tarragona, 2014
91 pàgs.

Amb el nou segle, i sense fer massa soroll, una nova generació de dramaturgs i dramaturgues catalans ha començat a fer-se ben visible desplegant una obra polièdrica i agosarada, primer damunt de les taules i, no tant, en els aparadors de les llibreries. Un d'aquest «nous» autors és Carles Mallol (Figueres 1981) que, arribat a Barcelona, féu compatibles els seus estudis de Comunicació Audiovisual / Guió a la UPF —on es va llicenciar l'any 2003—, amb alguns cursos i seminaris a l'Obrador de la Sala Beckett. Uns anys després amplià la seua formació a l'Institut del Teatre, on cursà Direcció i dramaturgia, que acabà l'any 2013.

Al llarg dels pocs anys transcorreguts del nou segle, Mallol s'ha mostrat molt inquiet i productiu, dedicat plenament a la creació. Així, a més de la seua activitat prèvia a Figueres i de la seua tasca com a guionista televisiu —*Ventdelplà* o *La riera*, entre altres—, ha estrenat o dirigit obres a espais tan diversos com la Sala Beckett, Tantarantana, Versus, La Planeta o el TNC, i és autor de textos com *Celobert* (2006), *Molta aigua* (2007), *Stereo* (2009), *M de Mortal* (2010, en el marc del projecte T6) o *Tornem després de la publicitat* (2012), etc. Amb *Mata el teu alumne*, obtingué el XXXVIII Premi Born de Teatre 2013 —un dels premis per a textos teatrals més importants de tot l'estat i que per-

met l'edició de l'obra en les quatre llengües oficials—, un guardó que, no cal dir-ho, l'ha consolidat com a autor dramàtic, amb una projecció en l'escena actual més que notable.

En l'obra, Enric Massagué, novel·lista d'èxit, rep a casa Núria Palau, una eventual lectora que vol parlar amb ell de la seua última novel·la. En aquesta, un professor, fart de les putades dels alumnes, en mata un a colps de raqueta de tennis. Això és, justament, el que ha fet Roger, el marit de Núria, professor de literatura, que coneixia la novel·la d'Enric. Núria, desolada pel fet, necessita una explicació, i un culpable del que ha fet el seu marit: l'autor de la novel·la. A més, Enric té un fill, Bruno, d'edat similar a la del fill de Núria, Ferran, i tots dos són estudiants. Com la víctima.

Al llarg de 14 escenes repartides entre el pis del primer i el de la segona, Mallol hi barreja dos espais i també dues famílies, dues vides, creant-hi una atmosfera de tensió estrident. Al capdavant, hi barreja dues angoixes diferents. En aquest punt, no és gratuït el fet que els personatges d'Enric i de Roger o de Bruno i de Ferran, hagen de ser interpretats, cada parella, per un mateix actor.

Potser un dels trets més rellevants de la peça és que la tensió continguda, i la violència explícita en què es mouen els personatges en barrejar-hi realitat i ficció, és acarada amb un espill garnit amb uns pessics d'ironia i unes pinzellades d'humor negre, que l'autor dossifica de forma continguda. En aquest marc, hi trobem uns personatges perduts, aclaparats, amb greus problemes de comunicació entre ells, incapaçs de relacionar-se de forma

directa i sincera amb els seus fills / pares, i condicionats per la hipocresia de les relacions socials. En els diàlegs entre els diferents personatges, ben esbossats i contruïts, en barrejar-hi la ficció narrativa i la crua realitat, hi brota el somriure —quan no la rialla—, esperonat pels tocs d'humor negre apuntats, que serveixen de contrapunt a la tensió creada.

Potser convé recordar que fa molts anys que l'Obrador de la Sala Beckett ha esdevingut un referent indefugible en la nova dramaturgia textual del teatre català, i un pas obligat per a gran part dels nous dramaturgs dels darrers vint anys. Si hi afegim les classes de dramaturgia de l'Institut del Teatre, —on també oficien alguns dels demiurges de la Sala—, no cal dubtar que ens trobem davant d'una baula més d'aquesta dramaturgia, que en el teatre català actual resulta omnipresent. Ara però, adobada amb un toc d'humor negre i l'enginy de Carles Mallol, que hi sap crear una atmosfera molt singular, angoixant.

No hi ha cap dubte que aquest autor és un dels representants més rutilants i singulars d'una nova generació que, fítol a fítol, muntatge a muntatge, va consolidant el seu espai en l'escena contemporània. Quedeu-vos amb el seu nom, perquè en sentireu a parlar.

Biel Sansano

Xavier Farré tria Tomas Venclova

Tomas Venclova (1937) ha esdevingut un dels poetes de referència de la lírica contemporània. Des del seu lituà natal ha creat una obra en què la reflexió, la història i el lirisme conflueixen en un mateix punt. És estrany que els poetes que més petja potser deixen en la meua pròpia poesia són aquells que no he traduït directament, i que llegeixo a partir d'altres traduccions. Venclova és hereu directe de Joseph Brodsky, però aquí no podem parlar d'herència sinó de visions molt comunes, ja que entre ells només hi havia una diferència de tres anys. Més aviat, seria com la simbiosi entre Ferrater-Gil de Biedma que es va donar en uns anys en la poesia de la Península Ibèrica. I tampoc no seria així, no es podria dir que si Brodsky escrivís en lituà sonaria com Venclova i a l'inrevés. Tomas Venclova és un poeta molt més greu, en la seva *gravitas* gairebé no hi ha ironia, no hi ha elements que ens permetin prendre alè, que permetin un cert lirisme. Les seves llargues i precises descripcions, minucioses, despullades de qualsevol sentiment, que ens deixen amb paratges freds i desolats, dominen els seus poemes. Després, hi ha el llarg desenvolupament del tema, en els blocs marmoris, compactes que són les seves estrofes, com una imatge d'ordre que ha d'imposar-se en una arquitectura granítica; en l'entremig la història que es fa present o s'entreveu perquè batega com volent sortir indicant el camí pel qual ens ha de dirigir; i també el salt a la reflexió, el món extern i el món intern fonent-se. Venclova és un poeta de creació lenta, de pocs llibres, i també de lectura lenta i difícil, exigeix que acceptem aquesta fredor, aquesta de vegades impersonalitat que es veu imposada per la reflexió i per la manca d'ironia. No hi trobarem joc, sinó una introspecció constant, en què aquí i allà les imatges i les descripcions sorprenen per la seva plasticitat i ens descobreixen dimensions que potser preferiríem tenir amansides.

Port de Nova Anglaterra

No el mar, sinó un boirim calitjós, blocs de ciment i rails abandonats que travessa el carmí ensutjat de la posta llampeguejant de vegades al cel. Encortinada amb fèitides algues, sobresurt l'escullera, un refugi per a les gavines. Allí on la sorra i l'estret convergeixen algú espera que el carmesí s'esvaneixi lluny del desordre dels nombrosos mastelers i així poder tornar a casa quan arribi el moment. Però, on és a casa? Aquí, o a la llunyana riba de l'oceà? A les muntanyes, on les allaus han destruït els vessants? Sota uns avets dels afores, on s'albiren les profunditats d'antics soterranis? En el cos que envelleix i no vol rendir-se? O potser en la incertesa que has viscut? En la certesa que desapareixeràs? En aquest lloc emmetzinat pel rovell? O tal vegada en la mirada que pot trobar aquí la simetria, l'harmonia i la mesura?

Naujosios Anglijos Uoste

Ne jūra, o tvankios miglos, betono luitai, gelžgaliai, tarp kurių patamsėjęs karminas retkarčiais trykšta į orą. Pūvančių dumblių užgožtas, kyšo bangolaužis – prieglobstis kirui. Stebėtojas smėlio ir sąsiaurio sandūroj laukia, kol raudonis užges šiapus stiebų suirutės ir bus jau laikas namo. Bet kame gi jo namas? Čia ar kitam vandenyno krante? Kalnuos, kur lavinos nuogai nusvidino šlaitą? Po užmiesčio kėniais, kur dūluoja įgriuvę rūšiai? Nejaunėjančiam kūne, kuris atsisako paklusti? Galbūt abejonėj, kad gyvenai? Tikrume, kad išnyksi? Rūdžių apnuodytoj terpėj ar žvilgsny, kuris net joje pagauna simetriją, sandorą, saiką?

CENTRE CULTURAL

LA NAU

VNIVERSITAT DE VALÈNCIA

EXPOSICIONS

TEATRE

MÚSICA

CONFERÈNCIES

BIBLIOTECA

CINEMA

TENDA **enda!**

CAFETERIA

ENTRADA GRATUÏTA

Carrer Universitat 2,
46003, València

dilluns-dissabte 08-21h.

diumenges 10-14 h.

EXPOSICIONS

dimarts-dissabte 10-14h 16-20h.

diumenge 10-14 h.

www.uv.es/cultura

VNIVERSITAT
DE VALÈNCIA

PALAU DE CERVERO

Institut d'Història de la Medicina
i de la Ciència López Piñero.

EXPOSICIONS

CONFERÈNCIES

BIBLIOTECA

CINEMA

ENTRADA GRATUÏTA

Pl. Cisneros 4,
46003, València

dilluns-divendres 09-20h.